

B T 25

4
170
—
170
170

Biblioteka
Ojców Kamedulów
w Bieniszewie

O

h

D

D

O

F

H

IN NOMINE
CHRISTI CRUCIFIXI.
SENTENTIÆ
SACRÆ

In Quinq; Opuscula Divisa.

De Symbolo Apostolorum
SEV DE FIDE.

De alijs Virtutibus, & quæ his sunt annexa

De Opposito Virtutum sc:

DE PECCATIS,

DE DECEM DEI PRÆCEPTIS;

ubi breviter de Præceptis Ecclesiæ,

tandem de SACRAMENTIS.

In gratiam & commodum

ORDINANDORUM

AUTHORE

P. M. F. FERDINANDO OHM aliàs

IANVSZOWSKI, Ord: Prædi:

Ad annexum Supplementum ad dist. quædam

de Antichristo & signis antecedentibus

finem mundi.

Cum licentia Superiorum.

CRACOVIAE, Typ. ACADEMICIS.

Prætoris Curia in Jure

Vyrensi

*Perillustri, Magnifico; ac
Reverendissimo D. D.*

**M. P E T R O
P R A C Z L E W I C,**

**S. Th: Doctori & Professori,
Ecclesiæ Cath: Crac: CANONI-
co. Per eandem Diœcesim,
Librorum CENSORI.**

**Almæ Universitatis Cracov:
RECTORI ac PATRONO,**

**P. FERDINANDVS OHM alias Ja-
NVSZOWSKI, M. Ord: Præd:**

*Perillustris Magnifice ac Re-
verendissime D. D.*

E*Xcellentiam, utilitatem,
necessitatem* **SENTENTIA-**

(1)

RUM

RUM SACRARUM in gratiam
Ordinandorum, è sacris pa-
ginis desumptarum, omnibus
esse notam non dubito. Qua-
rum excellentia, innotescit
connexione ad supremū Ens.
DEVM unum & Trinum.
Utilitas. Omnis enim Scri-
ptura, intellige, Sacra, est uti-
lis ad erudiendum ad justi-
tiam. 2. ad Timotheum 3.
Tandem necessitas. Hanc
enim repellens repellendus à
Sacerdotio. Quia Tu scien-
tiam repulisti, repellam Te
ne Sacerdotio fungaris mihi.

Ose 2

Osee c. 4. Quas dum in
quinq; Opuscula, sc: Symbo-
lum Apostolorum. De vir-
tutibus. De peccatis, sed ca-
vendis. De praeceptis DEI
& Ecclesiae. De Sacramen-
tis in communi & particu-
lari, divido, ad quinque fon-
tes de Sacratissimo Corpore
Salvatoris emanantes, refle-
ctor. De his praenuntiante
Propheta omnis Sacra do-
ctrina emanat. Haurietis a-
guas in gaudio de fontibus
Salvatoris. Isaia c. 12.

Has dum pro bono Eccle-
sia

sic pretioso Sanguine Christi
D. fundata in gratiam
Ordinandorum è sacris lite-
ris desumo, sub Perillustris
Magnificæ ac Reverendissi-
mæ Dignitatis Nomine, lu-
cem publicam videre humil-
timè peto. Non veniet Per-
illustris Magnifica & Reve-
rendissima Dignitas benevo-
lo affectu suscipere, cui longè
majora debentur.

Quem dum post Philoso-
phicos & Theologicos cum
fructu Discipulorum supera-
tos labores, celeberrima Uni-

ver-

versitas Cracoviensis laurea
Doctoratus decoravit. Di-
gnitate Magnifici RECTO-
RIS honoravit. Venerabi-
lis Cathedra Cracoviensis ad
eminentiam Reverendissimi
Canonicatum Ecclesie Ca-
thedralis intelligo; sublima-
vit. Authoritas Episcopa-
lis contra temerarias & he-
reticas doctrinas Censorem
Librorum per totam Craco-
viensem Diocesim firmavit.
Ego omnium minimus SEN-
TENTIARUM SACRARUM opu-
sculo, quantitate quidem par-

vo, affectu tamen grandi,
premissâ profundissimâ sub-
missione veneror. Quantum
possum tantum audeo. Per-
mitte igitur sub Dignissimo
Nominis Tui patrocinio,
hoc opusculum in lucem pu-
blicam prodire. Quod dum
spero, imò jam video: Tibi
Perillustris Magnifice & Re-
verendissime Domine, feli-
cem in rebus agendis moder-
nis calamitosis temporibus
dexteritatem, gratiam Nu-
minis, tutelam Calitum, &
post decursum vite, immor-
talem

li,
ib-
im
er-
mo
io,
u-
um
ibi
Re.
eli-
ler-
bus
Nu-
E
mor-
m

talem & beatam aternitatem
ex intimis cordis medullis
precor & opto. Me apud
Divinam Majestatem obli-
gatum agnosco. Tandem ul-
teriori gratia & favori Per-
illustri Magnificæ & Reve-
rendissimæ Dignitatis com-
mendo.

PERILLUSTRIS, MAGNIFICÆ
& REVER: DIGNITATIS:

Humillimus Servus

F. FERDINANDUS OHM alijs
JANUSZOWSKI M. Ordinis
Prædicatorum.

*Facultas & Approbatio
Ordinarij.*

EGO M. FRANCISCUS PRZE-
WOSKI S. T. D. & Professor.
S. R. M. S. S. Floriani Præpositus.
Ordinarius Librorum Censor, Opu-
sculum, cui Titulus SENTENTIÆ SA-
CRÆ in gratiam & commodum
Ordinandorum ab *A. R. P. F. FER-*
DINANDO JANVSZOWSKI S. T. D.
collectæ, vidi. Quod cum nihil Or-
thodoxæ fidei aut bonis moribus
dissonum in se contineat; sed non
solum Ordinandis verum omnib⁹
legentibus sit proficuum & utile;
ideò illud approbo & in lucem
publicam prælo edi do & concedo
facultatem. Datum in Præpositu-
ra S. Floriani 31. Januarij 1699.

*M. FRANCISCVS PRZEWOSKI,
S. T. D. & Professor, Præpositus S. Flo-
riani, S. R. M. S. Ordinarius Librorum
Censor.*

E.
or.
is.
ou-
SA-
n.
ER-
D.
Dr-
ous
on
ib
ile,
m.
edo
iru-
9.
SKI,
i. Flo-
orum

FACULTAS ORDINIS.

APPROBATIO

THEOLOGORUM ORDINIS.

*Videatur in opere im-
presso 1699.*

O
L
I
D
D
an
co
sec
ter
fid
po
S,
spe
ver
mo

OPUSCULUM
PRIMUM,
De Symbolo Fidei
PROLOGVS.

1. **S**YMBOLVM FIDEI est
Collectio Articulorum Fidei.
Est autem Articulus Fi-
dei, *inuisibilu* veritas de
DEO, nos *artans* ad credendum. Particula
artans non debet sumi pro necessitate
coactionis, cum credere sit voluntarium,
sed pro necessitate finis, quia acceden-
tem ad DEUM oportet credere, & sine
fide impossibile est placere DEO, ut A-
postolus dicit ad Hebr: 11. sic explicat
S. Th: 22. q. 1. a. 6. ad 3.

2. Si plures veritates non habent
specialem difficultatem, censentur una
veritas, v.g. quod Christus D. sit passus,
mortuus, & sepultus. Vel si una veri-
tas

2 *De SYMBOLO APOSTOL:*

ras continetur virtualiter in alia, ut veritas Sacramenti Eucharistiæ sub veritate de Omnipotentia Dei, ut docet S. Th: loco cit: a. 8. ad 6.

3, Tria numerantur Symbola. 1. Apostolorum. 2. Nicænum, à primo tantum secundum majorem explicationem distinctum. 3. S. Athanasij.

DISTINCTIO I.

De primario Objecto Symboli Fidei.

1. **D**EVS sic explicari potest. *Ens per essentiam, id est, Ens cui necessario convenit existere. Ex illo Exod: 3. Ego sum, qui sum. 2. Ens super omne ens, & à quo omne aliud ens dependet. 3. Ens quo nihil maius aut melius excogitari potest.*

2. **D**EVS est ubiq; per essentiam, præsentiam & potentiam. *Esse ubiq; per essentiam, est adesse immediatè omnibus secundum suam entitatem. Per præsentiam, est cognoscere omnia. Per potentiam, est posse operari in omnibus rebus quicquid vult S. Thom: 1. q. 89. a. 39.*

3. *Quam;*

De SYMBOLO APOSTOL.

3. Quamvis DEUS sit ubiq;, speciali-
ter tamen est in caelo empyreo. 1. Ob
loci dignitatem. 2. Quia in eo speci-
alius splendet Divina Majestas, quam
in alijs mundi partibus. 3. Quia ibi
specialiter operatur, Beatisq; seipsum
manifestat & fruendum exhibet.

4. Sanctissima Trinitas, sunt tres per-
sone, Pater & Filius & Spiritus S, in unita-
te essentia Divina. Quod mysterium non
nullis similitudinibus explicari solet.
S. Dionysius L. de Divinis Nominibus
c. 5. comparat tribus luminosis unitis,
quorum est idem lumen. Alij compa-
rant tribus plicis ejusdem vestis. Alij
aliter. Quae similitudines deficiunt.
Alias tantum mysterium, non esset tan-
tum mysterium.

DISTINCTIO II.

*De numero Articulorum Symboli
Apostolorum.*

Apostoli antequam in mundum
dispergerentur Symbolum com-
posuerunt, ponentes singuli singulos ar-
ticu-

A De SYMBOLO APOSTOL:

ticulos. Qui autem hunc vel illum in particulari, non conveniunt Theologi. Propterea circa hoc non molestandi Ordinandi. Piè credendum B. V. MARIAM in medio Apostolorum tanquam Magistram fuisse, dum Symbolum componebatur. S. Paulus Apostolus nullum Symboli articulum composuit, quia non fuit adhuc electus.

2. Secundum Catechismum ex Decreto Tridentini jussu Pij V. editum duodecim hoc modo numerantur articuli Symboli Apostolorum.

1. Credo in DEUM Patrem Omnipotentem, Creatorem cæli & terræ.

2. Et in JESUM Christum, Filium ejus unicum Dominum nostrum.

3. Qui conceptus est de SPIRITU natus ex MARIA Virgine.

4. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus.

5. Descendit ad inferos, tertiâ die resurrexit à mortuis.

6. Ascendit ad cælos, sedet ad dexteram DEI Patris Omnipotentis.

7. In-

DE SYMBOLO APOSTOL. 5

7. Inde venturus est iudicare vivos & mortuos.

8. Credo in Spiritum S.

9. Sanctam Ecclesiam Catholicam; Sanctorum communionem.

10. Remissionem peccatorum;

11. Carnis resurrectionem,

12. Vitam æternam, Amen.

3. Ex his primus articulus pertinet ad Deum Patrem. Sex sequentes ad Deum Filium. Alij ad Deum Spiritum sanctum. Et sic Symbolum fidei in tres partes dividitur. Prima, circa Personam Patris, & creationem Patri appropriatam. Secunda circa Personam Filij, & redemptionem. Tertia circa Personam Spiritus S. & sanctificationem huic appropriatam.

4. Secundum S. Thomam 22. q. 13. articulus 8. quatuordecim numerantur articuli. Septem ad Divinitatem, septem ad humanitatem. Circa Divinitatem, 1. de unitate Essentia. 2. de Persona Patris. 3. de Persona Filij, 4. de Persona Spiritus S. 5. de creatione, 6. de

De SYMBOLO APOSTOL.
Sanctificatione, dum dicitur, Sanctam
Ecclesiam Catholicam. Sanctorum communi-
onem. Remissionem peccatorum. 7. de re-
muneratione.

5. Circa humanitatem Christi D. 1.
de Incarnatione, seu de Conceptione
Christi. 2. de Nativitate ejus ex Virgi-
ne. 3. de Passione ejus, Morte & Se-
pultura, 4. de Descensu ad inferos, 5.
de Resurrectione, 6. de Ascensione, 7.
de Adventu ad judicium.

6. Nec putes Authores Catechismi
Romani contraite S. Thomæ, cum fue-
rint Ordinis nostri. & Discipuli S. Do-
storis. Fuerunt F. Franciscus Forerius
Lusitanus. F. Leonardus Marinus Ar-
chiepiscopus Laneianensis. F. Ægydius
Fulcararius Episcopus Mutinensis. F.
Thomas Manriq; S. Palatij Magister, &
F. Eustachius Lucatellus, Ordinis N: Pro-
curator Generalis. Sed hi duo ultimi
tantum reviderunt. Præfati ergo, dum
Symbolum fidei in duodecim articulos
diviserunt, numerum Apostolorum cõ-
ponentium attenderunt. S. verò Tho-
mas

De SYMBOLO APOSTOL.

mas res contentas attendit. Qui etiam
Opusculo 5. ait. *Nec refert ad veritatem
fidei, vel errorum vitiationem, qualiter di-
stinguantur.*

DISTINCTIO III.

Circa primum Articulum.

**De Omnipotentia DEI Patris &
opere creationis.**

1. **L**icet omnes Personæ sint omni-
potentes: quia tamen Pater est
principium omnis productionis, & ipse
a nullo producitur, ideo ei omnipoten-
tia appropriatur, seu specialiter, nostro
modo loquendi, attribuitur.

2. Opera sex dierum hoc ordine pro-
cedunt. Primo die creavit DEUS cælum
& terram. 2. fecit firmamentum, divi-
sitq; aquas, quæ erant sub firmamento,
ab his quæ erant supra firmamentum.

3. Congregavit aquas quæ sub cælo e-
rant in locum unum, & apparuit aridas
produxitq; terra herbam virentem, &
lignum faciens fructum. 4. fecit Solem,
Lunam & Stellâs. 5. reptilia & vola-
tilia.

6. **B**e

PRIMVS ARTICVLVS

6. Bestias & reptilia terræ. Difficultates circa hæc videantur apud S. Thom: 1. p, præcipuè à q. 68.

3. Circa creationem hominis hæc occurrunt. 1. Licet homo inter creaturas corporeas primatum teneat, postremo tamen creatus. 2. Homo ad imaginem & similitudinem DEI creatus, quæ est secundum animam, in quantum hæc habet incorruptibilitatem. S. Thom. Opuse: 6. 5. Locus ubi Adam creatus ignoratur, certum tamen extra paradysum fuisse conditum.

4. Probabile, in agro Damasceno. 4. Creatus à DEO perfectus secundum magnitudinem corporis & ætatem. Scientia, alijs donis, etiam dominio in creaturas irrationales ornatus. 5. Ex hujus costa Evam effinxit, quod præstitit, ut ostenderet mulierem sociam & collateralem esse Viri, non servam, neq; dominam, sed Viro capiti suo subditam. 6. Fuisset immortalis (cum per peccatum intraverit mors in mundum ad Rom: 5.) transferendus tempore à DEO

SYMBOLI APOSTOL.

9

destinato in cælum, S. Th: 1. p. q. 102. art: 4.

5. Immortalitatem causabat, quædam virtus supernaturalis inexistens animæ, per quam anima poterat corpus ab omni corruptione præservare, quàm diu ipsa Deo subjecta mansisset, S. Th: 1. c. q. 97. a. 1. Lignum enim vitæ semel sumptum præservabat quidem à corruptione, sed tantum ad determinatum tempus. S. Th. 1. c. a. 4.

6. Res invisibiles, id est Angeli (de quibus loquor ordine Symboli Nicæni) non sunt creati ante mundum corporeum, sed simul. Concilium Lateranense C. Firmiter, ubi dicitur. Deum simul ab initio temporis, utramq; de nihilo condidisse creaturam, spirituales & corpoream, Angelicam & mundanam. Et quidem prima die creati sunt Angeli, si locum petas, in cælo empyreo, S. Thom: 1. p. q. 61. a. 4:

7. Tres sunt Angelorum hierarchiæ. Prima continet Seraphinos, Cherubinos, Thronos, Secunda, Dominationes

As

Vir-

10. *SECUNDVS ARTICVLVS*

Virtutes, Potestates. Tertia. Principatus, Archangelos, Angelos. Et sic sunt novem Chori Angelorum. Quorum Officia describo in 2. Sententiarum Thomisticarum distinctione 7. Vbi alia de Angelis videantur calamo brevis & facili descripta.

DISTINCTIO IV.

Circa Secundum Articulum.

1. **H**ic articulus proponit **JESVM** Christum esse Filium DEI, verum, Unigenitum, ejusdem naturæ cum Patre. Et sic esse verum DEUM æqualem Patri, coeternum, personaliter distinctum, Dominum omnium. Licet autem & nos dicamur Filij DEI, secundum ps: *Ego dixi: Deus estis: & filij excelsi omnes*, hoc tantum secundum participationem & adoptionem, non secundum naturam.

2. Hæc circa Nomen **JESVS** sunt scienda. 1. **JESVS** est Nomen significans DEUM & hominem. 2. Significans Salvatorem. 3. Voluntate DEI im-

positi.

SYMBOLI APOSTOL. **II**

positum, Et vocabis Nomen eius IESVM.
Matt: 1. 4. cum cætera nomina Christi Domini salutem quam nobis dedit, attingant, hoc ipsum universæ salutis humanæ vim complectitur, Catechismus Romanus, & propterea dicitur Nomen super omne Nomen. 5. ad pronuntiationem hujus Nominis inclinamur.

3. Additur Christus, id est, unctus, quia verè Oleo Spirituali unctus ad triplicem dignitatem, Sacerdotis, Regis & Prophetæ.

4. Erat Sacerdos. Officium Sacerdotis est esse Mediatorem inter DEUM & populum, inquantum preces populi DEO offert, & pro eorum peccatis DEO satis facit, hoc autem maximè convenit Christo D. S. Th: 3. p. q. 22. a 1.

5. Erat Rex. Regnabit in Domino Jacob in æternum & regni eius non erit finis. Luc: 1. Hoc regnum Spirituale atq; æternum, in Ecclesia militante, eam fundando, Sacramenta instituendo &c. inchoatur, & in triumphante perficitur.

6. Negari non debet Christum Dominum

72 SECUNDVS ARTICVLVS

minum, ut hominem habuisse dominium super omnia regna mundi in temporalibus, licet id in paucis actionibus exercuerit, non quidem supremum, quod illi ut DEO tantum competebar, nec infimum fundatum in voluntate humana. jure enim humano introducta, est divisio rerum & jurisdictio ad servandam inter homines pacem. Talis dominio carere perfectionis erat, sicut tali carere ad religiosam pertinet perfectionem. Habuit tamen dominium medium fundatum in unione hypostatica, hoc enim conducebat ad exaltationem sui Nominis, ut in Nomine JESU omne genu flectatur. P. M. Julius Bianchi Venerus, Professor Romanus super Minervam, tractando in 3. p. D. Thomæ.

7. Erat verè Prophetas, & in eo fuit verè prophetia. S. Th: 3. p. q. 7. a. 8. *Propheta magnus surrexit in nobis.* Luca 7. Quæ enim procul, ab aliorum viatorum, notitia erant, annuntiabat. Scias ex N: P. M. Labat in 3. p. di. p: 5. dub: 3. §. 3.

§ 3; prophetiam ex se non importare
claram vel obscuram cognitionem, sed
solum notitiam eorum, quæ procul sunt
ab aliorum viatorum cognitione, sive
illa sit clara, sive obscura.

DISTINCTIO V.

Circa tertium articulum.

In hoc articulo, & Conceptio
CHRISTE D. seu Incarnatio,
& Nativitas declaratur.

¶ **Q**uando ergo B. Virgo MARIA
credidit Angelo & consentit,
dicendo. *Ecce Ancilla Domini fiat mihi se-*
cundam verbum tuum, tunc SPIRITUS S.
supervenit in eam, hoc est, fecunda-
vit eam, & formavit in instanti de
purissimo sanguine B. Virginis, Corpus,
& in eodem instanti, in quo formatum
est corpus, creata est anima de nihilo,
& hæc eodem instanti conjuncta est cor-
pori organizato, & illa duo sc: corpus
& anima simul fuerunt Divinitati uni-
ta in Filij DEI Persona, & sic eo in-
stanti

stanti facta Incarnatio, quo B: Virgo
MARIA consensit, dicendo, fiat mihi
secundum verbum tuum.

2. Licet opera ad extra sint com-
munia toti Trinitati, Conceptio tamen
Christi Domini appropriatur, seu no-
stro modo loquendi, specialiter tribui-
tur SPIRITUI S. quia hoc opus bonita-
tis, opera autem bonitatis specialiter
attribuuntur SPIRITUI S.

3. Nec tamen SPIRITUS S. potest di-
ci Pater Christi Domini, nam licet
Christus Dominus secundum quod ho-
mo sit de SPIRITU S. conceptus, sicut
de principio activo, non tamen secun-
dum similitudinem speciei, sicut homo
nascitur de Patre suo.

4. Nativitas Christi Domini est tri-
plex Divina, humana & gratuita. Pri-
ma ex Patre ab aeterno. Secunda ex
Matre in tempore. Tertia in mente
per gratiam. B. Albertus M. loco cit.
c. 11. & hanc triplicem Nativitatem
repraesentat Ecclesia per tres Missas die
Nativitatis Domini. Missa noctu cele-
bra-

brata repræsentat Nativitatem Divinam.
 In aurora, secundum Carnem ex B. V.
 MARIA. Cantata in die, gratuitam.
 B. Albertus M. in compendio veritatis
 Theologicæ, L. 4. c. 11. S. Thomas
 Missam in aurora dicit significare Na-
 tivitatem, secundum gratiam. Canta-
 tam de die dicit significare Nativita-
 tem secundum Carnem. Vide S. Th:

3. P. q. 83. a. 2.

5. Secundum temporalem Christi Do-
 mini Nativitatem B. V. MARIA est ve-
 ra Mater. Nam Corpus Christi Domi-
 ni est de B. V. sumptum, & ex puris-
 simo sanguine Beatissimæ formatum.
 Sed quod in idem redit. Conceptus est
 de MARIA Virgine materiam mini-
 strante in similitudinem speciei, quod
 sufficit ad rationem veræ Matris. S. Th:

3. P. q. 32. ar. 3. & q. 15. a. 3.

6. Per medium annorum quo Chri-
 stus Dominus venit, intelligitur plenu-
 do temporum, id est, tempus gratiæ.
 Dicitur medium, quia mediat inter an-
 num iræ, qui fuit veteris Testamenti,

& an-

& anam gloriæ. Dionysius Carthusianus super Canticum Abacuc. *Audite vi auditionem tuam & timui.*

DISTINCTIO VI.

Circa quartum Articulum.

Hic Articulus Passionem Christi Dñi. in Cruce suspensionem, Mortem & Sepulturam credendam proponit.

1. **S**ECUNDUM S. VINCENTIUM FERRERIUM
 Relatum à P. M. Seraphino à Porrecta in 3. p. D. Thomæ q. 47. art. 1. Christus Dominus his instrumentis flagellatus, s. Virgis spineis, flagellis habentibus nodos, aculeis acutissimis transfixos, & catenis habentibus in summitatibus uncos. Primi enim milites flagellantes habuerunt virgas de spinis, & verberibus acutissimis confectas, quibus flagellando cutem Christi aperuerunt. Secundi primis fatigatis succedentes habuerunt flagella, in quorum summitate erant nodi aculeis acutissimis transfixi, & his flagellando Sanctissimam Carnem
 scia;

scindebant. Tertij secundis succedentes habuerunt catenas, in quarum summitatibus unci, quibus flagellando Sanctissimam Carnem extraxerunt.

2. Quidam ex revelatione numerant supra quinque millia ictuum. Alanus de Rupe c. 15. dicit, D. Bernardo à Christo Domino revelatum. *Qui amat mecum portare Crucem, ù in dies, mihi passo, recitet quindecim, Pater N. & Ave per annum solidum, & complebit numerum vulnerum meorū.* Fors essent quinque millia vulnerum, quadringenta septuaginta quinque.

3. Secundùm S. Anselmum in Dialogo de Passione Domini, Corona Christi Domini non fuit de spinis, quæ vulgò dicuntur spinæ, sed de juncis marinis, qui acutiores habent aculeos. Idem docet S. Bonav. Ludolphus Cártausianus apud P. M. Ruzel l. 1. p. 1. c. 8. ubi alias sententias refert.

4. Secundùm S. Greg. Nazianzenum & S. Bonaventuram, Christus Dominus tribus clavis fuit Cruci affixus. S. Greg. Turonensis, Innocentius III. Confalvus Du.

18 **QUARTVS ARTICVLVS**

Duranthus, Guilelmus Lundanus Episcopus & alij tenent, quod quatuor. Pedes enim duobus affixi, ut est in revelationibus S. Birgittæ l. 4. c. 70.

5. Non numerando titulum Crucis, de quatuor lignis fuit Crux Christi Dñi s. de Cedro, Cupresso, Palma & Oliva. Titulus secundum Bedam de buxo. Et sic numerando titulum, de quinque lignis. V. P. Magistrum Ruszel l. 2. de S. Cruce parte 1. c. 1. 2. 3. & 4. Hæc ligna & positio eorum exprimuntur his versibus.

6. Pes Crucis est Cedrus. Corpus tenet alta Cupressus. Palma manus retinet, Titulus latatur Oliva.

7. Antequam poneretur Columna pro sustentanda tabula tituli, Crux Domini erat ad instar T. Ita Innocentius III. in Præfatione ad Patres Concilij Lateranensis Tau (ait) est ultima litera Hebraei Alphabeti exprimens formam Crucis, qualis erat antequam Domino Crucifixo Pilatus titulum superponeret. V. P. M. Ruszel loco cit. c. 7.

8. Secundum Ludolphum Carthusianum

num de vita Christi 2. p. c. 63. Pars superior Crucis signat januæ Cæli apertionem, inferior inferni destructionem, à dextris gratiæ collationem, à sinistris peccatorum remissionem.

9. Christus D. non fuit totus nudus in Cruce. Ita S. Anselmus de Passione D. & multi alij apud Ludolphum Carthusianum, p. 2. c. 58. & 63. Alij SS. Patres qui oppositum sentire videntur loquuntur de nuditate moraliter omnimoda, qualem censetur habere existens in balneis, licet aliqua pars tegatur, parum enim pro nihilo reputatur. Rationem dat Consaly⁹ Durandus l. 1. c. 17. quod Christus D. coram Sanctissima Matre, alijsq; mulieribus sanctitate conspicuis sic apparere noluerit. Flagellatus tamen nudus omnino fuit, ut patet ex revelatione S. Birgittæ l. 1. c. 10. *ibi, alligatus autem nihil omnino operimenti habebat, sed sicut natus est stabat & patiebatur erubesceniam sue nuditati.* Vide P. M. Ruzel l. 1. p. 1. c. 18.

DISTINCTIO VII.

Circa quintum Articulum.

Hoc Articulo proponitur victoriosus Descensus ad inferos, & gloriosa Resurrectio à mortuis.

1. **A** Nima Christi D. tanto tempore fuit apud inferos, quanto corpus in sepulchro. S. Th: 3. p. 52. a. 4. Horâ autem Resurrectionis eduxit Christus Dominus de limbo Patrum animas, & die Ascensionis in cælum perduxit. De loco damnatorum & cum solo originali decedentium (nam & hi sunt essentialiter damnati) nullum eduxit, S. Th: 1. c. a. 6. & 7. De purgatorio illos tantum qui erant sufficienter purgati, vel etiam, qui dum adhuc viverent, meruerunt per fidem & devotionem ad mortem Christi D. Vt eo descendente, liberarentur à temporali purgatorij pœna S. Th: 1. c. a. 8.

2. Ex his patet præter cælum quatuor esse receptacula animarum. Primum, ubi damnati, pœna damni, id est carentiâ visionis beatificæ, & pœna sensûs tor-

quent

quentur. Secundum, locus Purgatorij, immediatè existens supra damnatorum infernum. Tertium, lymbus puerorum cum solo originali decedentium. Quartum, lymbus Patrum, à quo Christus D. animas antiqui testamenti sine originali & mortali decedentium eduxit. Ita hæc receptacula ordinat Samuel de Lublino V. Purgatorium, & sentit ignem inferni, qui in profundo cruciat damnatos, ascēdere ad purgatoriū, qui tamen ad decedentes cum solo originali non ascendit, cum hi pœnam damni tantum patiantur, multò minus ascēdebat ad Patres in lymbo. Hæc circa descensum ad inferos.

3. Circa Resurrectionem hoc inter alia sciendum, ideo Christum D. retinuisse Sacras cicatrices. 1. ad majorem sui gloriam. 2. ad confirmandum corda Discipulorum circa fidem suæ Resurrectionis. 3. Ut Patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostendat. 4. Ut suâ morte redemptis, quàm misericorditer sint adjuvi, propositis ejusdem mortis indicij

dicijs insinuet. 5. Vt in iudicio, quam
justè damnentur ibidem denuntiet. ita
S. Th: 3, p. q. 54. a. 4.

DISTINCTIO VIII.

Circa sextum Articulum.

De Triumpho Ascensionis in Cæ-
lum, & Throno sessionis à
dextris æterni Patris.

1. **Q**ui resurrexerunt Matt: 27. non
ascenderunt in corporibus cum
Christo. S. Th: 3 p. q. 53. a. 3. ad 2.
ex S. Aug. Et sic solus Christus D. per-
fectà Resurrectione, id est, non moritu-
rus, ante universalem resurrectionem
resurrexit. Ex privilegio B. V. M. & piè
creditur de S. Joanne Evangelista, ait S.
Thom: opusc: sexto explicando præsen-
tem articulum.

2. Si loquamur de Christo D. ut Deo,
sedet ad dexteram Patris, idem est ac est
in æqualitate Patris. Si loquamur ut de
homine, *sedet ad dexteram Patris*, id est,
est in bonis paternis potioribus præ cæ-
teris creaturis, id est, in majori beatitu-
dine.

dine, & habens judicariam potestatem. S. Th: 3. p. q. 58. a. 3. & 4. Et sic per dexteram Patris intelligitur, gloria Patris, beatitudo & potestas judicaria.

DISTINCTIO IX.

Circa septimum Articulum.

De extremo Judicio.

1. **L**icet in morte subeamus iudicium particulare, necessarium tamen iudicium universale, ut omnibus innotescat iusta Supremi Judicis de factis nostris sententia. Colligi potest ex Scripturis quòd Christus D. ad iudicium universale fit descensurus, circa locum Montis Oliveti, sicut & inde ascendit. Præminet autem Mons Oliveti Valli Josaphat. Scias ex B. Alberto Magno in Compendio Veritatis Theologicæ l. 7. Christus D. sedebit in loco eminenti cum Sanctis, mali verò subtrus in terram quam dilexerunt.

2. Sol & Luna non obscurabuntur tempore Adventûs Christi D. quia totus mundus innovabitur Christo D. veniente

24 SEPTIMVS ARTICVLVS

niente & Sanctis resurgentibus. Ob-
scurabuntur ergo tempore propinquo an-
te iudicium, vel simul, vel diversis tem-
poribus, S. Th: in supp: 3. p. q. 73. a. 2.

3. Omnes ante diem iudicij mori-
entur. Quia omnes homines Dei sen-
tentia morti adjudicati sunt propter pec-
catum. S. Th: in supp: 3. p. q. 78. a. 1.
Quando autem in Symbolo dicitur, ven-
turus est iudicare vivos & mortuos, per vivos
non intelliguntur qui nunquam mortui,
sed qui tempore propinquo & signorum
vi mortui, S. Th: loco cit: ad 1.

4. De igne ultimæ conflagrationis
hæc è multis scienda 1. Ignis occupa-
bit tantum de spatio, quantum occupa-
verunt aquæ diluvij, & sic quindecim
cubitis erit altior montibus. S. Th: in
supplemento 3. partis q. 74. a. 6. Qua-
re non perveniet ad spheram ignis, nec
purgabit elementum ignis, S. Th: loco
cit. 2. Post iudicium involvet malos,
S. Th: l. c. a. 7. Quicquid de illo igne
calidum, ustivum & impurum reperie-
tur, descendet ad inferos ad augendam
pœnam

pœnam malorum, quicquid verò subtile & lucidum, remanebit superius ad augendam gloriam Beatorum. S. Th: a. 9. immò quicquid ignobile in mûdo ad locum pœnarum confluet. B. Albertus M. in Compendio Veritatis Theologicæ L. 7. c. 20. Ex dictis intelliges durante iudicio mundus stabit in igne conflagrationis, ut etiam docet Dionis: Car: Dominica 1. Adventus in enarratione Evangelij.

5. De Cruce quæ tempore iudicij apparebit sequentia habet Carch: loco cit: serm: quinto. *Tunc apparebit Crux Christi, atq; ut aliqui volunt reintegrabitur. vel aliquid lucidum in Cruce specie apparebit.*

6. Docet Philippus à S. Trin: tract: 2 in 1. 2. disp: 9. duo. 5. ad 2. Sententiæ finales sc. *Venite benedicti &c. ite maledicti &c.* tantùm dirigentur ad adultos. Nam in ultimo iudicio tantùm fiet mentio operum bonorum ad laudem, & malorum ad confusionem.

7. Et sic sententia à Christo Dño contra reprobos fulminanda, contra mor-

tuos in solo originali, licet in iudicio apparebunt, non dirigeretur, quamvis hi sint essentialiter damnati, utpotè carentes visione Dei. In carentia enim claræ visionis Dei consistit essentialiter damnatio, sicut in clara visione Dei, consistit essentialiter beatitudo.

8. Pœnam damni & sensûs patientur damnati. Per pœnam damni intelligitur amissio seu carentia beatitudinis æternæ, per pœnam sensûs intelligitur, quæ inferendo aliquid nocivum sive corpori, sive animæ, torquet & affligit. Dicitur autem pœna sensûs quamvis anima torqueatur, quia nocumenta nociva potissimum sensibus percipiuntur. Ex his pœna damni, utpote amisso summi boni, est major, quam solam experiuntur morièntes, cum solo originali decedentes. pœna enim sensûs solum per peccatum personale contrahitur secundum S. Bernardum dicentem, in inferno solum propriam ardere voluntatem.

9. Pro coronide circa præsentem articulum queritur quomodo innovabitur mun-

mundus? Hædet Carthusianus Domini-
câ 1. Adventûs serm: 4. *Complanabitur
terra, erit pulchra ut aurum, aqua sicut chry-
stallus. æer ut cælum ignis ut sidera lux Lunæ
erit septemplex, seu tanta ut modò Solis lux
Solis septies tanta ut nunc. Siderum quoq; lux
proportionaliter tunc creditur augenda. Sol
perpetuò stabit in oriente. Luna iugiter plena
erit in occidente, & motus cessabit calorum,
eruntq; omnia in termino. Ita ille, quem
Cardin: Bellarminus doctissimum &
sanctissimum vocat. S. tamen Thomas
in supplem. 3. p. q. 91. a. 4. docet, ter-
ram fore in superficie perviam ut vi-
trum. Sic ergo terra & cælum, quoad
accidentia, transibunt.*

DISTINCTIO X.

Circa octavum Articulum.

Credo in Spiritum Sanctum.

Nomen Spiritus S. duobus modis
sumitur. 1. complexè seu ut com-
positum ex duabus distinctionibus. 2. ex
Ecclesia, incomplexè seu per mo-
dum.

dum unius dictionis. Primo modo est commune tribus Personis, quia quælibet & Spiritus & sancta. Secundo modo, soli tertiæ personæ convenit. Quo nomine congruè ab Ecclesia nominatur quia spiritus à spirando est quidam impulsus, Spiritus autem S. procedit ut impulsus, cum procedat ut amor, qui est impulsus seu inclinatio in rem, secundum illud. *Amor meus pondus meum, eo feror, quocunq; feror.*

2. Hæc inter alia de Spiritu S. credenda. Esse consubstantialiæ seu ejuædem naturæ cum Patre & Filio. Procedere à Patre & Filio.

3. Spiritus S. in specie columbæ per Christum Dñum baptizatū apparuit ad designandam dispositionem requiritam in baptizando, sc: nè fletus accendat. S. Th: 3. p. q. 39. a. 6. ad 4. igneis verò linguis super Apostolos, designandum fervorem, quo corda Apostolorum erant commovenda, ad prædicandum Christum Dominum ubiq; in pressuras, S. Th: loco citato.

DISTIN

DISTINCTIO XI.

Circa nonum Articulum.

Sanctam Ecclesiam Catholicam,
SS. Communionem.

1. **E**cclesia dividitur in militantem,
purgantem & triumphantem. Mi-
litans timet & expectat. Purgans, tan-
tū expectat. Triumphans ab utroque
libera.

2. Ecclesia militans est societas visibi-
lis fidelium baptizatorum sub uno capite Chri-
sto in calis, & Vicario eius in terra, inter se
eodem cultu communicantium. Hæc vocas-
tur regnum Dei, sponsa Christi, corpus
mysticum Christi.

3. Quatuor sunt notæ & conditio-
nes veræ Ecclesiæ à Concilio Nicæno
expressæ, ibi: Credo, unam, Sanctam, Ca-
tholicam & Apostolicam Ecclesiam. Addunt
aliqui beatitudinem scilicet Romanam. Sed hæc
non tam est notæ, quam subjectum præ-
dictarum notarum. Has explicō in sen-
tentiis Thomisticis in 3. d. 57.

4. Etiam peccatores quāvis sint ex
repro

reprobis seu damnandis, modò sint fideles, pertinent actu ad Ecclesiam, secus hæretici. De fidelibus excommunicatis dubium, sed probabile puto pertinere ad Ecclesiam ut doceo in præfato opusculo. l. 4. d. 13.

5. Aliqui per communionem Sanctorum intelligunt congregationem fidelium. In primitiva enim Ecclesia fideles etiam peccatores dicebantur Sancti ob sanctitatem Ecclesie cuius erant membra. Et sic hæc pars articuli solùm ponitur claritatis gratiã.

6. Sanctus Thomas Opusculo 6. circa præsentem articulum per communionem Sanctorum, intelligit participationem tum bonorum Christi Dni utpotest Capitis, qualia sunt Sacramenta & merita ejusdem, tum bonorum Fidelium adinvicem. Nam bonum Christi communicatur omnibus Christianis, sicut virtus capitis omnibus membris. Et sic communicantur nobis Sacramenta & merita Christi. Item quicquid boni sunt omnibus justis communicatur in christiã

ritate existentibus, secundum illud, Psal:
118. *Particeps ego sum omnium timentium*
te. Et inde, qui in charitate vivit parti-
ceps est omnis boni quod fit in toto
mundo. Sed tamen specialius illi pro
quibus specialius fit aliquod bonum.

7. Et sic per ly *Sanctorum* intelligi pos-
sunt res sacræ, ut sunt merita Christi Do-
mini Sacramenta, dona gratiæ, doctrinæ
Christi D. Intelligi etiam possunt ho-
mines iusti, qui ad invicem de bonis o-
peribus participant, quemadmodum in
corpore naturali operatio unius mem-
bri cedit in bonum totius corporis.

8. Fit autem hoc modo hæc partici-
patio bonorum operum, quod benefa-
cta iustorum subveniunt aliis in necessi-
tibus, defendant in periculis, confr-
ment in bonis. Sumitur ex Synodo Co-
lonensi in præsentia.

9. Hæc communio bonorum exten-
ditur ad purgatorium: cum animæ ibi-
dem existentes uniantur nobis per cha-
ritatem.

10. Participant etiam mali de bene-
factis

factis justorum, non quidem ut iusti per
 quandam derivationem cum sint mem-
 bra mortua, sed per impetracionem,
 qua saepe auxilia divina resurgendi a pec-
 catis conceduntur, auxilia inquam effi-
 cacia. Participant item de benefactis
 justorum, in quantum intuitu horum sa-
 pe evadunt afflictiones & vindictam
 Dei.

II. Ex dictis patet, in hac commu-
 nione Sanctorum fundari indulgentias
 vivorum & suffragia mortuorum.

DISTINCTIO XII.

Circum decimum Articulum.

Remissionem Peccatorum.

1. **N**on datur tam immane scelus, vel
 tantus peccatorum cumulus qui
 non possit per poenitentiam deleri. Nam
 dicitur Joëlis 2. *Deus prestabilis super malitia*
 id est, misericordia & bonitas divina vin-
 cit quamlibet malitiam peccatoris. Pec-
 cant contra hunc articulum, de miseri-
 cordia Dei desperantes.

2. Quando Mart: 12. dicitur, peccatum in Spiritum Sanctum neque in hoc saeculo neq; in futuro remitti, non est sensus, quod nullatenus remittatur, sed difficulter, quia fontem gratiae & pietatis sc. Spiritum Sanctum fastidit ac repellit. Sicut morbus lethalis & insanabilis dicitur, qui difficulter curatur. & quo aegrotus medicinam odit & Medicum abominatur.

3. Vnum peccatum mortale nequit remitti sine alio. Quia dum peccatum mortale remittitur gratia sanctificans infunditur, quae nullum peccatum mortale compatitur.

4. Seclusa revelatione scire certo non possumus peccatum nobis esse remissum. Conjecturali tamen notitiam per aliqua signa id fieri potest. Haec autem signa, quod aliquis percipiat se delectari in Deo, & contemnat res mundanas, & non sit conscius alicujus p. moralis. S. Th: 1. 2. q. 112. a. 5. Signa quibus conjecturaliter cognoscitur praedestinatio, recito in 1. Sent. Thomistica- rum dist. 21.

DISTINCTIO XIII.

Circa undecimum Articulum.

Carnis Resurrectionem.

1. **R**esurrectionis nostræ habem^o symbolum in rebus naturalibus. Nam granam seminatam corrumpitur putrescit & moritur, postmodum repullulat, reviviscit & resurgit.

2. Hæc circa corpora resurgentium ex S. Th: Opusc: sexto circa præsentem articulum sunt scienda. 1. Idem corpus quod nunc est, & quantum ad carnem & quantum ad ossa resurget. 2. Corpora resurgentia erunt alterius qualitatis, quàm nunc sint, quia non solum beatorum sed & damnatorum erunt incorruptibilia, quia boni semper erunt in gloria & mali semper erunt in pœna. 3. Omnes, boni & mali cum omni integritate ad perfectionem corporis pertinate resurgent, non enim erit ibi cœcus vel claudus, nec aliquis defectus. 4. Omnes resurgent in ætate perfecta, qualis fuit Christi Dñi. ultimas duas par-

tes docet B. Albert: M. loco mox citando.
De primis enim duabus non est difficul-
tas.

5. Hæc circa qualitatem corporum.
Bonorum scienda ex S. Th: loco cit:
Sancti habebunt corpora glorificata, in
quibus erit quadruplex conditio (aliàs,
dos) prima est claritas secunda impas-
sibilitas: tertia agilitas. quarta subtili-
tas. Adverte ex Philippo à SS. Trin
disp. 6. in r. 2. tract. 1. dub: 3. per hanc
dotem non habet corpus gloriosum esse
in eodem loco cum alio corpore, sed ha-
bet quòd facile possit partes dividere &
per eas se intrmittere. Allegat S. Tho-
mam V. citatum l. c.

6. Circa qualitatem verò corporum
malorum, hæc sunt scienda, ex S. Th:
l. c. 1. Corpora eorum erunt obscura.
2. passibilia, licet nunquam corrumpantur.
3. gravia. 4. admittant putridorum.

7. Per tubam ad cuius sonitum re-
surgemus intelligit S. Greg: relatus à B.
Alberto M. in Compendio verit: Theo-
logicae l. 7. c. 16. manifestam Christi

appe-

apparitionem. videlicet ut habet vim cuiusdam imperij. S. Thom? in Supp. 3. p. q. 76. a. 2. intelligit vocem imperantem Christi Domini. Secundum alios intelligitur ministerium Angelorum in colligendis cineribus.

8. Satis probabiliter à quibusdam dicitur, quod resurrectio erit crepusculo. Sole existente in Oriente & Luna in Occidente, quia in tali dispositione, Sol & Luna creduntur esse creata: ut sic eorum circulatio compleatur penitus per reditum ad idem punctum. Vnde de Christo dicitur, quod tali horâ resurrexit, ita in terminis S. Th: loco c. q. 77. art. 3.

DISTINCTIO XIV.

Circa duodecimum Articulum.

Vitam æternam.

1. **A**D vitam æternam omnes homines creati, Deus enim vult omnes salvos fieri. Non tamen omnes pervenient ad vitam æternam, immo pauciores, mul-

multi enim sunt vocati, pauci electi, im-
mo ex Christianis pauciores salvabun-
tur, tanquam probabilius docet Philip-
pus à Ss. Trin disp: 17 in 1. p. dub: 4.
sequens Cajet & refert S. Greg: M. S.
August: S. Hier. & Chrysostomum. .
Hæc perditio erit ex nobis. Cur ergo
Deus hos creavit quos futuros malos
præcivit? respondet Magister Sent: in
2. d. 13 quia prævidit quid boni de eo-
rum malis esset factururus.

2. Vita æterna seu beatitudo nostra
consistit in clara visione Dei. Dicit enim
S. P. Aug: in Soliloquiis C. 36. *Hæc est
plena beatitudo, & tota glorificatio hominis
videre faciem Dei sui.* Vident autem Bea-
ti non solum essentiam Dei, sed & alia
quæ sunt formaliter & eminenter in
Deo. Formaliter sunt attributa & rela-
tiones, eminenter creaturæ.

3. Proprietates vitæ æternæ seu bea-
titudinis hæ sunt. 1. Felix amandi ne-
cessitas. 2. Summum gaudium seu de-
lectatio. Primo gaudent Beati de bono
divino in se considerato. Secundo de
bono

bono proprio, & felicitate quã potius
tur, ut tamen relata ad Deum tanquam
ad ultimum finem. 3. Felix impotentia
peccandi. 4. Perpetuitas.

4. Dotes animæ beatæ, sunt, visio,
comprehensio seu rentio & delectatio.
Intelligunt autem Theologi per has do-
tes, ornamenta quædam seu dispositio-
nes animæ, elevantes eam ad statum dis-
similem vitæ, & conjunctionem spiri-
tualem cum Deo. Harum explicatio-
nem ulteriorem vide in 4. Sent: Tho-
misticarum dist: 59.

5. Tres etiam sunt aureolæ Beatorum,
sc. Martyrij Virginitatis & Doctōratūs:
Est autem aureola gaudium quod Beati
habent ex victoria de mundo, carne,
vel diabolo, sicut aurea vocatur, tum
Ipsa beatitudo, tum gaudium de beatitu-
dine. Aureola Martyrij est gaudium ex
victoria de mundo. Virginitatis, ex vi-
ctoria de carne. Doctōratūs ex Victo-
ria de Diabolo, qui per doctrinam ab ho-
minibus pellitur. Hæc debetur etiam
Confessariis & Scriptoribus, ea quæ ad
salu-

salutem dirigunt, scribentibus. Ex his nobilior Martyrii, deinde Virginitatis, tandem Doctoratûs.

6. Q. V. Aureola differat à fructu ? scias, nunc de fructu sermo est, secundum quod ex semine consurgit, spirituale autem semen est verbum Dei, & ergo sic loquendo de fructu, fructus verbi Dei differt ab aurea, & ab aureola: quia aurea consistit in gaudio, quod habetur de Deo, aureola verò in gaudio de operum perfectione, sed fructus consistit in gaudio quod habetur de ipsa dispositione operantis secundum gradum spiritualitatis, in quem proficit homo ex semine Verbi Dei. S. Thom. in supp: 3. q. q. 96. a. 2. Id est, fructus consistit in gaudio quod habetur de utilitate, ex perceptione Verbi Dei, hominem quodammodo spiritualizantis. Hic fructus soli continentia correspondet: hæc enim præcipuè liberat hominem à subjectione carnis, & quodammodo hominem spiritualizat, ratione cujus fructus homini respondet. S. Th. loco cit: a. 3.

Et

40 ARTIC: XII. SYMB: APOST.

Et hæc de vita æterna, quæ de numero
Novissimorum (hæc autem sunt 4.
sc. Mors. Judicium Infernus.
Gloria cælestis) & de Symbolo
Apostolorum, in honorem
Capitis Apostolorum.

OPUSCULUM
SECUNDUM.

De Virtutibus & iisdem
annexis.

PROLOGUS.

Virtus est bona qualitas mentis, quæ
recte vivitur, qua nullus male utitur.
ex S. Th: 1. 2. q. 55. a. 4. Divi-
ditur in intellectualem, moralem, &
Theologicam Intellectualis est illa quæ
perficit intellectum ad cognitionem ve-
ri. Moralis, quæ voluntatem complet
ad

ad prosecutionem boni honesti. Theologica, quæ circa Deum immediatè versatur. Intellectualis subdividitur in habitum primorum principiorum. sapientiam. scientiam. artem & prudentiam. De natura harum vide dicta in 3. Sent: Thomisticarum distinct: 52. Moralibus subdividitur in 4, Cardinales tanquam principales, sc. prudentiam. iustitiam. fortitudinem & temperantiam. Theologica in Fidem. Spem & Charitatem.

DISTINCTIO I.

De Fide.

Fides, aliàs prima virtus requisita in Christiano, est *habitus supernaturalis quo certò credimus veritates à Deo Ecclesie revelatas*. Definitio apud S. Paulum (*fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*) utpote profundior, relinquitur Scholasticis. V. S. Th. 2. 2. q. 4. a. 1. Inter alias prærogativas fides sua certitudine superat omnium scientiarum naturalium certitudinem

nem, & sic circa res fidei nulla debet esse vacillatio.

2. Fides, alia est formata, alia informis, illa est in hominibus justis, hæc in peccatoribus. Alia explicita, alia implicita. Hæc est quæ creduntur veritates in alio, v. g. credo quicquid credit Ecclesia. Illa est quæ quis credit veritates fidei in seipsis distinctè, v. g. Trinitatem Personarum Divinarum. Incarnationem, &c.

3. Credere Deo, Deum & in Deum sic differunt. Credere Deo, est firmiter tenere vera esse quæ revelat. Credere Deum, est firmiter tenere Deum esse. Credere in Deum, est credendo tendere in Deum, tanquam in ultimum finem: & sic nequit dici credo in B. V. Mariam.

4. Ad elicendum actum fidei hæc requiruntur. Ex parte intellectus præter habitum fidei, requiritur illustratio actualis. Ex parte voluntatis pia affectio, ex gratia Spiritus Sancti in doctrinam Christi concepta. Et hoc est vocari ad fidem interiùs, Aliquando præter hæc

voca-

Vocamur ad fidem per prædicationem.
exteriùs.

5. Hæc ex multis sunt motiva quæ faciunt fidem nostram credibilem. 1. Quòd modo mirabili fides Christiana per mundum propagata. Mirabili inquam modo, quia celeriter per pauculos Piscatores, pauperes, contemptibiles, ante rudes, qui non solum homines rudes, sed & suo tempore doctissimos, & principes ad fidem Christi traxerunt. 2. Quòd multis magnisq; miraculis fides nostra à Christo ejusq; Discipulis confirmata. Id præter alia constat ex quatuor Evageliis, ubi, cæci, muti, surdi &c. leguntur sanati. 3. Quòd inter Doctores Ecclesiæ tanta circa fidem concordia, ut etsi diversarum nationum fuerint, diversisq; sæculis floruerint, idem tamen docuere. Plura motiva videantur apud Theologos,

6 Sicut qui uno peccato mortali Deum offendit amittit totaliter charitatem, ita qui uni articulo discredat amittit totaliter fidem S. Th. 12. q. 5. a. 3.

7. Præter sacram Scripturam aliquæ traditiones non scriptæ ad regulam fidei pertinent. Patet ex S. Paulo 2. ad Thess. 2. Itaq; fratres state, & tenete traditiones quas didicistis, sive per sermonem sive per Epistolam nostram.

DISTINCTIO II.

*Que tenentur Christianis scire
& credere.*

1. **C**hristiani à Christo cujus fidem profitentur, dicuntur. Primò autem sic vocari cæperunt Antiochiæ, cum antea vocarentur Fideles, Discipuli, Fratres, Sancti, Galilæi, & Nazaræi à Jesu de Nazaret Galilæo.

2. Tenetur quilibet Christianus necessitate mediè credere explicitè hæc duo principia, Deum esse & esse remuneratorem.

3. Suppositâ sufficienti promulgatione Evangelii, tenemur eadem necessitate credere explicitè mysterium SS Trinitatis, Incarnationis & Redemptionis, immò

immò Philippus à SS. Trinitate disp: 4. in 2. 2. disp: 5. citans S. Bonav: & Bonacina circa 1. Decalogi præceptum. q. 2. punc: 2. cum M. Bannez, idem docent de Morte & Resurrectione Christi Dñi. Alios articulos tenemur credere necessitate præcepti. Quomodo distingvatur necessitas mediæ & præcepti patebit ex dicendis de Baptismo.

4. Tenemur necessitate præcepti de B.V.M. credere. Verbi Divini Incarnationem in ejus utero. Esse Virginem. Matrem Dei.

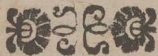
5. Tenemur necessitate præcepti scire tria Sacramenta. sc. Baptismum. Eucharistiam. Pœnitentiam. Reliqua tunc quando recipimus. Præcepta Decalogi. Præcepta communia Ecclesiæ, maximè cōfessionis & communionis annuæ, immortalitatem animæ. Peccatum originale. Necessitatem gratiæ. Deum esse orandum, consequenter scienda oratio Dominica. Deum esse timendum, cùm possit mittere in gehennam.

6. Quamvis Fidelibus svadendum,

ut

ut Symbolum, Decalogum, Orationem Dominicam & Salutationem Angelicam explicite sciant & memoria teneant, sicut & signaculum Crucis, non tamen est mortale illa nescire, dummodo illorum substantia sciatur. Ita docet de primis quatuor Suarez, & de ultimo Sanchez, relati in Summa Dianæ V. Fides. Et sic quoad orationem Dominicam sufficere scire ejus summam, sc: à Deo omnia esse petenda. Quoad Symbolum Apostolorum, Sacramenta, Decalogum & Ecclesiæ præcepta sufficere quod rogati de singulis sciant respondere.

7. Nec sufficit ad æternam salutem prædicta credere, sed sunt adhuc nonnullæ obligationes. 1. Exigente occasione mori pro fide. 2. Agere Deo gratias pro ad fidem vocatione. 3. Imitari vitam Christi, quæ habenda pro speculo quotidiano,

DISTIN.

DISTINCTIO III.

DE SPE.

1. **S**pes est habitus supernaturalis, quo certo speramus beatitudinem ex auxilio Dei.

Vel secundum Magistrum Sententiarum in 3. d. 26. Est expectatio certa beatitudinis proveniens ex gratia Dei & merito nostri.

Quod autem aliqui habentes spem deficiant à consecutione beatitudinis est ex defectu liberi arbitrii ponentis obstaculum sc. peccatum, non autem ex defectu Divinæ potentie & misericordie. S. Th.

2. 2. q. 18. a. 4. Ex quo intellige, fundamentum certitudinis spei esse omnipotentiam & misericordiam Dei.

2. Spes dicitur ex meritis provenire, quantum ad ipsam rem expectatam, prout aliquis sperat beatitudinem se adepturum ex gratia & meritis, non autem dicitur provenire ex meritis quantum ad certitudinem: sic enim ex sola gratia infunditur.

3. Ex dictis patet spem consistere in hoc, quod homo innitens auxilio Divi-

no

no confidat benè agendo ad æternam beatitudinem pertingere.

4. Licet sperare in creatura ut secundo dario iuvante, & sic B. V. Maria dicitur nostra spes. Licet etiam confidere in propriis meritis, ut proficiantur ex gratia Dei.

5. Hos effectus causat in nobis spes beatitudinis æternæ. Facit nos obsequere mandata Dei. Scias. Licet benè operari intuitu retributionis æternæ, secundum illud Psalmi 118, *Inclinavi cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum propter retributionem.* Hinc meritò Alexander VIII. sequentem in ordine decimam damnavit propositionem, anno 1690. die 7. Decembris. *Intentio quæ quærit detestatur malum & prosequitur bonum, meretur ut caelestem obtineat gloriam, non est reprobata nec Des placens.* Meritò inquam damnavit. 2. Spes beatitudinis æternæ confortatur nos in tentationibus & aliis afflictionibus. 3. Tollit anxietatem in morte.

DISTIN-

DISTINCTIO IV.

DE CHARITATE.

Hæc virtus est maximè necessaria Christiano, cum ut patet ex Apost; I, ad Corint: 13. nihil sine charitate simus.

1. **C**haritas est virtus (vel potius habitus) supernaturalis quo Deum diligimus ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus, & proximum sicut nos ipsos. Dixi: vel potius habitus, assignando aliud genus, in gratiam eorum qui sciunt quid sit habitus. idem erat advertendum in definitione fidei & spei. Ex dicta definitione habes duo esse charitatis præcepta; unum de DEO, alterum de proximo.

2. Quando dicitur ex toto corde &c. non putes amorem DEI debere esse summum intensivè, sed appetitativè, ita ut pluris DEUM ames, quàm omnes creaturas simul sumptas.

3. Signum hujus amoris ordinarium,

G

sumi.

sumitur ex observantia mandatorum,
& exercitio virtutum. Extraordinari-
um, ex præparatione animi, effundendi
pro fide, sanguinem.

4. Charitatem esse formam aliarum
virtutum, est per charitatem ordinari
alias virtutes in ultimum finem. S. Th.
2. 2. q. 23. a. 8. Et sic licet fides & alie
virtutes in peccatoribus sint secundum
suam naturam & entitatem virtutes, nō
tamen habent statum perfectum vir-
tis, & sunt veluti mortuæ, utpotè in for-
mes. Hæc ratione charitas est excel-
lentissima omnium virtutum.

5. Nomine proximi intelligitur, qui
nobiscum communicat, vel commun-
icare potest in beatitudine æterna.
Th. 22 q. 25. a. 10. Et sic Angeli, ini-
ci, peccatores veniunt nomine proximi.
Quò etiam reducitur corpus nostrum
cùm sit aliquomodo particeps beatitudi-
nis, inquantùm ex beatitudine anime
redundat quædam beatitudo in corpore
scilicet Sanitatis & incorruptionis vig-
S. Th. loco cit: a. 5.

6. Et sic patet quæ sit ratio, cur aliquis, ut proximus à nobis diligatur. scilicet communicatio in beatitudine æterna. Vt patet. Vt patet. Dæmones & alios damnatos nomine proximi non venire. Possumus tamen naturam Dæmonum diligere, non quidem volendo bonum vitæ æternæ, sed ut conserventur in suis naturalibus ad gloriam Dei. S. Th: l. c. a. 11. Eodem modo discurre de creaturis irrationalibus. S. Th: l. c. a. 3.

7. His declaratur charitas erga proximum. 1. Non solum verbo, sed & re juvare. 2. Infirmiorem supportare. 3. Gaudere in prosperis. 4. Compati in adversis. 5. Et quidem præcipuè, à peccato reducere. Ex quibus hæc etiam inimicis ostendenda, quæ alijs communiter ostenduntur. Sola enim signa amicitie specialia, possunt inimicis, excipere articulum mortis, denegari. S. Th: loco cit: a. 9. Quod intellige per se loquendo. Nam si ommissio signorum amicitie specialium esset scandalosa, aut per aliquid horum posses sine tuo incommodo,

inimicum tibi & DEO reconciliare, id omittere esset grave peccatum, vel etiam, si inæqualis persona soleret alium salutando prævenire, v g subditus Prælarum, ut advertit P. Hermannus in Medulla Theologiæ Moralis l. 2. tr. 3. c. 2. dub: 2. ex P. Layman.

8. Quatuor sunt ex charitate diligenda sc. DEUS, Proximus. Corpus nostrum. Nos ipsi, S. Th: l. c. a. 12. Hic autem est ordo charitatis, ut post DEUM plùs homo diligit animam suam, quàm aliorum: deinde plùs animas aliorum, quàm proprium corpus, proprium verò corpus magis quàm corpora aliorum. S. Th: l. c. q. 26. a. 2. 3. 4. 5. Q. An aliquando obligemur elicere act⁹ Fidei, Spei & Charitatis? R. quòd sic, saltem semel in anno. Sermo autem est de obligatione sub p. mortali, cùm loquamur de re magni momenti, v. 1. Sent: Mor: de 2. 3. 4.

DISTINCTIO V.

De Virtutibus Cardinalibus.

1. **I**nter virtutes morales, hoc est, ad com.

componendos mores ordinatas, quatuor sunt principales, sc. prudentia, iustitia, fortitudo & temperantia. Ideo vocantur cardinales, quia super eas volvitur tota conditionis humanæ ratio, eisq; veluti cardinibus, universa vitæ humanæ moles subnixa est.

2. Prudentia est *recta ratio agibilium*, seu est *virtus moralis, quæ præscribit quid hic & nunc liceat, expediat aut debeat fieri secundum rectam rationem.*

3. Nomine agibilium, primariò intelligenda sunt moralia, id est, ab bonos mores pertinentia, & ad finem moraliter bonum, id est, honestum conducen-
tia. Secundariò intelligenda sunt, quæ pertinent ad commodum vitæ humanæ, & ad benè vivendi quomodocunq; rationem.

4. Iustitia est *perpetua & constans virtus ius suū unicuiq; tribuens*, seu, est *virtus moralis, quæ ius suum unicuiq; tribuit*. Per ius hic & nunc intellige id quod debetur alteri secundum æqualitatem, vel arithmeti-
cam, ut in iustitia commutativa, vel ge-

ometricam, ut in iustitia distributiva, quæ potius dicenda proportio, quam æqualitas.

5. Partes integrales iustitiæ, hoc est, necessariæ ad officium integrum iustitiæ, sunt, facere bonum & declinare à malo. Aliàs dicuntur officia iustitiæ Christianæ.

6. Bonum & malum hic & nunc non sumuntur in generali, sic enim pertinet ad omnem virtutem: sed bonum sumitur ut habet rationem debiti ad proximum, malum verò ut habet rationem nocivi.

7. Partes subiectivæ seu species iustitiæ sunt tres, Legalis, distributiva, commutativa.

8. Iustitia legalis est quæ damus bonum communi quod suum est. v. g. inimicus facit incursum contra civitatem, cives ex iustitia legali & propter bonum commune obligantur ad sumenda arma.

9. Distributiva est quæ damus unicuique suum debitum secundum merita. v. g. duo vel tres concurrunt pro dignitate obtinenda.

nenda, ex justitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

10. Commutativa est, quâ damus uni cuiq; secundum equalitatem rei ad rem, ut patet in emptione & venditione.

11. Fortitudo est considerata periculorum susceptio & laborum perperessio, vel aptius ex D. Th: Fortitudo est virtus existens in irascibili, coercitiva timoris & audacia moderativa instantibus periculis. Duplex est actus fortitudinis, sc. aggredi & sustinere.

12. Temperantia est, virtus, que moderatur appetitum circa delectabilia secundum tactum & gustum prout rectam rationem delectet, ob specialem honestatem, que est in tali moderatione. P. Goner: in Manuali Thomistarum de Virt: Cardinalibus c. 5. §. 2. Et sic temperantia propriè sumpta tantum moderatur delectationes que sunt in cibo, potu & rebus venereis, idem ex S. Th.

DISTINCTIO VI.
DE DONIS SPIRITVS SANCTI
*Beatitudinibus Evangelicis, &
Fructibus Spiritus S.*

Quoad I.

1. **D**onum Spiritus S. generaliter sumptum est id quod grati à Spiritu S. ut à causa efficiente procedit. Et sic omnes gratiæ & virtutes infusæ possunt dici dona Spiritus Sancti.

2. Donum Spiritus Sancti specialiter sumptum est, *specialis dispositio à Spiritu S. anime impressa, quæ disponitur ut facile ab eo ad opera extraordinaria moveatur.* Sed hujus explicatio ad Theologos Scholasticos, vide dicta in 3. Sententiarum Thomisticarum Distinct: 73.

3. Septem sunt dona Spiritus Sancti, ut patet ex Scriptura Isaia 11. sc. Donum Sapientiæ, Intellectus, Consilij, Fortitudinis, Scientiæ, Pietatis, Timoris Domini. Horum explicationem V. loco citato.

Quo-

Quoad II.

4. Beatitudines Evangelicæ sunt quidam actus donorum Spiritus S. quibus ex in-
 flinctu & motione speciali Spiritus S. ad vi-
 ram eternam seu beatitudinem consummatam
 accedimus. Et sic sunt quædam inchoa-
 tiones beatitudinis futuræ.

1. Beatitudines Evangelicæ sunt octo

1. Beati pauperes spiritu quoniam ipso-
 rum est regnum cælorum. 2. Beati mi-
 tes, quoniam ipsi possidebunt terram.

3. Beati qui lugent, quoniam ipsi conso-
 labuntur. 4. Beati qui esuriunt & siti-
 unt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

5. Beati misericordes quoniam ipsi mi-
 sericordiam cõsequentur. 6. Beati mun-
 do corde, quoniam ipsi DEUM videbunt.

7. Beati pacifici, quoniam Filij DEI vo-
 cabuntur. 8. Beati qui persecutionem
 patiuntur propter iustitiam, quoniam
 ipsorum est regnum cælorum.

6. Scias, beatitudinem secundam &
 septimam non coincidere. Nam secun-
 da loquitur de homine ad seipsum, ex-
 clu-

58 DE BEATITVDINIBVS.

cludendo inordinatas passiones irascibilis: septima verò loquitur de homine cum respectu ad proximum, cum eo tranquillè vivendo.

7. Item scias, per luctum in tertia beatitudine intelligi exclusionem inordinatarum passionum delectationis & gaudij. In quarta per justiciam intelligitur vita æterna.

Quæsitum.

8. Quomodo si tantum sunt septem dona, ponuntur octo beatitudines? que ut docet S. Thom. 1. 2. q. 69. a. 1. sunt actus donorum & ex S. Th. l. c. a. 3. octavam beatitudinem pertinere ad septem præcedentes, quasi confirmationem & manifestationem earum: continet enim quãdam firmitatem animi, ne propter humanas persecutiones homo recedat ab his, quorum in alijs septem beatitudinibus mentio habetur.

Quoad III.

9. Fructus (ut in præsentì sumitur) est quidam actus quo mens humana bene disponitur

DE FRUCT: SPIRITVS S. 39

mitur, procedens ex motione Spiritus S. Ita loquitur P. Gonet de donis Spiritus S. a. 2.

10. Licet omnis beatitudo Evangelica sit fructus, ut ex immediatè dicto patet, non tamen è converso: cum beatitudo Evangelica, ut pote quâ specialiter ad vitam æternam accedimus, sit aliquid perfectum & excellens, S, Th: 1. 2. q. 70. a. 2.

11. Fructus Spiritus S. sunt duodecim ut patet ex S. Paulo ad Galatas 5. *Charitas*, id est, dilectio Dei super omnia. *Gaudium*, id est, delectatio in Deo; quam experiuntur alacriter Deo servientes. *Pax*, id est, tranquillitas conservativa præfati gaudij; non obstantibus turbationibus hujus vitæ. *Patientia*, id est, durorum sustinentia. *Benignitas*, id est, benefactorum collatio, seu executio. *Bonitas*, id est voluntas benefaciendi: Sumitur hic voluntas pro actu. *Longanimitas*, id est, magnitudo animi in futuris bonis expectandis. *Mansuetudo*, id est, motuum iræ exclusio. *Fides seu fidelitas*, id est, promissorum observantia. *Modestia*, id est, in dictis & factis

ctis decentia. *Castitas*, id est, concupiscentiarum illicitarum remotio. *Continentia*, id est, concupiscentiarum licitarum, quales sunt in elcīs &c. moderatio.

DISTINCTIO VII.

DE CONSILIIIS EVANGELICIS.

1. **C**onsilia Evangelica communiter numerantur tria. Voluntaria paupertas. Perpetua castitas. Humilis & perpetua obedientia. Addit Lorichius in Thesauro utriusque Theologiæ, Martyrium. Si hæc voto firmantur, amittunt rationem consilij & induunt naturam præcepti.

2. Dicuntur consilia: quia sunt libera observationes, ita, ut sine earum observatione, & justus quis esse possit, & vitam æternam consequi, etsi valde difficulter, propter impedimenta varia in hoc mundo.

3. Dicuntur Evangelica: nam etsi fuerint in lege veteri non tamen cum tanta perfectione & solemnitate ut in nova lege. vide Philippum à SS. Trin. in

1. 2. de Statu Religioso disp 6. dub: 1. ubi probat in lege antiqua Statum Religiosum verè extitisse.

4. Paupertas Religiosa est *Voluntaria rerum temporalium sub certa regula vel constitutionibus voto firmata abdicatio.* Castitas Religiosa est *perfecta omnis delectationis venereæ sub certa regula vel constitutionibus voto firmata remotio.* Obedientia est *prompta præceptorum Superiorum sub certa regula vel constitutionibus voto firmata executio.*

5. Ad paupertatem refertur vilis habitus & victus. Item abdicatio omnium sæcularium negotiorum & officiorum. Ad perpetuam castitatem servandam referuntur, parcitas ac tenuitas victûs, vita solitaria & clausura, jejunia & strati vilitas. Ad humilem obedientiam referuntur omnia quæ ad colendum DEUM pertinent, ut orationes, meditationes, sacrificia, laudes, gratiarum actiones &c. Ita Lorichius sub litera G. Attendant ad hæc Monachi & alij Religiosi & caveant ne signum prædestinationis vertant in signum æternæ damnationis:
status

62 De Bonis Operibus. De Ieiunio
status enim Religiosus est signum præ-
destinationis, ut docet S. Laurentius Ju-
stinianus de perfectione Monachorum
cap: 7

DISTINCTIO VIII.

*Assignatur generalis divisio bo-
norum operum.*

1. **T**Ria sunt bonorum operum genera
Jejunium, Oratio, Eleemosyna.

Quoad I.

2. Jejunium latè acceptum, est corpo-
ri per abstinentiam cibi & potus vel in par-
te vel in toto, castigatio. Specialiter seu
pro Ecclesiastico sumptum est castigatio
corporu certis diebus iuxta præscriptum Eccle-
sia, consistens in abstinentia à carnibus, & una
per diem cibi refectio.

3. Jejunium Ecclesiasticum tria re-
quirit. 1. Ut semel in die comedamus,
alias solvitur jejunium. 2. Requirit ab-
stinentiam à carnibus. Nomine carnis
hic & nunc, veniunt etiam originem à
carnibus trahentia, ut sunt ova, casei,
lac.

lac.
juni
quæ
1. Se
juni
4
nanc
ptis
Quæ
2. C
dist:
triun
in q
dicu
non
quor
blat
mun
Don
ze de
cim
preh
c. ca
tam
Jaco

lac. Hæc non ubiq; prohibentur die jejunij 3. Requirit debitam horam edēdi quæ est hora undecima. Vide dicta in 1. Sent: Moral: dist: 19. ex quo patet jejunium plùs dicere quàm abſtinentia.

4. Dies in quibus ex præcepto jejunandum, sunt dies Quadragesimæ, exceptis diebus Dominicis. Apud nos incipit Quadragesima à feria quarta Cinerum.

2. Quatuor anni tempora *cap statumus dist: 76.* in quibus præcipitur jejunium trium dierum. 3. Præcipitur jejunare in quibusdam Vigilijs, quæ ideò Vigiliæ dicuntur, quia Christi fideles ijs diebus non solùm jejunabant sed & vigilabant, quod hoc tempore dignis de causis sublatum est. Vigiliæ in quibus jure communi jejunatur, sunt Vigilia Nativitatis Domini. Assumptionis B. V. M. c. *ex parte de observatione ieiunij*. In vigilijs tredecim Apostolorum, in quo numero comprehendō S. Matthiam & S. Paulum. c. *conselium de observatione ieiunij*, exclusâ tamen non solùm vigilia SS. Philippi & Jacobi, in qua non jejunatur ob Paschalis

lis lætitiæ signum, sed & Vigilia S. Joannis Evangelistæ ob Natalis Domini Solemnitatem. In Vigilia Pentecostes jejunatur saltem ob receptam consuetudinem, quæ attendatur. *c. statuimus dist. 76.* idem die de Vigilia S. Joan. Baptistæ & S. Laurentij ob longum usum moribus receptum. In alijs Vigilijs non est obligatio jejunandi nisi peculiaris aliqua consuetudo suadeat. Idem die de Feria sexta & diebus Rogationum in quibus sub p. mortali non jejunatur, nisi consuetudo præcipiat: ita refert Bonac: de præceptis Ecclesiæ q. 1. pun: 5. propositione secunda. Reliqua de diebus jejunijs, attendendo consuetudinem regni Poloniæ, dicentur DEO favente in fine Decalogi.

Quoad II.

5. Oratio est *ascensus & elevatio mentis ad Deum.*

Explicatur Oratio Dominica.

6. Dicendo *Pater noster, charitatem*

DEI

DEI
ur o
do i
ubi q
ctum
li Fi
7
petit
1
petit
2
timu
3
ur fi
in te
ati
4
hodi
cran
quo
inte
Et p
ligit
rum
5

DEI ad nos, quæ bonum nostrum vult ut optimus Pater, consideramus: dicendo *in cæli*, majestatem. Licet enim sic ubiq; , specialiter tamen in cælis, ut dictum est tractando de objecto Symboli Fidei.

7. Oratio Dominica septem habet petitiones

1. *Sanctificetur Nomen tuum.* Per hanc petimus gloriam DEI propagari.

2. *Adveniat regnum tuum.* Per hanc petimus gloriam DEI ad nos pervenire.

3. *Fiat voluntas tua.* Per hanc petimus ut simus obedientes DEO. *Sicut in cælo & in terra.* Hoc est, sicut Angeli & alij beati in cælo, ita nos in terra.

4. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Per hanc petimus, & panem Sacramentalem sc. Eucharisticum, cujus quotidianus usus proficit nobis, in quo intelliguntur alia Sacramenta & dona. Et panem corporalem, per quem intelligitur omnis sufficientia victus & aliorum corpori necessariorum.

5. *Et dimitte nobis debita nostra, sicut &*

nos

nos dimittimus debitoribus nostris. Per hanc
petimus liberari à peccatis.

6. Et ne nos inducas in tentationem. Per
hanc petimus, non tam carere tentatio-
nibus, quàm ne consentiamus illis.

7. Sed libera nos à malo. Per hanc pe-
timus liberari à pœnalitatibus præsen-
tibus, quæ impediunt sufficientiam
vitæ.

Hæc explicatio sumitur ex S. Th: 2. 2o
q: 83. a. 2.

De Salutatione Angelica.

8. Salutatio B. V. dividitur in tres
partes. Primam partem incæpit Angelus
cùm dixit. Ave gratia plena Dominus tecum.
benedicta tu in mulieribus. Secundam
subjunxit Elisabeth, cùm ait. Et benedi-
ctus fructus ventris tui. Terciam apposuit
Ecclesia, ut in reverentia Nomen MA-
RIÆ haberetur. Nam MARIA non
est in textu. Ita in terminis loquitur B.
Albertus M. l. 4. Compendij veritatis
Theologicæ c. 2. ubi plura reperies de
prædicta salutatione Angelica. Scias. B.

Elia

Elisa
nunti
inter

9.
leva
& f
ma
na
spir

fun
dar
priv
spic
peli
fun
Ign
con
ora
ter

Elizabeta, non solum dicta verba pronuntiasse, sed & pramississe. *Benedicta tu inter mulieres*, ut narrat sacer text^o Luc: 1.

Quoad III.

9. Eleemosyna est alienae miseriae sublevatio. Quia autem homo sublevatur & secundum corpus & secundum animam, ideo duo sunt opera eleemosynae seu misericordiae, sc. corporalia & spiritualia.

10. Opera misericordiae corporalia sunt septem. Esurientes pascere. Potum dare sitientibus. Operire nudos. Captivos redimere. Aegrotos invisere. Hospitio peregrinos suscipere. Mortuos sepelire.

11. Opera misericordiae spiritualia sunt etiam septem. Peccates corrigere. Ignorantes docere. Dubitantibus recte consulere. Pro salute proximi Deum orare. Consolari mactos. Ferre patienter injurias. Offensam remittere, vide dicta in 1. Sententiarum Moralium d. 23. & 25.

OPUSCULUM TERTIUM.

De Opposito Virtutum &c.

PROLOGUS.

1. **A**D notitiam peccati conducit
notitia conscientia. Conscientia
est *actus intellectus practici, qui
dicat de bonitate vel malitia eorum, qui
agimus, ut sunt a nobis hic & nunc.*

2. Dividitur ex parte objecti in re-
ctam & erroneam seu veram & falsam.
Ex parte actus, in certam, quæ est absque
formidine. Probabilem quæ uni parti
adhæret cum formidine oppositæ. Du-
biam quæ nulli parti adhærens suspen-
dit iudicium. Scrupulosam, quæ uni parti
adhæret cum timore oppositæ, ex le-
vi fundamento.

3. Si conscientia scrupulosa includit
iudicium, non multum differt ab erro-
nea. Scrupulus tamen differt, quia hic
est

est inani apprehensio, & hinc ortus timor & anxietas alicubi esse peccatum ubi non est.

4. Ad notitiam peccati etiam conducit notitia ignorantia. Hæc alia est juris alia facti. Exemplum primæ dum ignoro latam v. g. excommunicationem in percussorem Clerici. Secundæ, dū percutio Clericum & nescio esse Clericum.

5. Item ignorantia alia est invincibilis alia vincibilis. Illa est, dum ignoramus quæ aut scire non tenemur aut non possumus. Hæc est dum ignoramus, quæ scire tenemur & possumus, eorumque antea aliquem saltem scrupulum habuimus.

6. Quando adhibuimus diligentiam sed non sufficientem est ignorantia culpabilis sed non crassa. Quando nullam, est ignorantia crassa.

DISTINCTIO I.

Explicatur definitio & divisio peccati in communi.

1. Pecc

1. **P**eccatum est dictum vel factum vel concupitum contra legem aeternam. S

P. Aug: Quoniam affirmatio & negatio reducuntur ad idem genus, ideo intelligendum est: peccatum quoque esse non dictum quod secundum legem dici debebat, & non factum quod fieri oportebat, in corde quoque ommissum quod desiderari avariq; debebat. Verbiq; enim est deviatio a statuto legis divinae, quae ab aeterno existit in DEO, est exemplar & regula agendorum per eos, quae subdantur gubernationi eius.

2. Dividitur in personale & originale. Personale est, quod propria peccantis voluntate committitur. Originale, quod etiam naturae dicitur, quod communi voluntate primi Parentum, quae totius humani generis censetur, est commissum.

3. Dividitur 2. in actuale & habituale. Actuale est actus malus & difformis regulae morum. Habituale consistit in quadam macula, quae in anima relinquitur ex peccato actuale, & in ea remanet donec per penitentiam deleatur.

4. In mortale & veniale illud inferi
mortem anime, eam privando gratiâ & cha-
ritate & avertendo ab ultimo fine. Hoc ve-
rò nec gratiâ nec charitate privat sed eius tã-
tùm fervorem minuit, nec avertit ab ultimo
fine sed eius consecutionem retardat.

5. In cõmissionis & omissionis. Pec-
catum cõmissionis consistit in productione
alicuius actûs mali & difformis regulis morû.
Omissionis est carentia seu privatio alicuius
actûs debiti & lege præscripti. primum pu-
gnat cum præcepto negativo, ponendo
actum qui jubetur non poni. Secundum
pugnat cum præcepto affirmativo, negli-
gendo actum, qui præcipitur.

6. In carnale & spirituale. Carnale est
quod perficitur delectatione carnali v. g. gula
& luxuria, quæ in delectatione ciborum
& venereorum consummãtur. Spiritua-
le verò perficitur delectatione spirituali,
ut superbia, invidia & similia, quæ in so-
la apprehensione alicujus rei concupitæ,
vel ad placitum habitæ consummantur.
Carnale plus habet de cõversione quàm
de aversione. Spirituale plus de aversi-
one

one quàm de conversione: Ex quo inferas peccatum esse aversionem à Deo & conversionem ad creaturam.

7. In peccatum quod est contra DEUM, proximum & seipsum. Quando homo detrahit Deo amorem & reverentiam debitam dicitur peccare in DEUM, ut Sacrilegus, hæreticus, blasphemus. Quando homo suas passiones ratione non regulat peccat in seipsum, ut avarus, gulosus, luxuriosus. Quando homo non servat proximo ius debitum, vel offendit humanam societatem cui naturaliter alligatur, tunc contra proximum, ut fures, homicidæ, adulteri &c.

8. In peccatum cordis, oris & operis. Quæ divisio dupliciter intelligi potest, 1. ut per peccatum cordis illud intelligatur, quod interius consumatur, v. g. hæresis. Per peccatum oris, quod locutione perficitur, v. g. mendacium. Per peccatum operis, quod opere completur, v. g. adulterium & homicidium.

9. 2do hæc divisio intelligi potest, ut sit non tam in diversa peccata, quàm in diversos gradus peccati. Iracundus enim

v. g. ex hoc quòd appetat vindictam. 1. primò perturbatur in corde. 2. in verba contumeliosa prorumpit. 3. procedit ad facta injuriosa idem patet in luxuria, & quolibet alio peccato, in quo est primò conceptio cordis, sc. cogitatio, deinde manifestatio & locutio, tandem completio externa.

10. Octavò dividitur peccatum, in peccatum ex infirmitate & passione, ex ignorantia & malitia. Peccatum ex infirmitate & passione est quod oritur ex aliqua gravitate & motione appetitûs sensitivi trahentis voluntatem ad consensum. Peccatum ex ignorantia est quod procedit ex ignorantia culpabili & vincibili. Ex malitia, quod plenâ libertate & voluntate committitur nulla passione incitante & nullâ ignorantia excusante. Primum peccatum dicitur contra personam Patris, cui appropriatur potentia. Secundum, contra personam Filij, cui appropriatur scientia. Tertium contra personam Spiritûs, cui appropriatur bonitas

11. Tandem dividitur in peccatum

D

pro-

proprium & alienum. illud est quod ab ipso peccante committitur. Hoc verò licet ab alio committatur nobis tamen imputatur. Et hoc multipliciter. Vel ratione præcepti, vel consilij, vel suasionis, vel adulationis, vel protectionis, vel propter defectum correctionis. Hæc desumpta sunt ex N. Opusculo Sent: Moralium.

DE PECCATIS IN PARTICULARI DISTINCTIO II.

De Superbia.

1. **D**escendēdo ad particularia: peccatum dividitur in septem capitula, sic dicta, quia ab his alia oriuntur. Sunt autem: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia.

2. Superbia est appetitus inordinatus hoc est perversus appetitus, excellētia. Perversus autem erit, si fuerit contra rationis regulam. v.g. quia est aut de re falsa aut mala, aut non commensurata appetenti, aut ob malum finem. Ex Nicolai

Mosci-

Mofcicenfis 2. p. Tyrocini] Artis Pœnit:
de Superbia.

3. Quatuor modis cōtingit superbia.

1. Quando quis iudicat quòd bonum
quod habet, ex se habeat seu à se. 2.

Quando iudicat quòd bonum quod ha-
bet, ex Deo habeat, attamen ex suis me-
ritis. 3. Quando jaëtat se habere quod

non habet. 4. Quando quis singulis de-
spectis, vult videri se singulariter habe-
re, quod habet S. Greg: apud S. Th: 22.

q. 162. a. 4.

4. Samuel de Lublino 2. p. casuum
Conscientiæ duodecim filias assignat su-
perbiæ: Sunt autem, inobediëntia, con-
temptus, præsumptio, ambitio, vana glo-
ria, hypocrisis, jaëtantia, discordia, cu-
riositas, pertinacia, contentio & infide-
litas. Mofcicenfis loco cit: addit novi-
tatum inventionem: sed hanc reducere
posset Samuel de Lub: ad curiositatem:

5. Inobediëntia est vitium, quo quis
renuit facere quod iubetur.

6. Contemptus est, Quo lex, vel etiam
ipse legislator despicitur, Quid sit contem-
ptus

ptus

ptus

ptus

ptus

ptus

ptus formalis v. dicta in 4. Sent: Mor:
d. 3. §. Quæritur.

7. Præsumptio est, per quam ex falsa
aut nimia virium confidentia aggredimur ex-
cedentia nostram facultatem.

8. Ambitio est inordinatus appetitus ho-
noris, aut dignitatis ratione honoris. Dixi
advertendo ex Sylv: V. superbia, ratione
honoris: nam appetitus tantum dignita-
tis pertinet ad præsumptionem secun-
dum S. Th: apud Getium v. Ambitio.
Ex quo patet quomodo intelligendus Mo-
scicensis definiens ambitionem etiam
per dignitatem.

9. Vana gloria est inordinatus appetitus
clare opinionis & laudis apud alios. Scias
pro nonnullorum consolatione, hæc
tantum est p: veniale, licet sit defalsi-
(dummodo non mortiferis) & transito-
rijs immoderatè, & licet sit de bonis
operibus, jejuniis, oratione &c. quæ quis
facit consultò propter vanam gloriam.
Mosc. l. c. & Fernandez p. 4. de super-
bia n. 10.

10. Hypocrisis est simulatio virtutis aut

facti

sanctitatis quam homo non habet. Addit Mo-
scicensis loco cit: etiamsi hoc faciat bo-
no fine, ne alios scandalizet, quia est
mendacium. Dico tamen si velis caven-
do scandalum te virtuosum repræsentare
licet non fueris, fac propositum emen-
dandæ vitæ & tunc non mentieris.

11. Jactantia, quæ quis se verbis extollit
super illud quod est, vel quod homines opinan-
tur de eo.

12. Discordia est voluntatum contrari-
etas circa aliquod unum, dum unum alicui
placet, alteri verò displicet.

13. Curiositas est inordinatum desideri-
um sciendi, sive per intellectum, sive per sen-
sum, ea que ad se non pertinent, vel si perti-
nent, maior tamen cura adhibetur in illis co-
gnoscendo quàm par sit. invetio novitatum
est excogitatio inusitatorum admirationem pa-
rientium, ut fit in sustinendis novis opi-
nionibus, in usu insolitæ formæ vestien-
di convivandi &c.

14. Pertinacia est persistentia in suo iu-
dicio & asseveratione plusquàm oportet.

15. Contentio est sermo contrarius al-

teri, veritatem impugnans, non animo disputandi sed contradicendi.

16. Infidelitas est, exclusio fidei. Privativa tunc est, dum quis nos credit, nos discredidit, sed animum suspendit. Contraria dum quis discredidit, aut credit esse falsa, quae proponuntur.

17. Scias pro meliori praedictorum noticia. Superbia dupliciter sumitur. Communiter ut se extendit ad excellentiam personae, honoris, laudis, dignitatis, virium. Et specialissimè, ut se tantum extendit ad excellentiam personae sistendo in ipsa. sc. dum quis vult excellentior esse quam sit, in quacunq; materia, ex quacunq; occasione, absq; eo quò desideret dignitatem, & absq; eo quò aggrediatur aliquod praclarum opus, vel affectet laudari.

18. Ambitio ergo praesumptio & superbia, ita oriuntur & sunt filiae superbiae, intellige specialissimè sumptae, quae sunt etiam species superbiae communiter sumptae. Et haec de illis in rebus potest praedicari: verum enim est Ambitio

tio e
tibus

r.

por

2

scic

tiar

ab a

Era

quò

vio

culi

fact

illat

fir

liu

tio est Superbia, seu inordinatus appetitus excellentiæ &c.

DISTINCTIO III.

De Avaritiis.

1. **A**varitia est appetitus inordinatus habendi. sc. divitias, aliasvè res temporales exteriores.

2. Avaritiæ filiæ sunt multæ ait Mo-
scicensis 2. p Tyrocini; Artis Pœnitentiariæ § de Avaritia, ex quibus septem ab aliquibus numerari solent. Proditio, Fraus. Fallacia seu dolus. Perjurium, quò revocatur mendacium, Inquietudo. violentia & obduratio.

3. Proditio est manifestatio alicuius oculi illativa nocuenti.

4. Fraus est deceptio alterius in aliquo facto, illativa nocuenti.

5. Fallacia est deceptio alicuius in verbis, illativa nocuenti.

6. Perjurium est mendacium iuramento-firmatum illativum nocuenti.

7. Inquietudo est, inordinata temporali-um sollicitudo.

8. *Violentia est, rapina seu extorsio bonorum.*

9. *Obduratio seu immisericordia est, duritia in pauperes denegando eleemosynam.*

DISTINCTIO IV.

De Luxuria.

1. **L**uxuria est *inordinatus appetitus venereorum.*

2. Sex sunt species Luxuriæ. Simplex fornicatio. Stuprum. Adulterium. Incestus. Raptus. Peccatum contra naturam. S. Th: 22. q. 154. a. 1.

Sacrilegium (quod est illicitus concubitus cum foemina voto castitatis adstricta, vel in loco sacro, aut ab habente votum castitatis) non numeratur à S. Th: inter species luxuriæ, quia ex se directe pertinet ad irreligiositatem & reductivè ad luxuriam.

3. Simplex fornicatio est *illicitus concubitus solutus cum soluta non virgine in vase naturali.* Dicitur solutus cum soluta, idest, non existentes in Matrimonio, si-

ve ra.

ve rato five consummato. Ad hanc speciem reducitur concubinatus.

4. Stuprum est *deffloratio virginis per fractionem clauſtri virginalis*. Differt specie à fornicatione, secundùm S. Th: l. c. a. 6.

5. Adulteriam est *illicitus concubitus, vel coniugati cum coniugata, vel coniugati cum libera vel libericum coniugata*. In primo aperienda est in confessione circumstantia utriusq; coniugati, quia iniustitia duplex & æquivalet duplici peccato.

6. Incestus est *illicitus concubitus cum consanguinea vel affine usq; ad quartum gradum inclusive*. Huc pertinet peccatum cum habente cognationem legalem, cum à se baptizata. Secundùm aliquos cum filia confessionis.

7. Raptus est *dum quis abducit feminam à domo parentum vel eorum sub quorum cura est, aut à domo propria, si sit sui iuris, ipsam invita ad fornicandum cum illa, aut Matrimonium contrahendum*. V. Trid: sess: 24. c. 6.

8. Peccatum contra naturam est *omnis actus libidinosus extra vas, aut contra modum à natura institutum*.

9. Peccati contra naturam quatuor sunt species. Mollities seu pollutio. Bestialitas. Sodomia. inordinatus concubitus.

10. Mollities seu pollutio est *voluntaria semini effusio extra vas*. Potest habere speciem alterius libidinis, si quis in actu turpi delectetur de alio actu sive morosè, sive cum animo perpetrandi si posset, aut acti defacto perpetraret.

11. Bestialitas est *coitus cum bestia*. Ad bestialitatem reducitur coitus cum *Dæmone succubo vel incubo*: quia corpus assumptum à Dæmone non est verum corpus humanum.

12. Sodomia est *illicitus concubitus vel masculi cum masculo, vel fœmina cum fœmina*. Pollutio ex tactu personæ ejusdem sexûs reducitur ad Sodomiam.

13. Concubitus masculi cum fœmina in vase præpostero secundum *Armillam* conformiter ad mentem *D. Thomæ* non est propriè Sodomia, sed potius concubitus inordinatus & monstruosus, consequenter specie distinctus à concubitu

bitu masculi cum masculo.

14. Tandem inordinatus concubitus tunc est, quando non est debita corporum positio, vel quando non seminatur in vase, vel quando non arhibetur instrumentum debitum. Primus concubitus si sit in vase debito & sine periculo effusionis seminis non est mortalis inter conjuges. Hæc sunt desumpta ex N. Opusculo Sent: Mor: l. 1. d. 26.

15. Ad hæc reducuntur. Turpiloquium. Auditus turpium sermonum. Lectio obscenorum. Aspectus. Tactus carnis voluptatis carnalis. Oscula eodem sine facta. Chorea. Motus sensualitatis De his consule Mosc: p. 2. Tyrocinijs Art: Pœnit. §. de Luxuria & Sent: Mor: l. 1. d. 29.

16. Filias luxuriæ enumerat Samuel de Lublino & Gab: à S. Vinc: V. Luxuria sc: cæcitatem mentis, inconstantiam, inconsiderationem, præcipitationem, amorem sui, odium DEI, desiderium præsentis vitæ & horrorem fututi sæculi.

17. Cæcitas mentis impedit hominem

ut non cogitet de caelestibus, nec sacras conciones, nec pia monita intelligat.

18. Inconsideratio facit, ut homo sepe agat, quæ suum statum dedecent, cum non leviorum aliorum scandalo.

19. Precipitatio impedit consilium de medijs necessarijs ad actum bonum.

10. Inconstantia facit, ut homo non sequetur propositum maxime de vitæ emendatione.

21. Amor sui, quo homo plus seipsum diligit quam Deum.

22. Odium DEI, quo voluntas expressè avertitur à Deo, displicendo de eius bono vel volendo ei aliquod malum.

23. Horror futuri sæculi facit ut homo cogitet de morte & eam nimis timeat.

24. Desiderium præsentis vitæ, quo homo cupit hæc semper vivere.

25. Infert Gabriel à S. Vinc. Luxuriam maxime cavendam à viris contemptivis, literatis, studiosis, Rectoribus, Gubernatoribus, Principibus, Judicibus, &c.

DISTINCTIO V.

De Invidia.

1. **I**nvidiam definit N. Mosc. l. e. § de Invidia. Est tristitia de alieno bono, eò quòd impedit aut diminuit seu obscurat invidenti excellentiam. Bona autem hominis sunt scientia, honor, fama, reputatio, divitiæ, favor, veneratio, dignitates, &c.

2. Secundùm citatum Doctorem tristitia de bono alterius habet septem respectus.

3. Primò, quia est bonum illius, cui malum optamus, & hoc pertinet ad odium.

4. 2. Quàmvis in se bonum sit, præbet tamen occasionem mali, v. g. insolentia. Et sic tristari de bono alterius pertinet ad charitatem.

5. 3. Quia bonum unius est nocivum alijs. Et sic tristari de dominatu oppressoris pertinet ad compassionem respiciendo præcisè oppressos.

6. 4. Quia bonum unius est formidolosum alteri. v. g. Sperat Petrus ex officio, dignitate Joannis, aliquid injustè proventurum & de præfatis excellentijs tristatur, quod pertinet ad timorem.

7. 5. Quia tali bono v. g. prosperitate indignus. Et sic tritari pertinet ad indignationem. Quòd si tristitia sit de injustitia in distributione bonorum, sic tritari pertinet ad justitiam.

8. 6. Tristatur quis de bono alterius, non quia est in altero, sed quia ipse caret eo. Qualiter tritari pertinet ad æmulationem.

9. 7. Tristatur quis de bono alterius quia est malum dolentis: hoc est, quia redundat in aliquod ejus gloriæ incommodum. Et sic tritari propriè pertinet ad invidiam.

10. Hi modi tristandi de bono proximi ideò assignari ut intelligatur natura invidiæ propriè acceptæ.

11. Quomodo doctrina Moise: & Samuelis de Lublino assignantium septem modos tristitiæ circa bonum proximi
sic

fit concilianda cum doctrina S. Thomæ assignantis, quatuor modos, altioris est fori.

12. S. P. Gregorius relatus à S. Th: 2. 2. q. 36. art. 4. has refert filias invidiæ. Et sunt odium, susurratio, detractio, lætitia in adversis proximi, afflictio in prosperis ejus. Quid sit odium patet ex dictis & patebit ex dicendis. Quid susurratio, & detractio patebit ex dicendis circa octavum præceptum.

DISTINCTIO VI.

De Ira.

1. **I**Ra dupliciter sumitur. Communiter seu vulgariter & propriè. Communiter sumitur pro quadam perturbatione animi cum actuali impatientia. Propriè & specialiter pro appetitu vindictæ.

2. Ira ad vindictam pertinens duplex est. Licita & illicita. Licita vocatur ira per zelum, illicita vocatur ira per vitium.

3. Zelus est appetitus vehementis puniendi
malum

malum, servando tamen rationis ordinem & legis dispositionem. v. g. ut justitia servetur, &c.

4. Ira vitiosa est inordinatus appetitus vindictæ. v. g. eo solo quod injuriâ sumus affecti, & sic ut animus irati fatietur alienâ miseriâ.

5. Ira differt ab iracundia, illa enim dicit actum, hæc potentiam. Ait Gabi à S. Vinc: v. ira. Addit, iratus vehementer comparatur arrepto à Dæmone.

6. Germina, seu filias iræ in tres classes distinguit Mosc: l. c. § de ira ex S. Th. Nam in corde nascitur indignatio, rumor mentis & odium, in ore clamor, maledictio, contumelia, blasphemia, rixæ verbales, in facto, pugnæ seu rixæ reales, seditiones, factiones.

7. Indignatio est, quâ homo indignum reputat (illum à quo malum accepit) suâ affabilitate, familiaritate & colloquio, averrens ab eo faciem aut oculos, nolens de eo audire ullum verbum bonum, ac detestans, quod ei aliquando amicus fuerit, benefecerit, &c.

8. Tumor mentis, quo in corde iniuria versatur, ruminatur atq; exaggeratur, cum repetitione causæ, & interiori aspera responsione, excogitatione mediiorum ad exercendam vindictam: ac proinde quasi tumescit mens tali amaritudine repleta.

9. Odium est quo displicet proximi bonum, vel optat malum. Differt ab ira. Nam iratus non intendit nocere, nisi ei qui sibi vel suis nocuit, ut vindicta sit quasi quædam recompensatio. Per odium autem intenditur malum absq; tali respectu, sed absolutè eo tantum sine, ut alicui malè sit, propterea, quòd vel nequam sit, vel nobis contrarius, vel quia ejus persona est odiosa, nobisq; displicet.

10. Clamor est, confusa, tumultuosa, sub elata voce, locutio.

11. Quid maledictio contumelia & similia, patebit ex dicendis circa octavum præceptum. Quid blasphemia ex dicendis circa primum præceptum.

Ha descriptiones filiarum iræ desum-

sumptæ sunt ex P. M. Nicolao Mosco: l. c. 5. de ira.

12. Seditio est *rebellis nonnullorum contra superiorem commotio.*

13. Factio est *modorum de inferendo damno sive temporali sive spiritali adinventio.* Hæ undecim filix iræ possunt reduci ad sex à S. Th: 22. q. 158. a. 7. assignatas. Et sic non contradicitur S. Thomæ.

DISTINCTIO VII.

De Gula.

1. **G**ula est *inordinatus cibi potûsq; appetitus.* Appetitus *inordinatus solius cibi,* vocatur *comestatio.* Solius potûs, *ebrietas;*

2. Quinq; sunt *gulæ species.* *Præproperè. Lautè. Nimis. Ardenter. Studiosè.* S. Th: 22. q. 148. a. 4. ex S. Greg.

3. Prima species *gulæ est Præproperè,* quando quis ex *impatientia prævenit tempus comedendi.* 2. Quando *quærit cibos lautos & pretiosos.* 3. Quando *multum comedit vel bibit.* 4. Quando

avi-

avidè cibum sumit. 5. Quando nimis accuratè cibos præparat, vel sic paratos desiderat. Ita in terminis Gab: à S. Vinc: v. Gula.

4. Filiæ gulæ sunt quinque. 1. Inepta lætitia. 2. Scurrilitas. 3. Immunditia. 4. Multiloquium. 5. Hebetudo mentis. S. Th: l. c. a. 6. ex S. Greg.

5. Inepta lætitia dicitur quâ homo gaudet in his, quæ ex se nullam, vel satrem non tantam faciunt delectationem. Hæc turpitudine apparet in ludo, joco & similibus:

6. Scurrilitas consistit in verbis ac gestibus inverecundis. Ut sunt impuræ cantilenæ. versus. cavilli. gestus. tactus petulantæ, turpes &c.

7. Immunditia sumitur pro superflua & turpi humorum è corpore emissionem. ut sunt vomitus. Pollutiones in somnis turpibus causatæ ex nimio cibo vel potu &c.

8. Multiloquium est multitudo locutionis cum superfluitate præter utilitatem vel necessitatem.

9. Hebetudo mentis est grossities intellectus quâ homo non potest pertingere ad cognitionem

tio

tionem rei, nisi per mitta ei sit exposita. Hoc
 evenit tum ratione vaporum quibus op-
 pletur cerebrum. Tum ratione delecta-
 tionis superfluxæ, ex qua fit, ut mens qua-
 si inhæreat patinis & vitris.

DISTINCTIO VIII.

De Acedia.

1. **A** Cedia est tristitia de bono divino, non
 quatenus est arduum & difficile,
 sed quatenus ad nos pertinet, nobis est utile
 & nostrum beneficium, ducēs ad finem,
 vel consistens in fine excellentissimo.
2. Hinc collige vulgum non propriè
 intelligere hoc peccatum pro segnitie
 aut pigritia ad Dei obsequium, aut pro
 tristitia. v. g. de jejuniio incidente tali
 tempore vel alio bono opere, inquātum
 est laboriosum, animo & corpori mole-
 stum, vel impeditivum delectationum
 mundanarum: talis enim tristitia ex re-
 pugnantia sensualitatis oritur, & ordinariè
 etiam consensu rationis accedente,
 veniale peccatum est, ait P. M. Nicol:
 Mosc.

3. Septem filix acedix assignantur: Pigritia seu torpor. Tædium seu fastidium. Evagatio mentis. Pusillanimitas. Aversio à bono divino, aliàs malitia à D. Greg. dicta. Exasperatio contra benè monentes, aliàs rancor. Desperatio.

4. Pigritia seu torpor est quando homo negligit & omittit facere, que ex precepto vel quasi ex precepto tenetur facere. v.g. non communicando in Paschate, &c.

5. Tædium est, propter quod aliqui inchoans bonum opus nauseat super illo, tanquam insuavi, & deserere proponit.

6. Adverte. Prima pars hujus descriptionis non innuit filiam invidix, sed secunda pars: nam nausea super bono opere est ipsamet acedia, cum sit tristitia de bono divino. Hinc Bonac: & Fernandez acediam definiunt per tædium & nauseam.

7. Evagatio mentis est, quando qui refugiens sancta, divertit ad impertinentia, quæ in cogitationibus versat, & deserens attentionem debitam distractionem voluntariè admittit.

8. Pusillanimitas est quâ homo non accipit divina consilia, quæ perfectionis sunt agredi.

9. Aversio à bono divino, aliàs est D Gregorio dicta malitia, est tristitia aggruans hominem propter bonum seu beneficium à Deo nobis exhibitum, v.g. si quis in tantum esset aversus à Deo, quod audiens vel cogitans statutum sibi à Deo, quòd sit futurus civis Sanctorum, tristaretur & fastidiret quasi nolens hoc esse. Vel si displicerent ei bona spiritualia, velletq; ea non fecisse. Vel si contemneret Dei beneficia, desiderando se non fuisse natum, non esse ad beatitudinem ordinatum. Detestaretur, quòd sint ei provisâ ad beatitudinem media. v. g. Sacramenta, &c.

10. Huc spectant illi qui propter nimium affectum ad res temporales amisso gustu spiritualium, desiderant in mundo perperuitatem non curantes gloriam æternam, immò interdum corde & ore beatitudini renuntiant, præponentes temporalia æternis.

11. Exasperatio contra benè mome-
 res, aliàs Rancor, importat quandam animi
 commotionem contra ad bona inducentes. v. g.
 Parentes. Confessarios. Concionatores.
 &c.

Quid sit desperatio patebit ex dica-
 dis de peccatis contra Spiritum S.

DISTINCTIO IX.

De Gravitate Peccatorum Capi- talium.

1. **S**uperbia est peccatum mortale ex
 genere suo si sit consummata & per-
 fecta, id est, si quis ita excellere appetat,
 ut DEO, superioribus, eorumque legibus
 subijci nolit. imperfecta, quâ quis, subij-
 ciendo quidem quibus tenetur, in suo
 tantum affectu se magnificat, est p. ve-
 niale, ut refert P. Hermannus ex Cajeta-
 no. v. Superb. Quia sine DEI & aliorum
 despectu plus justò se efferre, non est gra-
 vis deordinatio. Effet gravis cum nota-
 bili aliorum contemptu, complacendo
 in aliorum notabili abjectione.

2. Ava-

96 DE GRAV: PEC: CAPIT:

2. Avaritia ut est rei alienæ immoderatus appetitus v. g. alienum retinendo, & ut opponitur iustitiæ, ex genere suo est p. mortale: ut verò est immoderatus appetitus propriarum divitiarum in ijs delectando, tenaciter retinendo, & ut opponitur libertati, est solum ex genere suo p. veniale. Qualiter avaritia communiter & ordinatè sumitur. Hanc doctrinam sumpsit Gab: à S. Vinc: ex S. Th. 2. 2. q. 118. a. 4.

3. Luxuria ut sumitur pro inordinato actu extra matrimonium est ex genere suo p. mortale. Quia prodigitur semen humanum in quo est homo in potentia: quod sine dubio est grave & notabiliter repugnans rationi. Sumitur ex S. Th. q. 15. de malo §. 2.

4. Invidia ex genere suo est p. mortale. Quia contrariatur charitati. Sicut enim charitas gaudet de bono proximi ita invidia tristatur. D. Th. 2. 2. q. 36. a. 3. & q. 10. de malo a. 2.

5. Ira sumpta pro inordinato appetitu vindictæ ex genere suo est p. mortale.

rale. (Quod intellige quando est ex plena deliberatione, & malum quod inferatur est notabile) Quia contrariatur charitati & iustitiæ. Sumpta pro perturbatione animi. v. g. si quis nimis ardentem commoveatur inreriùs, vel si nimis exreriùs signa interioris commotionis manifestet, non est ex suo genere mortalis. S. Th: 22. q. 158. a. 3. & q. 12. de Malo a. 3.

6. Gula ex genere suo solùm est p. veniale. Gabriel à S. Vinc: V. Gula ex S. Th: Quia ex genere suo in hoc consistit quòd quis inordinatè cibum vel potum appetat. v. g. quia plùs, citiùs, avidiùs, lautiùs sumit, quàm deceat, vel in delectatione cibi sistit non referendo, saltem impliciter ad finem honestum, quod tantùm est veniale, nec ex terminis importat notabile excessum. Sumitur ex Sam: de Lub.

7. Contra gulosos per ebrietatem sic habet Apostolorum 42dus Canon: Episcopus aut Presbyter aut Diaconus, alex atq; ebrietati deserviens, aut desinat, aut certe communionem privetur, idem statuit Eutichianus

nus Papa & Concilium Moguntiacum
Cant: 46. Hæc & alia refert Poyodo-
vius in instructione Confessariorum su-
pra 3. Præceptum.

8. Acedia secundum genus suum est
p. mortale. Nam proprius effectus cha-
ritatis gaudium de DEO, acedia autem
est tristitia de bono divino. Et sic con-
trariatur charitati. Consequenter est
se p. mortale, nisi excuset imperfectio
actus. S. Th: 2. 2. q 35. a: 3.

9. Sive autem tristeris de re cadente
sub præcepto, sive sub consilio peccas
mortaliter. Et sic qui omisit Sacrum
ex acedia propriè sumpta, non sufficit
in confessione fateri omissionem Sacri
sed necessarium est p. acedia explicare
Gab: à S. Vinc: V. Acedia.

Quæsitum.

*Quæ virtutes peccatis capitali-
bus contraria?*

1. R. Hæ à referentibus doctrinam
Christianam solent assignari. Humilitas
Largitas, Castitas, Benignitas seu Bene-
volens-

DE VIRT: PEC: CAP: CONTR: 99

volentia, Patientia, Temperantia & Devotio.

2. A quodam in tabula Christiana loco benignitatis, ponitur amor proximi. Loco temperantiæ, abstinencia. Loco devotionis, diligentia.

3. Cæterum possunt etiam sic enumerari. Humilitas. Largitas. Justitia. Castitas. Charitas, Mansuetudo. Temperantia. Humilitas contra superbiam. Largitas & justitia contra avaritiam supra explicatam. Castitas contra luxuriam. Charitas contra invidiam & acediam ut patet ex dictis. Mansuetudo & justitia, contra iram supra explicatam. Temperantia contra gulam. Descriptiones harum virtutum reperies in 3. Sent: Thomisticarum: ubi ago de virtutibus in particulari: Nec placet omnia repetere.

DISTINCTIO X.

De Peccatis contra SPIRITUM S.

Peccata in Spiritum Sanctum sunt sex.

sex. Desperatio. Præsumptio. Impugnatio agnitæ veritatis. Invidia fraternæ gratiæ. Impœnitentia & obstinatio.

2. Desperatio, quando quis abiicit se de sui emendatione Peccatorum remissionis gratia & gloria consecutione. Potest autem aliquando conjungi hæresi, aliquando absq; hæresi esse. Nam si quis exprimit saltim corde tale iudicium, quod Deus non possit sibi parcere, aut non parcat si debito modo se disposuerit, aut quod impossibile sit ei in hoc statu consequi gratiam & postea gloriam, est contra fidem. Sine hæresi verò: si quis secum deliberaret. Ego nunquam me delinquam, & ideo nunquam mihi DEUS parcet ac proinde damnabor.

3. Præsumptio est inordinatus contentus spei, quâ expectat quis per virtutem & misericordiam Dei, id, quod secundum legem ordinariâ non est possibile: v. g. remissionem peccatorum absq; pœnitentia. Gloriam æternam sine meritis, aut solis viribus naturæ absq; DEI gratia. Et potest conjungi hæresi, si quis ita crederet.

absq;

absq; hæresi, si ita quidem non judicaret, sed ita se gereret ac tenderet in æternam beatitudinem, ac si posset suâ voluntate absq; operibus, aut illis solis sine gratia DEI obtineri.

4. Impugnatio agnitæ veritatis, tunc est, quando qui post propositam fidei vel bonorum morum doctrinam, impugnat eam volens persuadere esse falsam.

5. Invidentia fraternæ gratiæ est dum quis tristatur ex hoc quod gratia Dei crescat in mundo. Hinc si quis videns fratrem suum in DEI servitio proficere, peccatores penitentiam agere, doleret super hoc, peccaret contra Spiritum S. quasi contemnens interioris gratiæ auxilium.

6. Impœnitentia hic non significat permanentiam in peccato usque ad mortem, sed importat propositum non penitendi: S. Th: in 4. d. 43. a. 2. ad 3. & in expositione literæ. Quod si esset propositum non penitendi usque ad mortem, sine dubio esset impœnitentia, ut hic sumitur pro speciali peccato & in Spiritum Sanctum.

7. Obstinatio est firmum propositum in
 habendi peccato propter aliquam delectationem
 licet brevem.

8. Hæc peccata dicuntur irremissibilia.
 Non quòd nullatenus remitti possint,
 sed quia difficilè & rarò remittuntur,
 eò quòd habeant in se repugnantiam
 ad remissionem, & DEI dona, quæ
 contemni videntur.

Quæsitum.

*Quot sunt remedia contra peccata
 in Spiritum Sanctum?*

ix. Esse sex, secundum Fabium incarna-
 tum. Primò. Spes de misericordia
 DEI. Timor de divina justitia. Cog-
 nitione veritatis fidei & bonorum meo-
 rum. Auxilium divinæ gratiæ. Dole-
 re de peccato commisso, & propositum
 abstinendi à peccato.

DISTINCTIO XI.

*Referuntur alia divisiones peccato-
 rum.*

Alia DIVISIONES PECCAT: 103

1. Inter alias divisiones etiam assignari solet peccatum contra Patrem, Filium & Spiritum S. sed de hac divisione jam egimus dist. 1. n. 10.

2. Peccata in cælum clamantia sunt quatuor. Homicidium voluntarium, hoc est directe factum. Sodomia. Oppressio pauperum, ac merces operariorum defraudata.

3. Nomine pauperis intelligitur non tantum miserabilis persona. v. g. advena, pupillus, subditus, servus, sed etiam quicumque est inferioris conditionis respectu excellentioris.

4. Nomine oppressionis intelligitur quæcunque afflictio.

5. Dicuntur in cælum clamare: nam ob sui gravitatem velocem petunt ultionem.

6. Peccata aliena sunt novem. Seu novem sunt modi quibus aliena peccata nobis imputantur, & continentur his verbis Jussio. Consilium. Consensus. Palpo. Recursus. Participans. Mutus. Non obtans. Non manifestans. Ho-

104 RESOL: aliqua de PEC:

rum brevis explicatio habetur in 1. Sent: Mor: de homicidio.

7. Opera carnis hæc enumerantur à S. Paulo ad Gal: 5. Fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitia, contentiones, emulationes, ira, rixa, dissensiones, sectæ, invidia, homicidia, ebrietates, comessationes & hæc similia que predico vobis, sicut prædixi, quoniam niam qui talia agunt regnum Dei non consequentur.

8. Q. 1. Quot modis peccatum committitur? R. 4. Cogitatione, Locutione, Opere, & Omissione.

9. Q. 2. Quot sunt fundamenta, origines & causæ peccatorum? R. 3. Ignorantia. Fragilitas quò pertinet passioni. Malitia.

10. Q. 3. Quæ concurrunt ad p. mortale? R. hæc. 1. Gravitas ex parte objecti. 2. Perfecta advertentia ex parte intellectus. 3. Plenus consensus ex parte voluntatis. Gravitas ex parte objecti colligitur ex notabili contrarietate cum charitate Dei & proximi. Alia autem

autem est gravitas objecti peccaminosi
ex se & sua natura v g odium Dei.
Alia ex gravi prohibitione ut fuit in po-
mo primis parentibus prohibito Quot
modis mortale transit in veniale vel è
contra Quæ excusant à mortali vel ab
omni, v. dicta in 4. Sent: Moral: d. 1.
Vnde sumatur distinctio numerica pec-
catorum. v. in 2. Sent: Mor: d 61 circa
finem. Vnde distinctio specifica pecca-
torum v. in 3. Sent: Thomi-
sticarum d 75

OPUSCULUM

QUARTUM.

De Præceptis Decalogi.

Præcepta alia sunt legis naturæ.
Alia scriptæ. Alia gratiæ. Alia
legis canonicæ.

Præcepta legis naturæ duo sunt Quod
tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

Quod tibi vis fieri, alteri facias. Legis scriptæ sunt decem, de quibus in hoc opusculo.

Legis gratiæ duo (intellige quoad maiorem explicationem, semper enim erant) Diliges Dominum DEUM tuum ex toto corde tuo &c. & proximum tuum sicut te ipsum. Legis canonicæ alii qui numerant quinque. Absolutè tamè loquendo, & naturæ, & scriptæ, & gratiæ, & legis canonicæ sunt plura. Sed hæc, vel communiora, vel magis principalia, vel magis scitu necessaria.

1. **D**ecalogue dicitur à denario numero præceptorum, & sic Decalogus idem est quod volumen sacrum continens in se decem moralia præcepta sequentibus contenta.

Vnum crede DEUM. Nec iures vana per ipsum. Sabatha sanctifices. Habeas in honore parentes. Non sis occisor. Mæchus. Fur. Testis iniquus. Alterius sponsam. Nec rem cupias alienam.

Horum fundamentum & radix est dilectio DEI & proximi.

2. Ex præceptis Decalogi alia sunt primæ, alia secundæ tabulæ. In duobus enim tabulis lapideis scripta constat ex Deuteronomij c. 4. In prima tabula tria tantùm scripta erant prima præcepta, quæ nos ad DEUM ordinant. In secunda verò scripta fuerunt reliqua septem, quæ ad justiciam erga proximum servandam diriguntur. S. Th: apud Makovium in Decalogum præludio secundo.

3. Ex his alia sunt affirmativa alia negativa. Affirmativa obligant semper sed non pro semper, sed tantùm quando accidit casus. v. g. honorare parentes obligamur semper, sed non pro semper & omni tempore quoad executionem, sed solùm data occasione. Negativa obligant semper & pro semper, v. g. non furari.

4. Decalogum, saltem quoad substantiam scire tenemur, ut patet ex Opusc. 2. d. 2. Præ oculis etiam habendus, ut eò facilius ad eum observandum manuducamur. Habemus autem Decalogum præ oculis examinando conscientiam de observantia ejusdem.

3. Fructus Decalogi hi numerari possunt. 1. Cōercete homines à malo. 2. Invitare ad bonum. 3. Benedictio spiritalis & temporalis. Illa consistit in conscientia puritate, tranquillitate & abundantia virtutum. Hæc in bonorum temporalium copia & alijs exterioribus bonis. Si hæc desunt, Deus in melius nostrum subtrahit. 4. Vita æterna, si vultis ad vitam ingredi serva mandata.

DISTINCTIO I.

Circa primum præceptum.

Non habebis Deos alienos coram me.

1. Hoc præcepto non solum prohibetur cultus falsorum Deorum, sed & præcipitur tendere in DEUM, tum per actus fidei, spei & charitatis, tum per actus religionis.

2. Ad præfatos actus inducimur quinque rationibus 1. Sumitur ex DEI dignitate. 2. Ex DEI largitate. omne enim bonum à DEO. 3. Sumitur ex promissæ firmitate: abrenuntiavimus enim diabo-

lo, & fidem promissimus tibi DEO. 4. sumitur ex dominij diabolici gravitate. 5. Ex præmij sive muneris largitate. D. Th: Opusc: 4. in præsentia.

3. Quid fides, spes, charitas, patet ex dictis de virtutibus. Religio est virtus, quæ Deo debitum cultum tribuimus tanquam primo omnium principio. Quæ circa dictas virtutes scienda occurrunt, dixi tum in 1. Sent. Mor: d. 2. & seq. tum in 3. Sær: Thomisticarum d. 53. & seq.

4. Dum dicitur non facies tibi sculptile, idolorum cultus & non imaginum Dei & SS prohibetur. ut sc: imagines formaliter sumuntur, hoc est, ut dicunt respectum ad rem repræsentatam, materialiter enim sumptæ & ut res quædam non possunt coli.

5. Serviunt autem imagines. i. ad instructionem rudium. Quod legentibus scriptura, hoc idiotæ præstat pictura. S. Greg: l. 9. Epit: 9. 2. ad excitationem piorum: excitamur autem ut imitemur & honoremus Sanctos. Imagines ipsemet Christus D. approbat: Regi enim Abagaro suam

110 *PRIMUM PRÆCEPTUM*

suam imaginem misit (Epistola Abagari ad Christum D. & Christi D. ad Abagarium, habentur apud P. M. Ruzel de S. Cruce dist. 37. ubi etiam reperies Epistolam Lentuli Romani Proconsulis, quâ dispositionē Corporis Christi D. describit) Item linceo S. Veronicæ, & sindoni sepulchri suam imaginem impressit, non in solam memoriam sed ut per has colatur.

6. Non prohibetur etiam hoc præcepto cultus reliquiarum seu corporum SS. reliquiarum enim sunt pignora sacra SS. quos colere tenemur. Angeli honorant corpora SS. Hi enim S. Catharinæ corpus in monte Synai cum honore sepelierunt. Hi corpori S. Clementis sacellum ædificârunt in mari. Deus ipse, ut patet ex tot miraculis, vult corpora SS. à nobis honorari. Membra S. Stanislai Martyris, & Episcopi Cracoviensis nocturni de cœlo splendoris indicio collecta, & suis lucis disposita, ita inter se copulata, ut nulla vulnerum vestigia extarēt. Corpus S. Floriani M. Patroni Regni Poloniarum,

loniæ inusitatæ magnitudinis aquila custodivit &c.

7. Est autem cultus seu adoratio in communi, actus quo unus alteri se submittit, seu honorat in recognitionem excellentiæ.

8. Cultus seu adoratio est triplex. Latriæ, duliæ, hyperduliæ. Latriæ est supremus cultus qui soli Deo propter summum imperium, quo universa creavit, gubernat & regit, debetur. Dulia est cultus debitus Sanctis, alijsque interdum adhiberi solet, ut docet S. Th: 2. 2. q. 103. a. 2. Hyperdulia est cultus debitus Sanctis habentibus specialem coniunctionem ad Deum. Sic colitur humanitas Christi D. præcisè considerata, ut sancta per sanctitatem creatam, cui tamen ut sanctificatæ sanctitate increata debetur cultus latriæ. Cultu hyperduliæ etiam colitur B. V. MARIA.

9. Adoratio quæcunque illa, alia est absoluta alia respectiva. Absoluta est, quando aliqui honoratur propter se & ratione sua perfectionis. Respectiva, quando propter aliud. Patet hoc in cultu & adoratione imaginum, quæ non sistit in imaginibus, sed

112 *PRIMUM PRÆCEPTUM*

sed refunditur in prototypon seu exemplar, puta in eum cujus est imago. Adoratione sacra veneramus etiam nomina sacra, ut nomen: **JESUS MARIA** Scilicet propter id quod representant. Patet hoc ex D. Paulo ad Philipp. 1. In nomine **JESU** omne genu flectatur.

10. Ex signis externis non sumitur differentia inter adorationes. Nam omnis submissio externa, est indifferens, potestque tam DEO quam creaturis exhiberi, v.g. genuflexio Totius corporis prostratio, etiam hominibus exhibentur. Quare à sola intentione pendet, quòd per talia signa externa, hæc vel illa species honoris deferatur. Si enim externa illa submissione intendas te submittere tantquam DEO, & testari divinitatem, erit cultus latræ. Si ut Sæceto, deliræ. Si ut viro potenti, erit observantia politica. Makowski super Decal: tract: 1. disp: 1. q. 2.

11. Qui nec canonizati, nec beatificati, cum signis tamen sanctitatis decesserunt, possunt coli cultu privato, le-
clu-

cluso populi scandalo. Possunt in privatis colloquijs vocari sancti, & in nostrum auxilium, ut pro nobis intercedant, invocari. Hæc probantur à Makovio l. c. q. 5. a. 1.

12. Occasione hujus scias. 1. Inter canonizatos & beatificatos hæc differentia, quòd circa canonizatum sit ultimum iudicium & sententia de sanctitate & gloria. Circa beatificatos non. Post beatificationem enim ante canonizationem majus examen fieri solet circa vitã & sanctitatem. Et sic quòd beatificatus sit in gloria, non tam habetur per formam declarativam, quàm concessivam, quã conceditur ut invocetur.

13. Scias 2. ex Mak: l. c. q. 6 hanc inter cultum publicum & privatum esse differentiam. Cultus publicus sit nomine Ecclesiæ, & ab ea determinatus, ut officium divinum, Missa & alia, quæ pro Sanctis canonizatis ac beatificatis sunt determinata. Privatus exhibetur, non tãquam institutus ab Ecclesia, nec fit nomine Ecclesiæ, sed ex devotione colëtis, licèt

licet simul fiat, & publicè. Imò etsi Sacerdotes superpelliceo induti recipiant dona voti gratia oblata: hoc enim non tam ad cultum publicum pertinet, quam ad decentiam. Aliæ difficultates circa cultum privatum videantur in 1. Sent. Mor: dist: 6.

De Peccatis primo Præcepto oppositis.

14. Peccata opposita virtutibus Theologicis, sc. hæresis desperatio & odium Dei, opponuntur primo præcepto Decalogi.

15. Item peccata opposita virtuti Religionis. Sunt autem superstitio, tentatio Dei, sacrilegium, perjurium, simonia & blasphemia. Si hæc præter convictum addit errorem contra fidem, etiam opponitur fidei, & dicitur blasphemia hæreticalis, aliàs tantum dicitur blasphemia simplex.

16. Superstitio est cultus vitiosus quo aut colitur creatura cultu divino aut Deus modo indebito. Makov: l. c. q. 1. a. 1.

17. Tentatio Dei est dictum vel factum

ad capiendum de Deo experimentum, ut sciat
tur qualis sit, potentiâ, bonitate, scientiâ,
voluntate & similibus. Samuel de Lu-
blino v. Tentatio.

18. Sacrilegium est rei sacra violatio.
Explicatur hæc definitio in 1. Sent: Mor:
d. 10. De perjurio & simonia in sequen-
tibus.

19. Blasphemia ex S. Th: 22. q. 13.
a. 1. est derogatio excellentiâ bonitati, &
precipue divina.

20. Fit autem quatuor modis. 1.
Quando aliquid DEO attribuitur quod ei
non convenit. 2. Quando removetur
quod convenit. 3. Quando proprium
DEO creaturæ tribuitur. 4. Quando re-
movetur à Sanctis id quod convenit,
vel attribuitur convitiando, quod non
convenit. Sam: de Lub: v. Blasphemia.
Ex quo patet blasphemiam etiam sic
posse defini. Est maledicentia contra
Deum & Sanctos.

21. Species superstitionis hæc à S. Th:
2. 2. q. 2. a. 2. numerantur. Indebitus
veri Dei cultus. Idololatria. Divinatio
vana observantiâ.

22. Quid sit indebitus veri DEI cultus, patet. Hoc addo: superstitiosè venialiter agit, qui contra rubricas agit. Armilla v. Superst.

23. Idololatria est cultus quo divinus honor creaturae tribuitur, tanquam Deo.

24. Divinatio est predictio inordinata futurorum.

25. Vana observantia est dum media inutilia adhibentur ad præstandum vel omittendum aliquid. v.g. dum lusores mutant locum, ut malam fortunam evitent.

26. Magia est quinta species superstitionis, sed revocatur, partim ad divinationem. si futura ope dæmonis prædicuntur. Partim ad vanam observationem si mira & insolita ope dæmonis fiunt. Et sic magia superstitiosa definiri potest. Est ratio quedam ope demoni aut futura prædicendi aut insolita operandi.

Species divinationis cum expressa dæmonis invocatione.

27. 1. Præstigium quando demon apparet ad prænuntiandum futura & hominibus oculos præstringit ne videat deceptionem.

PECCATA OPPOSITA. 117

28. 2. Divinatio per somnia, dum magi ex somnijs indicant de occultis & futuris. Si deest pactum, nec eis utimur tanquam regulâ actionum nostrarum, est tantum veniale credere somnijs.

29. 3. Necromantia est divinatio per apparitionem & locationem mortuorum.

30. 4. Divinatio per Pythones dicitur dum demon per homines vivos, ut arreptitios loquitur de occultis & futuris.

31. 5. Geomantia est divinatio per aliquas notas aut signa in corpore terrestri. v.g. ligno, ferro, &c.

32. 6. Hydromantia est divinatio per notas in aqua.

33. 7. Aeromantia est divinatio per notas in aere.

34. 8. Pyromantia est divinatio per notas in igne.

35. 9. Haruspicium est divinatio per notas in testinis animalium immolatorum.

Species divinationis sine expressa demonis invocatione.

36. 1. Astrologia iudicaria, quâ ex situ motuq; astrorum futura predicuntur de hominum vita & actionibus.

37. 2. Augurium, cūm ex motu vel sonitu avium, aliorumq; animalium, vel etiam ex sternutatione hominum, membrorum saltu, futurum prædicitur.

38. 3. Omen, cūm ex verbis alicuius absq; eo proposito dictis, futurum prædicitur.

39. 4. Chiromantia, quā ex lineamentis manuum aliquid prædicitur. Ad hanc revocatur Spatulomantia, quā aliquid prædicitur ex signis apparentibus in spatula alicuius animalis.

40. 5. Sortilegium est cūm aliquid fit ab homine, ut considerato eius eventu occultum innotescat. Fit vel per schedulas extractas vel jactum taxillorum. &c. De his S. Th: 22. q. 95. a. 3.

41. Sors alia est divisoria, alia consultoria, alia divinatoria.

42. Divisoria est si queratur iudicio sortium, quid alicui sit exhibendum.

43. Consultoria, si queratur per sortes quid agere oporteat.

44. Divinatoria, si queratur per sortes quid sit futurum. S. Th: l. c. a. 8.

45. Hæ omnes species divinationis,

licet

lice
sunt
& c
con
Mo
S
num
Fum
4
rat,
absq;
hoc
nia
4
even
vent
turan
quis
ideo
infat
4
tione
men
v.g.
ro fig

licet sine expressa dæmonis invocatione, sunt prohibita, excepta sorte divinatoria & consultoria, servatis tamen nonnullis conditionibus, de quibus in 1. Sent: Mor: d. 8. conc: 3.

Species vanæ observationis quatuor numerantur in Armilla Bartholomæi Fumi V. Superstitio.

46. 1. Ars notoria quâ aliqui præcurat, & credit se posse consequi v. g. scientiam absq; labore, mediantibus aliquibus actibus ad hoc non ordinatis. v. g. faciendo tot jejunia &c.

47. 2. Vana observatio futurorum eventuum, quâ ex consideratione alicuius eventus fortuito occurrentis conyicimus quid futurum sit prosperum vel adversum. v. g. si quis domo egrediens pedem offendat & ideo domum revertatur timendo iter infaustum.

48. 3. Vana observatio ad immutationem corporum per res naturales non tamen à natura ordinatas ad effectum intentum, v. g. si quis sub signo leonis sculpat in auro figuram leonis, quam superstitiosii dicunt

cunt valere contra hydropem, pestem
& febres. Item si quis vanis remedijs
tolle fascinationem. v. g. immiffione
carbonum in aquas.

49. 4. Vana observatio ad immutatio-
tionem corporum per res supernaturales
non tamen à Deo ordinatas ad effectum interve-
tum. v. g. Si verba sacra collo appendas
credens te sic certò consecuturum saniti-
tatem. Secus si solùm habeatur respo-
ctus ad DEUM, à quo humiliter expecta-
tur effectus. Quali modo etiam licet in-
cantare serpentes. Sed ut advertit S. Th.
2. 2. q. 96. a. 4. plerumque tales incanta-
tiones habent vanas observantias, & per
dæmones sortiuntur effectus. Dixi, à
Deo non ordinatas. Nam gestare Agnum
DEI benedictum, licet. Cùm id à DEO
per Ecclesiam institutum contra male-
ficia

Divisiones sacrilegij videantur in
Sent: Mor: d. 10.

DISTIN-

No

1. H

DEI,
do &

2.

monit

in te

tere.

3.

juram

Justit

præse

res ita

se hab

agitur

Justiti

gem

4.

tertor

DISTINCTIO II.

Circa 2. Præceptum.

*Non assumes Nomen DEI tui in
vanum.*

1. **H**Oc præcepto prohibetur omnis inordinata usurpatio Nominis DEI, Temerè jurando. Adjurando. Vovendo & non reddendo. Blasphemando.

2. Juramentum est *Veritas Divino testimonio confirmata*. Hinc jurare est DEUM in testimonium alicujus veritatis adducere.

3. Tres sunt conditiones necessariae ut juramentum debito modo fiat. Veritas. Justitia. Necessitas. S. Th: Opusc: 4. in presenti. Veritas consistit in hoc quòd res ita se habeat, vel saltem putatur ita se habere ut juratur. Necessitas quando agitur de propria aut proximi fama &c. Justitia quòd res jurata non sit contra legem DEI.

4. Juramentum est quadruplex. Assertorium. Promissorium. Comminatorium.

F

rium

rium Execratorium. Assertorium est assertio Divino testimonio confirmata. Promissorium est promissio Divino testimonio confirmata. Comminatorium est cominatio Divino testimonio confirmata v. g. Juro DEUM, percutiam Petrum. Execratorium est execratio Divino testimonio confirmata v. g. Deus me damnet, si mentior.

5. Adjuratio est inductio alicujus persone vel creature ad aliquid faciendum vel non faciendum ex invocatione rei sacrae. S. Antoninus apud Armillam v. Adjuratio.

6. Duplex est adjuratio. Imperativa & deprecativa Imperativa, quâ utimur ad subditos, præcipiendo & timorem incutiendo. v. g. adjuro te per DEUM VIVUM. Deprecativa quâ utimur ad DEUM, Sanctos vel homines superiores, ut patet ex usu Ecclesie orationes sic finiendo. Per Dominum N. &c. Similiter in Litanis Per mysterium Sanctæ Incarnationis. Sam: de Lub: v. Adjuratio.

7. Ut adjuratio sine peccato fiat hæc præcipuè conditiones exposcit. 1. Ut de re bona fiat, 2. Ut intentione bona.

3. Ut

3. Ut urgente rationabili necessitate.

8. Votum est promissio facta Deo de his, que ei magis placent. Licet vota fiant Sanctis, hoc tamen fit propter DEUM, qui in Sanctis colitur.

9. Votum has petit condiciones. 1. Ut sit circa materiam bonam. 2. Possibilem. 3. Liberam votum emittenti. 4. Meliorem suo contrario. Hinc votum contrahendi Matrimonium non valet: quia materia voti non est melior suo contrario quod est calibatus.

10. Votum aliud est simplex aliud solemne. Simplex est nuda promissio facta Deo de meliori bono. Solemne est quod præter promissionem Deo factam de meliori bono tradit hominem Deo irrevocabliler. De differentia horum dixi in 1. Sent: Mor: d. 14.

11. Hi contra hoc præceptum peccant qui pejerant. Pejerare est DEUM in testem adducere, vel sine veritate, vel sine necessitate, vel sine justitia. Irreverentia est conditio generalis in omni perjurio imbibita. Adducere DEUM in testem

sine veritate, licet in re levi, semper est p. mortale. Tantum sine necessitate, est p. veniale. Sine justitia in re levi, servata veritate p. veniale. v. g. juro, percussiam leviter Petrum.

12. Secundum Marchantium peccat etiam contra hoc præceptum, qui frequenter (ut sic loquar) dæmonem in ore habent. Eo sorte modo, quo negatio reducitur ad affirmationem. Quamvis eorum in ira nominare dæmonem, sine imprecatione, non sit peccatum, assidua tamen ejus nominatio dedecet Christianum, & sic à veniali non excusatur.

13. Qui adjurant superiorem imperativè, dæmonem deprecativè, v. dicta in 1. Sent: Mor: d. 13. Conc: 2. & 3. Qui vota non implent, v. dicta l. c. d. 14. Conc: 11. Qui blasphemant v. l. c. d. 7. Qui per creaturas tantquam testes ex se infallibiles jurant v. l. c. d. 11.

DISTIN-

DISTINCTIO III.

Circa 3. præceptum.

Memento ut diem Sabathi sanctifices.

1. **H**Oc præcepto in nova lege in ali-
 quibus immutato: Sanctificatio
 Festi, Missam audiendo, non laborando,
 orando, se ad diem festum per jejunium
 præparando, semel in anno confitendo
 & communicando, Ministris Ecclesiæ
 necessaria præbendo, præcipitur.

De Die Festo

2. Sabathi nomine intelligitur dies
 quo homo vacare tenetur ab operibus
 servilibus ad vacandum rebus divinis.
 Quia tamen (ut docent Theologi) finis
 præcepti non cadit sub præcepto, non
 peccat homo contra hoc præceptum, si,
 suppositâ Missæ auditione, rebus divinis
 non intendat.

3. Nullum festum in Ecclesia ex jure
 divino est introductum ut docet Fernan-
 dez in præsentis & alijs, cujus oppositum
 habet Povodovius secutus Angelum &
 Sil-

Silveſtrum. Colligit id Fernandez ex c. licet, de ferijs, & c. 1. de consecratione d. 3. Licet enim jus naturale divinum præcipiat hominibus Deum honorare & revereri, non tamen tempus definit, quo in novo testamento id facere teneamur, sed omnia festa novæ legis introducta sunt ab Ecclesia.

4. Festum ergo Dominicæ ab Apostolis institutum esse colligitur ex Apoc: 1. in hac die Christus resurrexit. Spiritum S. Apostolis misit. Cælum & terram creavit. Aquam in Vinum convertit. Natus & baptizatus fuit. Quinq; panes benedixit, & multiplicavit. Januis clausis ad Apostolos intravit &c. Gabriel S. Vinc: in Summa Mor: v. Festi dies Adde ex eodem in N. Sûma Philosophica relato: hæc die Annuntiatio & Conceptio Filij Dei in purissimo B. M. V. utero fuit.

5. Dies festus non eodem modo incipit & terminatur. Nam quoad jejunium incipit à media nocte præcedente vigiliam. Quoad judicia incipit ab ortu Solis

& si-

& finient in occasu. Quoad officium
Ecclesie incipit à Vesperis.

Circa Missam.

6 Scias ex Moscicensi quem retuli in
1. Sent: Mor: d. 16. audire non ita in
præsenti sumitur, ut idem significet quod
aure corporis percipere alius surdus non
diceretur Missam audire, neq; sanus si
Sacerdos submissè diceret, imò etiam si
elara voce in magna populi frequentia:
nam tunc valde distantes non audiunt.
Vnde omnes DD. passim docent nemi-
nè ex præcepto teneri, sic audire & mi-
nùs intelligere verba Sacerdotis Sumi-
tur itaque hic auditio moraliter, quòd
se gerat ad instar audiētis, decenter, piè,
religiosè Missæ assistendo, cruce se signā-
do genua flectendo &c. Exoptandò, ut
Sacerdos pro omnibus orans exaudiatur.
Cogitando de Deo cui Sacrificium offer-
tur. Vel de Dei beneficijs quæ per Sa-
crificium offeruntur. Nullum impedi-
mentum devotioni repugnans præstādo
v.g. colloquendo, distractè orando &c.

Circa Orationem.

7. Quid sit Oratio dixi supra Opus:
 7. d. 8. ubi & orationem Dominicam
 explicui. **Attentio** in Oratione potest
 considerari triplex. **Actualis**, **Virtualis**,
Habitualis. **Attentio actualis** est quādo
 quis voluntariē actu attendit ad id quod
 operatur. **Virtualis** est quando quis à
 principio instituit attendere & casu con-
 tra suam voluntatem cogitat de alijs.
Habitualis est quando quis operatur ex
 habitu & consuetudine mente non in-
 tendens ad illud quod operatur. v. g.
 qui instrumentum pulsans ex consue-
 dine, mente ad alia negotia totus in-
 tendit, neque à principio animum appli-
 cat ad pulsandum. **Habitualis** non suffi-
 cit ad orationem ut habetur in glossa
 N. N. Constitutionum c. 1. de Officio
 Ecclesie Litera D.

8. Loquendo ergo de attentione a-
 ctuali & virtuali (quam S. Th: vocat
 habitualem) scias ex Cardinali Cajetano
 quatuor modis potest quis orando atten-
 dere

dere. I quantum ad verba. Per quod significatur, quod verba non debeant dimidiari, & quasi devorari, sicut aliqui incipiunt verbum & reliquum ita deglutiunt, ut vix se ipsos intelligant. Item quod versus non debeat inchoari, nisi prius socius suum versum finiat. In quibus modo dictis si multoties intra idem officium divinum exceditur peccatur mortaliter, ut cum Navarro docet Fernandez Quia notabiliter minuitur officium divinum, & notabiliter turbatur devotio.

Secundo potest quis attendere ad sensum verborum, ut mente percipiat & applicet affectum ad id quod verba significant. Hæc non exigitur, licet in hominibus doctis. Moseicenis tractando contra scrupulos.

Tertio, quantum ad gratiam petitam. v.g. castitatem humilitatem, fidem, &c.

Quarto ad ipsum DEUM &c. Hæ omnes, excepta 2da communes sunt doctis & indoctis. S.Th: 2. 2. q. 83. a. 134 has ad tres reducit.

9. Qui non ex praecepto orat & distrahitur voluntariè, ordinariè non nisi venialiter peccat. Qui ex praecepto orat & voluntariè distrahitur. v.g. dicendo horas Canonicas, mortaliter peccat. Maledictionem ps. 108. fulminatam portat. sc. *Oratio eius fiat in peccatum*. Et idè quibusdam irreverenter divinum officium recitantibus dæmon apparuit, eosq; foetidissimâ (ut refert S. Greg. M.) urina rotos asperxit, dicens. *Ad talem orationem hanc meritò infundo asperisionem*.

10. Inter praeceptivas orationes numerantur horæ canonicæ, sic dictæ, quod ex praecepto Canonum certis horis diei noctuq; à Clericis dicantur. Septennario complentur numero. Matutinam. Prima. Tertia. Sexta. Nona. Vesperæ. Completorium. Significant variâ passionis Christi D. tempora, his expressè.

Matutina ligat Christum, qui criminâ purgat. Prima replet sputis. Dat causam tertiam mortis. Sexta Crucis neckis. Latus ejus Nona bipartit. Vespera depolit. Tumulo Completa reponit.

Circa labores.

11. Opera quæ prohibentur die festo sunt opera servilia, hoc est, quæ servis tantum conveniunt, nec illis sunt communia cum hominibus ingenuis. Servorum nomine non solum mancipia intelligas, sed plebejos homines, & operibus Reipublicæ inservientes. Fernandez p. 1. c. 7. §. 1.

12. Præter hæc prohibentur nonnulla opera non servilia. 1. Nundinæ, nisi consuetudo aliud suadeat. Locationes. 2. Judicium civile, & criminale. Notamen vetatur appellare. 3. Juramentum in judicio, nisi aliud suadeat gravis necessitas. 4. Strepitus judicialis. Et annullatur processus & sententia lata in festo, etiam de consensu partium. Nisi gravis urgeat necessitas. Nam aliquando immanitas delicti notorii petit malefactorem subito etiam sine processu suspendi. Hæc referunt Fernandez & dela Cruz in præfenti. Alia in fine hujus tractatus examinabuntur.

DISTIN.

DISTINCTIO IV.

Circa 4. Præceptum.

*Honora Patrem tuum & Matrem
tuam.*

1. **H**Oc præcepto præcipitur, honorare, amare, obedire parentibus. Nomine parentum. 1. intelligantur parentes secundum carnem. 2. Superiores in rebus spiritualibus. v.g. Episcopi, Abbates. 3. Superiores in rebus corporalibus. v.g. Reges &c. Tandem omnes, qui super nos aliquam potestatem habent. v. g. magistri, tutores &c. Ferni loco cit: c. 8. §. 1.

2. Peccant contra hoc præceptum non solum filij, sed & Parentes, non instruendo filios & filias in doctrina Fidei & bonorum morum. Domini non præbendo servis necessaria. Non curando ut dies festos & similia observent. Maritus uxorem contumeliosè afficiendo &c. contra.

DISTIN-

DISTINCTIO V.

Circa 5. Præceptum.

Non Occides.

1. **H**Oc præcepto prohibetur non solum homicidium corporale sed & spirituale, quod fit scandalizando, non corrigendo.

De Homicidio.

2. Homicidium est *iniusta hominis occisio*. Sub hac comprehenditur vulneratio, percussio, mutilatio, incarceratio, & cætera contra salutem corporalem proximi. v.g. non pascendo vel eleëmofynam denegando. Ad homicidium etiam reducuntur Ira, Invidia, Maledictio, Odium & similia.

3. Homicidium est duplex: voluntarium, quod animo & intentione occidendi hominem, perpetratur cum effectu. Casuale, quod fit præter intentionem occidentis, aut facientis id, unde mors secuta. Est duplex. Aliud purè casuale, quod nec implicitè est volitum.

Et

Et hoc non causat irregularitatem. Quia nullo modo est voluntarium. Aliud est quod saltem indirectè & in sua causa est volitum, ut si sit in ea praevisum, aut expressè aut implicite, in quantum poterat praevideri & non est adhibita diligentia. Et sic peccata in ebrietate commissa solent esse voluntaria.

4. Ad justam occisionem hæc necessaria. 1. ut fiat auctoritate publicâ. 2. ut fiat ex causa gravi. 3. ut servetur juris ordo. 4. ut sit recta iudicis, vel ministri exequentis intentio.

5. Non solum is peccat qui physicè occidit aut vulnerat, sed etiam qui sequentibus versibus continentur.

Jussio, consilium, consensus, palpatus, recursus.

Participans, mutus, non obstans, non manifestans.

Id est. Qui præcipit. Qui consilium dat. Qui consentit, & ratum habet, si ve ante, si ve post occisionem. Qui latet factum, vel ut fiat. Qui defendit homicidam & præbet ad se recursum. Qui

par.

parrem aliquam habet in homicidio, seu socius criminis aliquomodo, & auxilium præbuit. Qui non præmonet occidendum. Qui non defendit. Qui non manifestat veritatem ad defendendam vitam innocentis.

6. Ad bellum justum tria requiruntur, 1. autoritas superiorem non recognoscentis. Nam recognoscentis superiorem nequit movere bellum, cum possit jus suum prosequi iudicio superioris. 2. causa iusta v.g. damna valde gravia illat: tentandum tamen medium suavius. 3. recta intentio sc: ut bonum promoveatur & malum amoveatur. S. Th. 2. 2. q. 40. a. 1.

De homicidio factio per denegationem eleemosynæ: si enim non pavisti, occidisti: ait S. Ambrosius.

7. Scias. Pauperum indigentia est triplex. Extrema, gravis & communis. Prima est quando desunt necessaria vitæ, & sine quibus vita aut deficiet aut abbre-

breviabitur, aut gravi & diuturno morbo corripietur. Gravis necessitas est, dum desunt necessaria ad conservandam conditionem proprii statûs. Communis est mendicantium, qui licet multo indigeant, quia tamen à multis postulant moraliter loquendo non possunt suo statui necessaria non invenire.

8. Dum ergo proximus est in extrema vel quasi extrema necessitate ad vitam conservandam, tenetur sub mortali quivis subvenire ei, si habeat superflua vitæ & naturæ, & probabiliter putat neminem subventurum: etiam si non habeat superflua statûs. Hoc enim exigit lex charitatis.

9. Item dum proximus est in gravi necessitate, tenetur sub mortali subvenire ei qui habet superflua statûs, si non sit alius qui subveniat. Quia hoc exigit lex charitatis. Præsertim, si nemo subveniret, facile gravis necessitas transfiret in extremam. Vtramq; conclusionem docet Armilla & Mosc: & alij.

10. Sunt autem superflua vitæ, quæ dem-

demptis necessarijs ad vitam conservandam adhuc supersunt. Superflua verò statùs sunt illa, quæ demptis necessarijs ad sustentandam vitam & decedentem statum, juxta conditionem personæ, adhuc supersunt.

11. Loquendo de communibus proximorum necessitatibus, quales esse solent in ordinarijs pauperibus, divites habentes superflua statùs, tenentur sub mortali ad aliquam eleemosynam largiendam, indeterminatè tamen, cui & quibus voluerint, & tēporibus, quibus placuerit. Nam aliquando hæc etiam necessitas facillè transiret in gravem & extremam.

De Homicidio spirituali per scandalum & omissionem correctionis fraterna.

De Scandalo.

12. Scandalum est dictum vel factum minùs rectum occasionem spirituali ruina præbens. Et sic quando aliquis ex alterius peccato excitatur ad odium peccati non

non est scandalum. Vnde error nominum sic scandalum accipientium est corrigendus.

13. Scandalum aliud est activum, aliud passivum. Activum est, quando dictum vel factum tuo directe intendis ut alter ruat, inducendo eum ad peccatum. Vel si non intendis ut ruat, ipsum dictum vel factum est inductivum ad peccandum. v.g. si publice pecces, aut facias aliquid habens speciem peccati. Passivum est, quando dictum vel factum unius, est causa alteri per accidens peccandi. v.g. si operans non intendat aliquem inducere ad peccatum, nec opus est ex se inductivum, alter tamen sumit inde occasionem peccandi. Quod si sumat occasionem peccandi ex sua malitia est scandalum Pharisæicum. Si ex infirmitate vel ignorantia, est scandalum pusillorum vel infirmorum.

De Correctione Fraternali.

14. Quinq; conditiones ad correctionem necessariæ 1. ut certam moraliter notitiam quis habeat de peccato proximi.

mi. 2. ut proximus indigeat correctione
 siue propter ignorantiam, siue inadver-
 tentiam, siue propter propositum iterā-
 di, & non putatur ab aliquo alio corri-
 gendus. 3. ut ex correctione speretur
 probabiliter emendatio, saltem ad rem-
 pus. Nec tamen faciliè nobis de emenda-
 tione proximi malè persuadeam⁹. Cùm
 sæpè emendetur de quibus min⁹ spera-
 tur. 4. ut fiat eo ordine quo Christus D⁹
 ordinavit. Si tamen peccatum sit cōtra
 fidem, aut bonum commune subito de-
 clarandum. S. Th: 2. 2. q. 33. a. 7. in
 corpore articuli. Quod si error contra
 fidem prolatus non esset cum pertinacia,
 tunc non posset subito declarari, sed
 secreto corrigi. 5. ut fiat cum opportu-
 nitate, siue temporis, siue loci, siue per-
 sonarum. v. g. si indigens correctione,
 valde irascitur, probabiliter nihil effici-
 et monitio. Si in aliorum præsentia,
 fortè magis exacerbatur. Quod si con-
 tinuat mahtiam, suaviter occurrendum
 prout fieri potest. Quandoq; expectanda
 persona ad corrigendum magis idonea,

15. Ordo in fraterna correctione servandus traditur à Christo D. Matt: 18. Si peccaverit in te (id est secretè) frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipsum solum. Si te non audierit adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium stet omne verbum. Quod si non audierit, die Ecclesie. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus.

16. Attamen si iudicatur secretam correctionem non profuturam potest immediate procedi ad secundum medium & idem de secundo medio, quod etiam omitti potest si sciatur non profuturum. Alia pertinentia ad particulares casus vide in 1. Sent: Mor: d. 21. & sequ.

Circa Sextum Præceptum.

Quo prohibetur omne peccatum repugnans castitati, vide dicta Opusc: 3 d 9.

DISTINCTIO VI.

Circa 7. Præceptum.

Non furtam facias.

Hoc

Hoc prohibetur iniqua acceptio,
& rei alienæ detentio.

De Furto.

1. **F**urtum est ablatio rei aliena invito domino rationabiliter. Distinguitur specie à rapina (que est ablatio rei aliena publica) ut docet S. Th: 2. 2 q 66 a 4. Et sic circumstantia rapinæ est necessario in confessione explicanda.

De Simonia.

2. Simonia est studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale vel spirituali annexum.

3. Hoc peccatum est contra virtutem religionis. Quia res sacræ indignè tractantur si pretio temporali commutantur. Est etiam contra iustitiam, si venditur id, quod debebatur. v. g. si Parochus vendit confessionem. Item dum res carnis propter consecrationem. v. g. calix venditur.

4. Simonia est triplex. Realis. Conventionalis. Mentalis. Realis dum exhibetur vel promittitur res temporalis pro re spirituali actu vendita & tradita.

Conventionalis est dum convenitur de pretio & venditione, sed adhuc non est securus effectus.

Mentalis est dum traditur res temporalis sive intentione accipiendi spirituale pro ea, sed sine conventionem & pacto explicito vel e contra.

5. Præter has assignari solet confidentialis: sed secundum varias circumstantias est reducibilis ad prædictas.

6. Committitur Simonia confidentialis in collationibus & resignationibus beneficiorum, dum se: confertur beneficium, cum confidentia, vel quod sit resignandum alteri, vel collatori, vel ejus fructus aut aliqua pars.

7. Committitur Simonia offerendo quamcumque rem per modum pretij pro re sacra. Unde dicitur, committi simoniam per munus à manu, per munus à lingua, per munus ab obsequio.

8. Tunc munus à lingua, v. g. præces, adulationes &c. habet modum pretij, si ex pacto & obligatione accipiatur, ut cum communi docet Bonac: vel si intendatur à conferente principaliter emol-

umentum temporale, ut S. Th: explicat M. Sotus. Quod sit si Episcopus accipret preces intuitu emolumenti temporalis.

9. Non sufficit ad Simoniam perfectam & realem traditio pecuniæ pro beneficio, sed debet esse traditio beneficij. Valet tamen traditio beneficij sine actuali traditione pecuniæ ad perfectam simoniam. Sotus & alij apud Fernandez.

De Usura.

10. Usura est *lucrum ex mutuo proveniens* v g dantur alicui viginti floreni, cum pacto ut reddantur viginti quinque, illi quinque sunt *lucrum usurarium.*

11. Non nego ex accomodato posse oriri usuram, sed definitio datur per mutuum, ut quid communius.

12. Distinguitur autem mutuum ab accomodato, quod mutuum transeat in dominium mutuatarij, & sic ei, ut pote domino perit. Accomodatum vero non transit in dominium accomodantis, ut patet in veste accommodata.

13. Si aliquid supra rem mutuam præstatur, ad amicitiam conciliandam, non est usura. Quia præstitum debet esse pretio æstimabile, qualis non est amicitia.

De Restitutione.

14. Restitutio est actus iustitiæ, iustitia est *perpetua & constans voluntas ius suum unicuiq; tribuens.* S. Th: 2. 2. q. 58 a. 1.

15. Dividitur in legalem, distributivam & commutativam. *Legalis est, quæ damus bono communi quod suum est, & sibi debitum.* v. g. inimicus facit incursum contra civitatem, omnes cives obligantur ad defensionem ex iustitia legali.

16. Iustitia distributiva est, *quæ damus unicuiq; debitum secundum merita.* v. g. duo concurrunt pro dignitate obtinenda, ex iustitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

17. Major autem dignitas, non tantum sumitur à scientia, sed etiam ab alijs, v. g. à probitate morum, &c.

18. Contumativa est, *quæ damus unicuiq;*

suiq; suum non secundum merita sed secundum
 equalitatem rei ad rem, ut patet in empti-
 one & venditione.

19. Obligatio restituendi ex tribus
 capitibus oritur. 1. ex re accepta. 2. ex
 injusta acceptione seu actione. 3. ex
 utroque. Obligatio ex re accepta. v. g.
 habeo rem alienam ad tempus, quo cla-
 pso teneor eam reddere. Obligatio re-
 stituendi ex injusta acceptione tunc est
 quando damnifico proximum nihil re-
 tinendo. v. g. comburo domum. Ex
 utroq; quando rem alienam detineo da-
 mnificando v. g. in furto.

20. Casus restituendi reducuntur ad
 sequentes versus.

Quis. Cui. Quod. Quantum vel ubi

Quo tempore. Quovè.

Ordine, sive modo. Te rogo mente
 notes.

21. Fructus sunt triplices. Merè natu-
 rales v. g. partus pecorum. Mixti v. g.
 fructus vinearum. Merè industriales.
 v. g. lucrum ex pecunia furto ablata ludo
 acquisitum. Licet pecunia sit restituenda,

da, non tamen tale lucrum.

22. Triplex etiam culpa ex qua oritur obligatio restituendi. Lata. Levis. Levissima.

23. Lata dicitur quam communitè homines supinè negligentes committunt. v. g. relinquitur liber accommodatus in porta domus vel extra domum, culpa lata.

24. Levis est dum homo non facit diligentiam, quam homines mediocriter diligentes faciunt. v. g. relinquitur liber in cubiculo, sed ostio aperto.

25. Levissima est dum homo non facit diligentiam quam faciunt homines suis rebus benè invigilantes. v. g. relinquitur liber in cubiculo clauso, sed non obserato.

DISTINCTIO VII.

Circa 8. Præceptum.

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

1. Hoc

1. **H**Oc præcepto prohibetur omne peccatum linguæ. v. g. falsum testimonium, mendacium, detractio, contumelia, convitium, murmuratio, susurratio, derisio, maledictio &c. Prohibetur etiam cooperatio ad hæc. Huc pertinet iudicium temerarium, suspicio, &c. Item prohibentur peccata in iudicio commissa.

2. Falsum testimonium est assertio falsi in præiudicium tertijs includit mendacium, quod est assertio falsi ad decipiendum proximum. Licet dicatur verum si putatur falsum, adhuc est mendacium.

3. Mendacium aliud jocosum, aliud officiosum, aliud perniciosum. Jocosum est ob delectationem. Officiosum ob utilitatem. Pernicosum in nocumentum proximi.

4. Dùm quis in iudicio testificatur falsum. 1. peccat peccato mendacij. 2. peccato sacrilegij, si adhibet iuramentum. 3. peccato iniustitiæ.

5. Detractio est denigratio famæ alterius

per verba in eius absentia. Differt à contumelia, quia contumeliosus per verba manifesta in faciem, remouet honorem. Detractio ergo famam, contumelia remouet honorem. Samuel de Lub: v. Detractio. v. dela Cruz exponendo 8. Decalogi præceptum q. 2. a. 2. dub. 1.

6. Scias quòd fama sit multorum de aliqua re, voce prolata opinio. Honor est exhibitio reverentiae in testimonium alicuius excellentiae. Gab: à S: Vinc: v. Fama & Honor.

7. Contumelia est inhonoratio alicuius per verba, aut signa denotantia malum culpam. v. g. si alicui dicatur fur, mendax &c. Differt à convicio quia per convicium representantur mala sive pœnæ culpæ. v. g. dico, es cœcus, est convicium. Dico, es fur, est convicium, sed non convicium secundum S. Th: 2. 2. q. 72. a. 1.

8. Quando dicitur defectus minorationis seu indigentia est impropertium. v. g. dicitur, ego te de fame eripui.

9. Murmuratio est querela cum impatientia, in hi, que homo patienter ferre deberet.

10. Sufurratio est, quæ quæ obloquendo
amicitiam inter aliquos tollit.

11. Derisio, quæ quæ alterius malum vel
defectum in ludum vel risum ponit ut erube-
scat. Potest fieri verbo, cachinno, na-
lo &c.

12. Detractio multipliciter fit. 1. im-
ponendo falsum. 2. augendo peccatum.
3. revelando occultum. 4. dicendo
bonum mala intentione factum. 5. ne-
gando bonum alterius. 6. malitiosè re-
ticendo. 7. minuendo. 8. frigide lau-
dando. Armilla ex S. Th: exprimuntur
his.

Imponens, augens, manifestans, in-
mala vertens.

Qui negat aut minuit, tacuit, laudat quæ
remissè.

13. Fama sic restituenda. Qui verum
crimen, occultum tamen, revelavit, di-
cat secundum D. Th: 2.2. q. 62. a. 2. ad 2.
se malè dixisse, injustè diffamasse. Vel
laudet in illa materia, in qua infamavit,
ut docet Mose: cum Lessio, v. g. dicen-
do, hic homo tali virtute apud homines

claret. Nec mentitur, nam verè claret, cum oppositum publicè non conftet.

14. Dixi, qui verum crimen &c. Nam qui falsum crimen imponit, tenetur dicere se fuisse mentitum, quod si opus, tenetur jurare. Si non sufficit adducere testes sui mendacij. Dela Cruz exponendo octavum præceptum, cum Banez & Soto:

15. Honor restituendus. amicâ salutatione, ostensione majoris benevolentia, peculiari favore & honore. Qui modus sufficit superioribus erga inferiores. sc. Prælatis, Dominis, Parentibus, Magistris, Viro nobili erga plebejum.

16. 2. Adhibèdo ad mensam, dando locum honorificum. Hoc sæpè sufficit inter homines paris conditionis.

17. Perendo veniam. Qui modus servandus ab inferioribus erga superiores, & sæpè ab æqualibus si justè exigitur, nec plus ante sententiam judicis est exhibendum, etiam pro summis injurijs. Hunc modum moribus gentium receptum, ait Lellius. Scias, magis humiliter
venia

venia petitionem pro majori injuria exhibendam.

18. Maledictio est qua quis imprecatur alicui cum desiderio aliquid malum. v. g: mortem, infamiam, &c.

19. Maledicere creaturas irracionales simpliciter absque alia ratione est verbum otiosum. Maledicere relatas ad Deum vel ad bona hominis, est p. mortale. Maledicere creaturas irracionales prout referuntur ad aliquid malum, prout Job maledixit diei suae, non est peccatum. Alias bonus Job peccasset, quod non est dicendum.

20. Maledictio non animo nocendi, vel ex subreptione est p. veniale ob imperfectionem actus. Nisi illo parvo tempore, & in illa subita ira esset perfectus consensus, quia tunc esset mortale licet transacta ira nollet tale malum.

Armilla ex Caie. in Summa.

21. Habentibus consuetudinem maledicendi injungenda aliqua devotio. v. g. unum Ave Maria, vel formatio Crucis, vel nominatio Nominum JESUS MARIA

saltem semel singulis diebus, ut sic gratiam præservativam à tali consuetudine impetrent.

22. Judicium temerarium est, dum qui sine sufficienti fundamento, iudicat malum de proximo.

23. Suspicio est dum qui assentitur uni parti cum insertitudine & cum formidine alterius parti. Differt ab opinione, quia opinio in utramque partem ferri potest, suspicio verò fertur in deteriorem partem.

24. Tria ad temerarium iudicium concurrunt. Deliberatè, sine sufficientibus indicijs, & sine formidine asserere. v.g. videtur juvenis in domo mulieris, vel loquens cum illa, & propter hoc tantùm, iudicatur peccasse, vel intendere peccare.

DISTINCTIO VIII.

Circa 9. & 10. Præceptum.

Non concupisces uxorem proximi tui.

Non

*Non desiderabis domum proximi tui,
non servum non ancillam, non bo-
vem, non asinum, non omnia
quæ illius sunt.*

1. **C**irca hæc duo præcepta non multa occurrunt. Nam ea quæ sexto & septimo quo ad actum externum, nono & decimo, quoad desiderium prohibentur. Et sic ex notitia illorum, facilis notitia circa hæc potest haberi. Pro majori tamen notitia de cogitatione morosa, aliquid.

2. Itaq; cogitatio morosa tunc est, quando quis non intendit actu perpetrare peccatum v. g. carnis vel quodcunque aliud, sed contentatur illa delectatione, quæ oritur ex imaginatione objecti illiciti. Dicitur morosa, quod in ea mora, permittendo eam trahatur.

3. Consensus in cogitationem morosam est duplex, expressus & tacitus. Expressus est, quando voluntas positivè acceptat delectationem. Implicitus est, quando voluntas non consentit nec d. f.

54 IX. & X. PRECEPTUM
sentit expresse, sed permittit durare cogitationem & delectationem. Qui plura desiderat circa Decalogum videat primum Sententiarum Moralium.

A P P E N D I X

DE PRECEPTIS ECCLESIAE

1. PRIncipalia & antiquissima pREcepta Ecclesiae sunt quinque, ait Moyses: 2. p. Tyrociniij artis pENitentiariae c. 3. §. 3. sc: confiteri semel in anno, communicare in Paschate, Missam audire die festo, quod pertinet cessare à laboribus, solvere decimas & jejunare.

2. De confessione annua dicitur tractando de Sacramento PENitentiae. De communione Paschali tractando de Sacramento Eucharistiae. De die festo jam actum d. 3. hujus Opusculi. De decimis aliquid dicendum ut convenit scire Ordinandis relinquendo alia Casuistis.

3. Decima ergo est fructuum iure questorum pars decima, quae ministris Ecclesiae quot annu solvitur.

4. Multis de causis est instituta. 1. ut proficemur Deum rerum omnium habere dominium supremum. 2. ut Ministri Ecclesie commodè alantur. 3. ut peregrini, advenæ & egentes subsidium habeant. 4. ut Parochi multa onera, inter quæ reparatio fabricæ sustineant.

5. De jejunio egi Opusculo 2. d. 8. §. i. Aliquæ tamen consuetudines circa jejunium Poloniæ sciendæ.

1. Licet dies Veneris, aliàs feriâ sexta. extra Quadragesimam & Vigiliis SS. non sit de jure communi jejunium, in Polonia tamen est de consuetudine obligante loquendo etiam de jejunio rigorosè accepto, consistente in una comestione & vespertina collatiuncula. Accedit: hæc die non conceditur usus lacticiniorum tempore Paschali.

2. Quandoquæq; in Regno Poloniæ conceditur usus lacticiniorum, conceditur & cœna, attendendo consuetudinem. Hinc quia in Vigilia Pentecostes, diebus quatuor temporum ante festum

SS. Trinitatis, in eodem regno conceditur usus lacticiniorum, conceditur & cœna.

3. Jejunia consuetudinaria in Vigilijs B. V. MARIE (jejunium autem in Vigilia Assumptionis est de jure communi) non sunt sub p[er] mortali observanda.

OPUSCULUM
QUINTUM.
De Sacramentis.

DISTINCTIO I.

DE SACRAMENTIS IN GENERE

LY Sacramentum variè sumitur.
1. Pro juramento. 2. Pro amicorum & principium secreto. 3. Pro mysterio. est autem mysterium res divina occulta naturalem cognitionem excedens. 4. Sumitur proprie pro signo rei Sacræ.

Quiddi-

Quidditas Sacramenti.

2. Sacramentum est *signum rei sacræ* sanctificantis nos. S. Th: 3. p. q. 60. a. 2.

3. Per signum, intellige signum ad placitum sc: divinum, hoc est ex institutione Christi D. *Sacrum, Secretum, Practicum.* quia gratiæ conferendæ, *permanens, sensibile.*

4. Per rem sacræ intellige gratiam sanctificantem, quâ tatione Crux, imagines, ceremoniæ sacræ, figuræ veteris Testamenti, non sunt Sacramenta. quia non sunt instituta ad significandam gratiam ut conferendam, seu quod idem, quia non sunt instituta ad justificationem hominis.

5. Sacramentum est signum trium rerum. Passionis Christi D. rememorativum, gratiæ demonstrativum, vitæ æternæ prognosticon, id est, prænunciativum. S. Th: 1. c. a. 3. sed principaliter significat gratiam. S. Th: a. 3.

6 Tria in Sacramento reperiuntur. *Sacramentum tantum, res tantum, res & Sa-*

158 DE SACR: IN GENERE.

eramentum simul, v g. in Baptismo Sacramentum tantum est exterior ablutio. Res tantum, est gratia in Baptismo collata. Res & Sacramentum simul est character, S. Th 3 p. q. 63. a 3. ad 2. Est autem Sacramentum tantum, quod significat tantum. Res tantum quod significatur tantum. Res & Sacramentum simul, quod significat & significatur.

7. Ad essentiam Sacramenti tria concurrunt. Materia, id est, res aliqua sensibilis. Forma, id est, verba, & intentio Ministri: In Sacramento Matrimonij sufficit aliquid loco verborum, v. g. nuptus, vel aliud signum exprimens consensum.

8. Eugenius IV. in literis unionis, hoc ponit discrimen inter Sacramenta novæ & veteris Legis, quod Sacramenta veteris Legis, tantum significaverint gratiam Sacramenta verò novæ Legis etiam causant.

9. Quod sic intellige. Sacramenta novæ Legis habent vim productivam gratiæ. Sacramenta verò antiquæ Legis non

non habuerunt vim talem: movebant tamen & moraliter excitabant DEUM ad dandam, ritè suscipientibus gratiam, quatenus erant signa Christi venturi. Sumitur hæc doctrina ex Manuali Thomistarum P. Goner: de Sac: c. 1.

Institutio & necessitas Sacramentorum.

10. Christus D. ut DEUS authoritative & ut causa principalis, instituit Sacramenta, ut homo verò per potestatem excellentiæ, & ut causa ministerialis.

11. Omnia Sacramenta instituit Christus D. Trident: sess: 7. can: 1. Præcipuè propter justificationem & salutem æternam. Hic enim principalis finis & necessitas institutionis Sacramentorum.

12. Præter principalem necessitatem, quæ est justificatio & salus nostra, triplex assignatur à S. Th: 3. p. q. 61. a. 1. necessitas instituendi Sacramenta, sc: ut homo erudiatur, humilietur & exercetur. Sic enim loquitur. *Per Sacramentorum institutionem homo convenienter sue nature*

160 DE SACR: IN GENERE.

tura eruditur per sensibilia. Humiliatur se
corporalibus subiectum cognoscens, dum sibi per
corporalia subvenitur. Praservatur etiam à
noxis actionibus per salubria exercitia Sacra-
mentorum.

13. In statu Legis naturæ fuerunt Sa-
cramenta. Hæc autem Sacramenta fue-
runt, externa protestatio fidei in Mel-
siam futurum, & Sacrificia, illa ordina-
batur ad delendum p. originale, & fiebat
per parentes vel per alium pro parvulis.
Sacrificia autem ordinabantur ad tollen-
dum p. actuale Bonac: de Sacramentis,
q. 1. punct. 3. propositione 2.

14. Sed sciendum hæc Sacrificia alia
ratione fuisse Sacrificia, alia ratione Sa-
cramenta. Cùm alia definitio Sacra-
menti, alia Sacrificij. S. Th: 3. p. q. 65.
a. 1. ad 7. numerat etiam decimas inter
Sacramenta Legis naturæ. Sed determi-
natum numerum Sacramentorum Legis
naturæ assignare non possumus, ut patet
ex his quæ docet Philippus à S. Trin: in
3. p. de Sacram: disp: 3. dub: 2.

15. In Lege Moyiaica seu scripta fue-
runt

sunt Sacramenta. Nam erat morbus per Sacramenta curandus. Erant autem. Circumcisio. Convivium Agni Paschalis. Purificationes ab externis immunditijs. Expiationes à peccatis. Consecratio Sacerdotum. Efus Panum Propositionis. Oblatio victimarum. Ablutio manuum & pedum. Rasio pilorum, &c. S. Th: 1: 2. q. 102. a. 5. Nec tamen determinatum numerum assignare intendit.

16. Scias ex Philippo à S. Trin: l. c. dub: 3: Ex ceremonijs Legis scriptæ illæ tantum quæ significabant sanctificationem humanam, erant Sacramenta, aliæ vero tantum Sacramentalia, ut proportionem servatâ dicimus in Lege gratiæ, in qua sunt tantum septem Sacramenta, licet sint plures ceremoniæ sacræ, quæ dicuntur Sacramentalia, ut sumptio aquæ benedictæ &c.

17. Sacramenta legis Evangelicæ alia sunt necessaria simpliciter, alia secundum quid & ad melius esse. Baptismus, Pœnitentia & Ordo sunt necessaria simpliciter, alia quatuor ad melius esse, hoc est,

ut,

162 DE SACR: IN GENERE.

ut solet dici sunt Sacramenta voluntatis & non necessitatis.

18. Baptismus ergo est cuilibet necessarius simpliciter, Pœnitentia supposito p. mortali post Baptismum. Ordo, Ecclesie S. Th. 3. p. q. 65. a. 4. Matrimonium autem ut Sacramentum ideo non est simpliciter necessarium Ecclesie, nam dato Matrimonio ut contractu civili tantum, adhuc Ecclesia conservaretur.

19. Post Christi Passionem & resurrectionem obligare ceperunt Sacramenta, tuncque legalia cessarunt. Si circumcidamini nihil vobis Christus proderit. ad Gal: 5.

Materia & Forma Sacramentorum nova Legis.

20. Duplex est Sacramentorum materia remota & proxima. Remota est inter quam & formam aliquid mediat sc. materia proxima. Materia proxima est, inter quam & formam nihil mediat.

21. Materia remota in Baptismo est

DE SACR: IN GENERE. 163

aqua. In Confirmatione, Chrisma. In Eucharistia, Panis & Vinum, absentia, ait N. P. Salazar. In Pœnitentia, peccata. In Extrema unctione, Oleum benedictum. In Ordine res, quæ traditur Ordinibus suscipienti. In Matrimonio, personæ contrahentes.

22. Materia proxima in Baptismo est ablutio. In Confirmatione & Extrema Vnctione, unctio. In Eucharistia, Panis & Vinum, ut præsentia, ut insinuat N. P. Salazar. In Pœnitentia actus pœnitentis. In Ordine, traditio materiæ remotæ. In Matrimonio, corporum traditio.

23. Mutatio formæ alia substantialis alia accidentalis. Substantialis est dum mutatur sensus, v. g. dum loco baptizo, dico, nomino. Accidentalis, dum servatur idem sensus, v. g. loco baptizo dico, abluo.

De Ministro & Subjecto, ubi & de Intentione.

24. Minister Sacramentorum novæ
Legis

164 DE SACR: IN GENERE.

Legis est Sacerdos, excipe Baptismum in necessitate, & Matrimonium absolute, quod ipsi contrahentes ministrant.

25. Subjectum Sacramentorum est solus homo viator, non tamen omnes sunt capaces omnium. Nam quidam sunt incapaces Matrimonij propter defectum ætatis &c. alij Ordinum ut fœminæ, alij Extremæ unctionis, ut sunt usu rationis carentes &c.

26. Intentio triplex. Habitualis, actualis, virtualis. Habitualis est proclivitas ad faciendum aliquid ex frequenti usu acquisita. Hæc est etiam in dormientibus. Actualis est presens animi applicatio circa opus quod agitur, quæ hic & nunc consistit in eo, ut quis attendat ad verba, & sensum verborum. Virtualis, quam S. Th. 3. p. q. 64. a. 8. ad 3. vocat habitualem, quæ quæ ex virtute intentionis actualis non retrahata perficit opus.

27. Ministri intentio necessario requiritur ad valorem Sacramenti, saltem virtualis, S. Th. loco cit. Sufficit autem ut minister habeat intentionem generalem

dem faciendi, quod instituit Christus, vel quod facit Ecclesia Catholica.

28. Requiritur etiam intentio in suscipiente Sacramenta, sed diversimodè. Nam in adulto requiritur propria intentio. In parvulis ratione carentibus, sufficit intentio Ecclesiæ.

De primario Sacr: eff: et, sc: gratia.

29. Sacramenta habent suam virtutem ex Passione Christi, quâ conferunt gratiam, non solum ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, instrumenta- liter tamen: cum solus DEUS principa- liter causet gratiam.

30. Tunc gratia causatur ex opere o- perato, quando causatur ex virtute Sa- cramenti. Tunc verò ex opere operan- tis, quando ex dispositione suscipientis.

31. Hæc gratia quam causant sacra- mēta, est duplex: communis & propria. Communis omnibus Sacramentis est gra- tia habitualis, seu justificans. Propria, aliàs Sacramentalis, sunt auxilia Divina, quæ conducunt ad consequendum unius- cujusque Sacramenti effectum.

166 DE SACR: IN GENERE.

32. Gratia omnibus Sacramētis communis, alia est Prima, alia Secunda. Prima dicitur, quæ infunditur subiecto non habenti gratiam sanctificantem, consequenter existenti in peccato mortali, vel originali. Nam peccatum veniale compatitur gratiam. Secunda verò gratia est, quæ advenit subiecto in gratia existenti: & sic est ipsummet augmentum gratiæ sanctificantis.

33. In Baptismo ergo conferuntur auxilia Divina, quibus homo juvatur ad rectè suscipienda alia Sacramenta, & Christianè vivendum.

34. In Confirmatione dantur auxilia, quibus homo juvatur ad fidem coram Tyranno profitendam.

35. In Sacramento Eucharistiæ dantur auxilia ad actus charitatis & devotionis, quibus anima spiritualiter nutritur.

36. In pœnitentiâ dantur auxilia ad satisfaciendum DEO pro peccatis præteritis, & ad vitanda futura.

37. In Sacramento Extremæ unctio-
nis

nis d
cat
ad r
num

3
auxi

39

tur a

delic

prol

40

Grati

grati

crani

lem

jung

auxil

6. S

sent,

fori.

L

41

sonat

nis dantur auxilia quibus reliquæ peccatorum tolluntur, ut sunt proclivitas ad malum, languor & debilitas ad bonum; & quibus vincuntur tentationes.

38 In Sacramento Ordinis dantur auxilia pro bono usu officij suscepti.

39 In Sacramento Matrimonij dantur auxilia ad domandam libidinem, fidelitatem conjugalem servandam, curam prolis habendam, &c.

40 In rigore tamen Scholastico, Gratia Sacramentalis dicitur ipsamet gratia sanctificans, quatenus per tale Sacramentum datur; ordinaturque ad talem finem & quatenus ei debetur, conjungiturque ex Divina institutione tale auxilium. v. dicta in 2. Sent: Moral: d. 6. § adverte. An verò Sacramenta causent, etiam physicè gratiam, altioris est fori.

*De secundario Sacr: effectu
sc: Character.*

41. Character ex Græco, Latinè idem sonat ac figura, nota, seu signum, quo quis

168 DE SACR: IN GENERE.

quis ab alio distinguitur, & ad aliquid deputatur. Character Sacramentalis definitur à S. Th. 3 p. q. 63. a. 4.

Signaculum quoddam spirituale anime indelebiter impressum, ad suscipiendam vel aliam tradendum ea quae sunt Divini cultus.

42. Est triplex Baptismi, per quem homo baptizatus ab infideli secernitur & ad suscipienda alia Sacramenta efficitur capax. Confirmationis, quo confirmatus à non confirmato distinguitur & ad eliciendos actus fidei roboratur. Ordinis, per quem ordinatus à laicis segregatur, & ad exercenda munera cuiusque Ordini propria adaptatur.

43. Prædicti tres characteres differunt inter se specie, cum ad diversos actus ordinentur. Ordinum verò characteres etiam specie, sed incompletè inter se differunt, sicut & ipsi Ordines specie incompletè inter se differunt, ex quibus coalescit unum specie completa Sacramentum Ordinis. Labat de Sac. Ord. disp. 1. §. 3. consequenter omnes Ordines imprimunt Characterè & non tantum impressum perficiunt.

44.
re in
Nam
Etus l
tio fic
subjec
in qua
fides
ctu.
45
currit
periu
46
menta
Or
Pe
47
quod
ciora
vita
sicut

44. Character subjectatur immediatè in intellectu. S Th: 3. p. q. 63. art: 4. Nam cum character per se primò ad actus Divini cultus, quibus fit protestatio fidei, ordinetur, debet habere pro subjecto immediato illam potentiam, in qua immediatè subjectatur fides. Sed fides immediatè subjectatur in intellectu. Ergo & Character.

45. De Characteris effectu nihil occurrit: quia habetur ex definitione superius data.

Numerus Sacramentorum.

46. Septem sunt novæ legis Sacramenta, his versibus contenta.

Ordinar & jungit, baptizat, chrismat,
& ungit.

Peccatum plangit, & in altari sacra tangit.

47. Multæ solent assignari causæ, quod sint septem, nec plura, nec pauciora Sacramenta. 1ma. ex similitudine vitæ spiritualis ad corporalem. Nam sicut in vita corporali homo, primò na-

179 DE SACR: IN GENERE.

scitur, secundò augetur, & roboratur, tertio cibo nutritur, quartò, ab infirmitate curatur, quinto, contra infirmitatis reliquias per exercitium & similia iuvatur, sexto, propagatur, septimò in dignitate instituitur.

Sic in vita spirituali homo per Baptismum spiritualiter renascitur, per Confirmationem in fide roboratur, per Eucharistiam nutritur, per Pœnitentiam à peccati morbo curatur, per Extremam unctionem contra peccatorum reliquias mortisque prælium iuvatur, per Matrimonium Christianè propagatur, per Ordinem in dignitate Ecclesiastica constituitur. S. Th: 3. p. q. 65. a. 1. Aliam causam recitat idem S. D. loco cit: alij alij Doctores.

48. Ex his Baptismus & Pœnitentia sunt Sacramenta mortuorum, quia supponunt hominem per peccatum originale & mortale mortuum, & conferunt primam gratiam. Reliqua sunt vivorum, quia supponunt per gratiam vivum, & conferunt secundam gratiam, seu augmentum Gratiæ.

49
tio &
non p
non in

50.
essent
tione
crame
cerem
in act
Sacra
cessita
excult
fusio,

D
DE
1. S
public
Sacra
nanti

DE SACR: IN GENERE. 171

49. Item ex his Baptismus, Confirmatio & Ordo imprimunt Characterem & non possunt iterari. Reliqua quatuor non imprimunt & iterantur.

Ritus Sacramentorum.

50. Ritus Sacramentorum est duplex: essentialis, in materia, forma, & intentione consistens, estq; de necessitate Sacramenti; & accidentalis consistens in ceremoniis Sacramentalibus, videlicet in actionibus Religiosis, quibus decenter Sacramenta ministrantur, estque de necessitate præcepti, nisi pravitas materiæ exulet; talis Ritus est immersio, vel infusio, vel aspersio in baptismo.

DISTINCTIO II.

DE SACRAMENTALIBVS:

1. Sacramentalia sunt actiones, vel etiam res sacra ad colendum Deum auctoritate publicâ instituta, quæ vel adhibentur in usu Sacramentorum, ut exorcismus, vel ordinantur ad Sacramenta, ordinantur autem

vel præcedendo, ut benedictio fontis baptismalis, &c. vel imitando Sacramenta. imitantur autem, producendo aliquam sanctitatem, ut aqua benedicta causat remissionem peccatorum venialis, vel causando quasi sanctitatem, ut herba benedicta causant expulsionem maleficiorum.

2. Sacramentalia communiter nunciantur sex, his versibus contenta:

Orans, tinctus, edens, confessio, datus, benedicens.

Per *ly orans*, intelligitur oratio. Dominica, quæ inter omnes preces primatum tenet, unde in celebratione Missæ adhibetur.

Per *ly tinctus*, intelligitur aspersio aqua benedicta.

Per *ly edens* intelligitur manducatio panis benedicti, qui distribuebatur diebus Dominicis.

Per *ly confessio*, intelligitur confessio peccatorum extra Sacramentum Pœnitentiæ facta & est signum illius, ad quam reducitur tussio pectoris.

Per

Per *ly dans*, intelligitur eleemosyna, vel alia opera misericordiae corporalia, vel spiritualia: haec enim reducuntur ad poenitentiam.

Per *ly benedicens*, designatur benedictio data ab Episcopo, vel alio jurisdictionem habente.

3. Huc revocantur multae actiones sacerz, ut Exorcismi, insufflationes, benedictio fontis baptismalis, & vestium sacerdotalium, prima tonsura, consecratio Chriftomatis, olei infirmorum, templorum, calicum, &c. admixtio aquae vino consecrando.

4. Sacramentalia causant beneficia corporalia, v. g. sanitatem &c. item remissionem peccati venialis & poenae ipsi debitae sicut & expulsionem daemonum, & fugam eorum. Quomodo autem vide dicta in 2. Sent: Mor: dist: 10. ubi & alia reperies.

*De Sacramentis in Specie.*DISTINCTIO III.
DE BAPTISMO.*Definitio, Divisio, necessitas Baptismi.*

1. **B**aptismus ex Græco, Latine ablutionem significat. Triplex assignatur: Fluminis, Flaminis & Sanguinis.

Baptismus Fluminis definit S. Th. 3. p. q. 66. a. 1. ex Magistro Sententiarum in 4. dist. 3. Est ablutio corporis exterioris facta sub præscripta verborum forma.

Subintellige à Christo Domino, instituta ad generationem spiritualem.

Flaminis, consistit in actu contritionis vel charitatis cum desiderio saltem implicito suscipiendi baptismum fluminis.

Sanguinis, est Martyrium. Martyrium autem est passio seu lethalis cruciatus pro Christi fide, aut pro vera virtute susceptus.

Solus Baptismus fluminis est Sacramentum, alij verò dicuntur Baptismi, in
quan-

quantū vices Baptismi fluminis suppleat.

2. Baptismus institutus fuit ante Christi Domini Passionem, quando Matth: 13. Christus Dominus fuit in Jordane à Joanne Baptista baptizatus. Ita S. Th: 3. P. q. 66. art: 2. Est necessarius, necessitate medij ad salutem æternam. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Joann: 3.

3. Dupliciter autem potest aliquid esse necessarium simpliciter ad consequendam vitam æternam: nempe, necessitate præcepti & medij. Illud est necessarium necessitate præcepti tantum, ad vitam æternam, quod si culpabiliter & per negligentiam omittitur, impedit consecutionem vitæ æternæ. Si verò inculpabiliter hoc est, vel per ignorantiam, vel per impotentiam, non impedit consecutionem vitæ æternæ. Cæterum illud est necessarium necessitate medij, ad vitam æternam, quod licet inculpabiliter omittatur, impedit consecutionem vitæ æternæ, ut patet in parvulo non baptizato.

4. Obligatio suscipiendi Baptismum non incœpit ante Christi mortem, cum

lex vetus usque tunc duraverit, & obli-
gaverit. Obligavit ergo præceptum fu-
scipiendi Baptismum post Christi mor-
tem. Et sic quæ dixi in 2. Sent: Mor: disti-
11. Conc: 3. in sententia aliorum dixi.

Materia & Forma Baptismi.

5. Materia remota Baptismi est aqua
naturalis, elementalıs, pura & simplex.
Nisi qui renatus fuerit ex aqua &c. Joan: 3.
Ideo autem Baptismus potius in aqua
quàm in alio institutus, quia aqua, est
materia cõmunior, & ad usum facilior,
& aliàs Baptismus est summæ necessita-
tis.

Imò non licet ministro seclusã neces-
sitate, quamlibet aquam naturalem pur-
ram & veram adhibere, sed benedictam
aliàs peccatum mortale.

6. Materia proxima Baptismi est ex-
terior ablutio: cum Baptismus in usu
materiæ consistat. secundum illud Marc:
29. *Baptizantes eos, id est abluentes.*

7. Baptismus tribus modis potest con-
fici, scilicet: immersione, infusione, &
asper-

aspe-
cato:
Ecele-
cusee
8.

ptizo
sancti

unes-
&c.

9.
dicer

ptiza
quia

Græc
sonat

zant
In N

10
narũ

da.
Nomi

tat.
Sancti

nota
Non

asperfione: sed servandus est sub peccato mortali in Baptismo solenni propriæ Ecclesiæ ritus, nisi rationabilis causa excuset.

8. Forma Baptismi est ista: *Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen.* Matt: ult: *Euntes docete omnes gentes baptizantes. In Nomine Patris, &c.*

9. Persona baptizati debet exprimi, dicendo, *baptizo te*: Persona verò baptizantis non necessario debet exprimi, quia *ly ego*, includitur *in ly baptizo*. Item Græci validè baptizant, nec tamen personam baptizantis exprimunt, baptizant enim sic: *Baptizetur servus Christi N.* *In Nomine Patris, &c.*

10. Divinæ Essentiæ unitas & Personarum Trinitas necessario sunt exprimenda. Et sic in forma Baptismi dicitur, *In Nomine*, quod Essentiæ unitatem importat. Dicitur, *Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, quod Personarum Trinitatem denotat. Hinc dicens. *Ego te baptizo, in Nominibus Patris &c.* non baptizat. Sci-

as, *ly Nomen*, imporrat fidem, virtutem, authoritatem. Innocentius cap: 1. de Baptismo.

Minister & Subjectum Baptismi.

11. Duplex est Minister, scilicet solennitatis, & necessitatis. Minister solennitatis in Baptismo est Sacerdos, *Qui sit proprius Parochus*: potest committi Diacono, ut solenniter baptizet. Bonac. disp: 7. de censuris q. 3. puncto 7. ex Cajet: & Soto.

12. Minister necessitatis est omnis homo viator: quia cum Baptismus sit maximæ necessitatis, minister ejus debet esse communis. Et sic in casu necessitatis etiam Judæus validè baptizat, si cætera concurrant. Paret ex Florentino, in decreto Eugenij.

13. Si duo concurrunt ad Baptismum quorum unus aquam fundit, alter verò formam profert, non valet baptismus: nam forma non verificatur.

14. Loquendo de subjecto Baptismi: omnis homo viator, est subjectum Baptismi, *Baptizate omnes gentes.* Matth: 28.

Et sic genitus ex bruto, & fœmina homi-
ne, non est subiectum Baptismi, quis
non censetur verus homo.

De Effectibus Baptismi.

1us. Multi sunt effectus Baptismi, ex
quibus sex numerari solent. 1us &
præcipuus, est remissio peccati origina-
lis, & omnium actualium Baptismum
precedentium. 2us, est totius pœnæ
peccato debitæ plena remissio, absq; ul-
teriori satisfactione. 3^{ius}. est infusio
gratiæ sanctificantis & virtutum ac do-
no um eam concomitantium. 4us, sunt
auxilia fini Baptismi proportionata, sci-
licet, ad Christianè vivendum. 5us,
est unio moralis cum Christo ut capite
ad participanda Christi merita. 6us,
effectus, est Character.

Præter hos effectus, qui sunt ex insti-
tutione Christi, est alius ex determina-
tione Ecclesiæ scilicet, ablatio irregula-
ritatis, de qua in 2. Sent. Moral: d. 19.
Concl: 3. & 6. & cognatio spiritualis.

De ritu Baptismi.

16. Inter alios, tres præcipuè sunt ritus baptismi: Catechismus, Exorcismus & Patrinus. Catechismus ex Græco significat credendorum instructionem: hinc Catechumeni dicuntur, qui ante susceptionem Baptismi, de fide instruuntur. Exorcismus ex Græco significat adjurationem per res sacras, quâ demones ab hominibus pelluntur, ne nocent.

Patrinus est qui baptizandum offert & tenet, & pro eo fidem profiteretur. Patrinus quod ostendit se infantem in suam curam recipere, & sic obligatur de fide & alijs ad salutem æternam necessarijs baptizatum instruere.

DISTINCTIO IV.

DE CONFIRMATIONE.

Definitio, Institutio & Necessitas Sacramenti Confirmationis.

1. **C**onfirmatio est unctio Chrismati ab Episcopo facta in fronte hominũ baptizati.

zati,
fèctam
men a
tur ex

2.

no in
tradi
ultim
usu. E
teria
firma

3.
insti
super
puer
quan
quia
mitt

xit,

mitt

pote

di.

cùm

ti e

4

DE CONFIRMATIONE 181

zati, sub prescripta verborum forma, ad perfectam vite spiritualis etatem, & Christi Nomen audacter confitendum, ordinata. Sumitur ex S. Th: 3. p. q 72.

2. Confirmatio est à Christo Domino instituta. & ut ait Fabianus Papa, ex traditione Apostolorum, constat esse in ultima Coena institutam. Et patet ex usu Ecclesiae consecrantis tunc ejus materiam. Ita infert, de la Cruz, de Confirmatione.

3. Et sic hoc Sacramentum non fuit institutum, quando Christus Dominus super pueros manus imponebat, cum pueri illi nondum erant baptizati. Nec quando Ioan. 20. in Apostolos insufflavit: quia tantum tradidit Spiritum S. ad remittenda peccata. Nec, dum ibidem dixit, *sicut misit me vivens Pater, ita & ego mitto vos.* nam tunc praebeuit Apostolis potestatem hoc Sacramentum conferendi. Nec tandem ipso die Pentecostes: cum potius contulerit hujus Sacramenti effectum.

4. Sacramentum Confirmationis non est

est simpliciter necessarium ad salutem, sed ad benè esse, utpotè perfectionem salutis operans. Hinc spontè, & non ex contemptu illud omittens, venialiter tantùm peccat. S. Th. loco cit: art: 8. ad 4.

Materia & Forma Confirmationis.

5. Materia remota Confirmationis est Chrisma, seu unguentum ex oleo olivarum, & balsamo confectum, ab Episcopo consecrato benedictum.

6. Materia proxima hujus Sacramenti est unctio in fronte per modum crucis facta. Dixi, *in fronte*: ut neque propter erubescenciam, neque propter timorem nomen Christi cõfiteri prætermittamus. Dixi etiam, *per modum Crucis*, aliàs forma Confirmationis non verificaretur.

7. Significat autem oleum, conscientiz nitorem, balsamum, bonæ famæ odorem.

8. Forma Confirmationis est hæc: *Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis. In Nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen,*

9. Adverte: Sacramentorum materias & formas Antiquitum curâ ad hæc tempora conservatas, & in Concil: Florentino sub Eugenio IV. orientali & occidentali Ecclesia ibi congregata amplius explicatas.

10. SS. Trinitatis expressio est de essentia hujus Sacramenti, cum hoc ordinetur ad profitendam fidem. Sunt etiam essentialia illa verba, *Signo & Confirmo*; quia actio Sacramentalis est necessario exprimenda. Et quidem utrumque verbum debet exprimi: cum unum alteri non æquipolleat: aliud enim est signare, aliud confirmare.

11. Probabilius etiam est necessariam esse illam particulam, *Signo Crucis*: quia signare habet generalem significationem, & sic per prædictam particulam est determinandum.

12. Item necessarium est addere, *Chrismate salutis*: quia hæc non veniunt per verbum, *Confirmo*.

*Minister, Subjectum, & Effectus
Confirmationis.*

13. Solus Episcopus est Minister Ordinaris Sacramenti Confirmationis. Summus tamen Pontifex ex plenitudine potestatis committere potest simplici Sacerdoti Confirmationis collationem. S. Th: 3. p. q. 72. art: 11. ad 1.

14. Ideo autem Episcopus maxillam seu genam confirmati percutit, ut eum admoneat ad persecutiones pro fide sustinendas, & ut recordetur se esse confirmatum.

15. Confirmationis subjectum est homo baptizatus, sine mortali, & usum rationis habens, quod ultimum, non est de necessitate, sed de congruentia. Recipiens autem Ordines ante Confirmationem, non peccat mortaliter, nec fit irregularis, ut docet Soto in Summa Dialecticæ relatus, V. *Ordinis subjectum*: Nam non est tam stricta intentio Tridentinis sed solum consulit Episcopis, ut non promoveant carentes Confirmatione.

16. Confirmatio confert Gratia sanctificantis augmentum, ac quadam Divina auxilia ad consistendum Christi fidem audacter. Secundò, cōtrahitur spiritualis cognatio, ut in Baptismo, non solum impediens, sed etiam dirimens matrimonium. Trid: sess: 24 c. 2. Tertiò, confertur character, per quem baptizato traditur potestas agēdi spectantia ad pugnam spiritualem contra fidei hostes: sicut per Baptismum confertur potestas agendi pertinentia ad propriam salutem:

DISTINCTIO V.
DE SACRAMENTO
EUCCHARISTIÆ.

*Definitio, Institutio, & Necessitas
Sacramenti Eucharistia.*

1. **E**Vcharistia, est Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi Domini, sub speciebus Panis & Vini, à Christo Domino institutum ad spiritualem hominis refecionem.

2. Licet duo sint elementa, Panis scilicet & Vinum,

Vinum, ex quibus integrum Eucharistie Sacramentum conficitur, non tamen plura, sed unum tantum Eucharistie Sacramentum, Ecclesia auctoritate ducti confitemur. Ex Catechismo Romano p. 2. c. 4. Hanc autem unitatem S. Th: 3. p. q. 73. arti: 3. ex unitate finis desumit, qui est, una refectio spiritalis.

3. Totus Christus est sub utraq; specie, imò totus est in qualibet parte: cum succedat in locum substantiæ panis & vini, quæ erat in qualibet particula. Hoc tamen sciendum est, sub speciebus Panis esse Christi Corpus, ex vi verborum consecrationis, Sanguis verò, anima, Divinitas, per concomitantiam. Sub speciebus vini, ex vi verborum sanguis, corpus verò & alia per concomitantiam.

4. Christus D. hoc Sacramentum instituit in ultima cœna, primâ die Azimorum nocte quâ tradebatur. Quo tempore panis fermentatus in omnibus finibus Israël non reperiebatur. Instituit inquam, dum dixit Apostolis: *Accipite & manducate, hoc est Corpus meum.*

Illis
ego da
prom
mand
præce
5.
Euch
medi
liter,
ut sic
lem.
clesi
Amo
to, u
ut de
6.
defa
nec
aliã
quo
nec
carn
nem,

Illis autem verbis *IOHNS 6. Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*, fuit promissum hoc Sacramentum. Illis, *Nisi manducaveritis Carnem Filij hominis, &c.* præceptum est latum, & non institutum.

5. Propter hos fines Sacramentum Eucharistiæ institutum. Primò, ut in medio populi Christiani Christus sit realiter, licèt latenter, præsens. Secundò, ut fideles habeant refectiorem spiritua-lem. Tertiò, ut detur sacrificium in Ecclesia. Quartò, ut detur signum infiniti Amoris, quo Christus dilexit nos. Quinto, ut sit memoriale passionis. Tandem, ut detur pignus æternæ hereditatis.

6. Sacramentum Eucharistiæ, in re & defacto susceptum, non est necessarium necessitate mediij ad salutem æternam, aliàs sine eo mortuus non salvaretur, quod est falsum. Est tamen necessarium necessitate præcepti, *Nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Joan: 6.*

Materia & Forma Consecrationis.

7. Materia Consecrationis Corporis Christi, est panis triticeus, ex communi sensu Ecclesie. Panis tamen ex siligine potest validè confici: cum ex grano tritici in malis terris seminato nascatur. S. Th. 3. p. q. 73. a. 3.

8. Græcus in Græcorum Ecclesia in azymo consecrans, & Latinus in Latinorum Ecclesia in fermentato consecrans, licet validè consecret, peccat tamen mortaliter, utpotè propriæ Ecclesie ritum in gravi materia pervertens. Et hoc licet fiat ob magnam necessitatem, v. g. ad communicandum infirmum, ut docet communis, apud de la Cruz q. 1. de Euchar.

9. Ex his duobus ritibus rationabilior est Latinorum, ut probat S. Th. q. 74. art. 4. Quia hoc Sacramentum institutum fuit primâ die azymorum. *Matth. 26.* quâ die nihil fermentatum in domibus Judæorum esse debebat, ut habetur. *Exod. 11.*

10. Materia Consecrationis Sanguinis Christi, est omne vinum, modo sit verè vinum. Est autem miscèdum aqua, & hoc ob sanguinis & aqua è latere Christi fluentium representationem. Item ad significandam populi cum Christo unionem. Aqua enim populos, Apoc: 20. Vinum autem Christum: Ego sum vitis vera. Joan: 15 significat. Tandem quia Christus Dominus dilutum calicem consecravit, ut probat S. Th: 3. p. 9. 74. art: 6.

11. Forma Consecrationis Corporis Christi, est, *Hoc est Corpus meum.* Forma Consecrationis Sanguinis Christi. *Hic est Calix Sanguinis mei, novi & aeterni testamenti, mysterium Fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Omittendo, *ly enim,* secundum multos non est p. mortale.

De Ministro Consecrationis & Eucharistia.

12. Solus Sacerdos est Minister Consecrationis, ut patet ex 1. ad Cor: 11, ibi

ibi. Hoc facite in meam commemorationem. Nam hoc ad solos Sacerdotes refertur. Licet autem sit hæreticus, validè, sed sacrilegè consecrat.

13. Si Sacerdos habeat in manib⁹ duas hostias, putans esse unam, nihil determinando, utraque manet consecrata, secundum communem DD. in Summa Diana, verbo, Eucharistia. Item, loquendo de minoribus hostijs, si Sacerdos credit esse quadraginta, & sunt 30. omnes sunt consecratæ. Samuel de Lublino, verbo, Eucharistia. De la Cruz q. 1. de Euch. Si absolutè intendat, nec de numero tantoperè curet.

14. Diaconus potest ministrare seu distribuere Corpus Christi D. in necessitate, jubente Episcopo, vel Presbytero. S. Th: 3. p. q. 82. a. 3.

De Subjecto Eucharistia.

15. Subjectum Eucharistia est omnis homo baptizatus, rationis compos, & benè dispositus. Plures autem sunt dispositiones, his versibus contentæ:

Lo;

Lo
ptus,
parat
Lo
est ra
stoma
nus, j
suris
pecca
confu
Parat
v. g.
16
oblig
nem.
docer
antiq
tricio
post
endi
17
cum
non
onis,
non v

Lotus, discretus, sanus, jejunus, & aptus, Contritus, fassus, mundus, rectèq; paratus.

Lotus, id est, baptizatus, discretus, id est, rationis usum habens. Sanus, id est, stomacho benè valens, ne evomat. Jejunus, jejunio naturali. Aptus, id est, censuris non irretitus. Contritus, id est, de peccatis dolens. Fassus, id est, vocaliter confessus. Mundus, id est, non pollutus. Paratus, intellige, devotione, per actus v. g. fidei, spei, charitatis &c.

16. Consciens ergo peccati mortalis, obligatur ad pramittendam confessionem. Trid: sess: 12. c. 7. Imò oppositum docentes excommunicat. Can. 11. ¶ Et sic antiqui Theologi docentes sufficere contritionem etiam datà copià Confessarij, post Concilium Trident: non sunt audiendi.

17. Sacerdos regularis non potest, cum sola contritione celebrare, quando non habet copiam Confessarij suæ religionis, habet tamen copiam alterius, sed non vult illi confiteri, ad vitandam suæ
 reli.

religionis infamiam, quam ille cōcipiet. Gab: à S Vinc: & alij. Quia ex confessione nulla aut parva sequitur infamia religioni.

18. Non potest etiam quis in mortali existens, cum sola contritione communicare, si non habeat proprium Confessarium, cui possit devotius & utiliùs confiteri. Idem qui supra & alij. Nam reverentia huic Sacramento, debita & Divini præcepti obligatio prævalet propria devotioni & utilitati.

Obligatio sumendi Eucharistiam.

19. Trident: sess: 13. c ult: triplicem modum communicandi assignat. Spiritualiter tantum. Sacramentaliter tantum. Spiritualiter & Sacramentaliter simul. Manducare spiritualiter tantum, est per fidem & charitatem Christo D. uniti, cum desiderio in re sumendi hoc Sacramentum. Manducare sacramentaliter tantum, est Eucharistiam sine fructu sumere, qualiter sumunt in mortali existentes. Manducare utroque modo, est

non

non solum Eucharistiam, sed & fructum percipere.

20. Sanctus Thomas 3. p. q. 80. art. 1. assignans duos modos, scilicet Sacramentalem tantum & spiritualement, non contrariatur Tridentino. Nam per spiritualement intelligit illum, qui est cum fructu, sive sit realis, sive in voto tantum.

21. In mortis articulo tenemur sub p. mortali ex precepto Divino sumere Eucharistiam. Præter mortis verò periculum aliquoties in vita. Quia Eucharistia est instituta per modum cibi, qui in vita non semel est necessarius, S. Th: loco cit: a. 11.

22. Precepto Ecclesiæ tenemur semel in anno communicare. Quod preceptum in propria Parochia, vel etiam in Cathedrali Ecclesia, vel alibi de Parochi licentia impletur.

23. Communicare ergo tenemur dum ad annos discretionis pervenimus. Trid: sess: 13. Cant: 9. Annus discretionis in præsentibus non tunc censetur quando.

do doli capaces sumus, & confiteri conemur, sed tunc dum Sacramentum Eucharistiae reverenter ac devotè suscipere possumus. Quod licèt accideri soleat dum pervenimus ad annum decimum vel undecimum, attamen non tantum consideranda aetas, sed etiam industria, ingenium, consuetudo, & iudicium prudentum. Mosc: 2. p. Tyrocinijs artis poenitentiarum.

24. Magister Soto dicit, ante decimum annum potest puer communicari si sit vivax. Vitanda tamen aliorum offensio, si valde parvulis quamvis sagacibus publicè conferatur.

25. Exploratores talium puerorum duo debent considerare: scientiam & affectum. an cognoscant, quid in hoc Sacramento contineatur. Deinde an in affectu ante sumptionem vehemens desiderium habeant, in usu verò aliquam suavitatem spiritualem vel gaudium sentiant, Mosc: loco cit.

26.
menti
est, q
nutrit
li: qu
tualis
Dic
dum
tum d
dijis qu
tionis
tualite
fectib

D
D
L S
bitis c
quid c
cultu
cium

Effectus.

26. Multi numerantur hujus Sacramenti effectus. Proprius & principalis est, quòd conferat Gratiã per modum nutritionis & augmenti in vita spirituali: quia per modum cibi & potus spiritualis hoc Sacramentum institutum.

Dicitur autem conferri gratia per modum nutritionis & augmenti, in quantum dantur quædam auxilia Divina, medijs quibus prorumpimus in actus devotionis & charitatis, quibus anima spiritualiter nutritur & augetur. De alijs effectibus v. dicta in 2. Mor: d. 44.

DISTINCTIO VI.

DE SACRIFICIO MISSÆ.

Sacrificium consistit in hoc, quod DEO aliquid solenniter, & cum debitis ceremonijs offeratur, faciendo aliquid circa rem oblatam ad honorem & cultum DEI. Sic potest definiri. Sacrificium est oblatio externa, rei alicuius perma-

mentū, Deo facta cum rei immutatione in pro-
testationem dominij, in vitam & mortem sue
creature. Explicatio si placet, videatur
apud nostrum P. Labat. in 3. p. tract. 2.
disp. 5. dub. 1.

2. Missa quæ est Sacrificium in spe-
cie & legis Gratia sic definitur. *Est Sa-*
crificium Corporū & Sanguinū D.N. I.C. sub
speciebus panis & vini consecratū. Congruè
autem vocatur Missa, eò quòd oblatio &
preces ad DEUM mittantur, sicq̃ illorum
verborum; *Ite Missa est,* sensus est, abire
licet, quia oblatio & hostia salutaris
jam transmissa est cum precibus ad DE-
um pro vobis. Hugo de S. Vi&: l. 2. de
Sac.

3. Scias ex Philippo à SS. Trin: disp:
8. de Euch: dub: 11. in Eucharistia alia
ratio Sacrificij, alia Sacramenti. Nam ut
Sacrificium, respicit DEUM directè tan-
quam terminum ad *Quem*: ipsi enim of-
fertur ad gloriam & honorem propter
bonum nostrum, ut Sacramentum, re-
spicit filios Ecclesiæ, quibus datur ut al-
imentum spirituale animæ.

Ut Sacrificium, est quid transiens, completur enim in consecratione. ut Sacramentum, est quid permanens. Nam licet per Consecrationem conficiatur, hac tamen peracta permanet. In his ergo & alijs est discrimen.

4. Sacrificium Missæ à Christo D. institutum, ut patet ex Trid: sess: 22. c. 2. ibi: *Si quis dixerit illis verbis, Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi alijs Sacerdotes offerrent Corpus & Sanguinem suum: anathema sit.*

5. Licet autem à solis Sacerdotibus Sacrificium offeratur, ministerio tamen eorundem ab alijs fidelibus offertur. Et sic ait Sacerdos in Canone: *pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium.* Et sic fideles ministerio Sacerdotum implent præceptum naturale, quo tenemur DEO offerre Sacrificia.

6. Sciendum ergo soli DEO sacrificari, ut patet ex definitione sacrificii. Nam licet in honorem Sanctorum DEO sacrificemus, ut patet ex præparatione ad Mis-

fam, non tamen illis sacrificamus: potest enim actus soli DEO debitus pro honore Sanctorum fieri, ut patet in pœnitentia.

7. Essentia Sacrificij Missæ salvatur in Consecratione unius speciei, non verò integritas. Sicut & Essentia Eucharistiz, etsi non integritas, salvatur in una specie. Attendendo actionem sacrificativam non idem est numero sacrificium Crucis, ultimæ Cænæ & Missæ, secus attendendo rem oblatam & principalem offerentem, qui est Christus. Dixi, in consecratione, nam Essentia Sacrificij Missæ non consistit in oblatione, quæ fit post Consecrationem, vel in sumptione, sed solùm in Consecratione, cum respectu tamen ad sumptionem ut necessariam ad integritatem Sacrificij. Horum brevem probationem v. in 2. Sent: Mori: dist: 46.

8. Occasione hujus scias à S. Th: 3. p. q. 83. a. 4. sex numerari partes Missæ,
1. Præparatio. 2. Fidei instructio, quæ incipit ab Epistola. 3. Oblatio. 4. Consecra-

secra
quan
tion
Offer
char
nica
à Po
9
plex
detu
cijs
pec
nov
A
citur
secu
um
riur
me
pri
cat
tur
No
op

secra-

secratio, quæ incipit à Præfatione: ad quam reducitur Oblatio post Consecrationem. *Vnde & memores Domine, &c. Offerimus Maieitati tuæ.* 5. Perceptio Eucharistiæ, quæ incipit ab Oratione Dominica. 6. Gratiarum actio, quæ incipit à Postcommunionem usq; ad finem.

9. Finis Sacrificij Missæ est quadruplex. 1. ut DEO summa laus & honor detur. 2. ut gratiæ agantur pro beneficijs acceptis. 3. ut detur satisfactio pro peccatis commissis. 4. ut beneficia de novo obtineantur.

Attendendo primum finem. Sacrificium dicitur laetiticum. Attendendo secundum, dicitur Eucharisticum. 3^{ium}, propitiatorium. 4^{tum}, impetratorium.

10. Sacrificium Missæ non confert immediatè ex opere operato & infallibiliter primam Gratiam: nec sic remittit peccata mortalia, ut faciat ex attrito contritum. Et oppositum judicatur erroneum. Non etiam confert immediatè ex opere operato & infallibiliter augmentum Gra-

tiæ. Vterq; enim modus cauſandi gratiam, tantum eſt Sacramentorum. Cauſat tamen Sacrificium Miſſæ gratiam, & augmentum gratiæ mediatè ex opere operato, impetrando auxilium Diuinum, & ſic non cauſat iſta ſemper. Eodem modo cauſat alia bona ſpiritualia & temporalia, hoc eſt impetrando.

11. Per Sacrificium Miſſæ remittitur culpa venialis ex opere operato, non ſolum mediatè impetrando auxilium, per quod homo juſtus eliciat actum, qui ſit formalis, vel virtualis deteſtatio peccati venialis, ſed etiam immediatè & infallibiliter. Ita ſapientiſſimus meus Profeſſor, & Cathedraticus Vienneniſis, M. Reynerus in manuſcriptis. Poſteſt autem fieri hæc remiſſio per hoc, quòd homo ponat aliquem actum, qui licèt per ſe non ſufficiat ad remiſſionem venialis, ſufficit tamen ex ſuperaddita vi Sacrificij, ſicut v.g. attritio non ſufficit ad remiſſionem mortalis, ſufficit tamen adjuncta virtute Sacramenti Pœnitentiæ.

12. Sacrificium Miſſæ remittit pœnas
tem.

temporales, quæ remissâ culpâ, restant solvendæ, vel in hac vita, vel in purgatorio, idq; ex opere operato immediatè & infallibiliter. Idem qui supra & communiter. Adverte ex S. Th: q. 79. a. 5. Virtute hujus Sacrificij non semper tollitur tota pœna, sed major vel minor, juxta dispositionem offerentium, & eorum, pro quibus offertur, quâ devotione modificatur valor infinitus Sacrificij ad effectum finitum.

13. Valor accidentalis Missæ ortus ex dignitate Ecclesiæ offerentis, orationibus, invocatione Sanctorum devotione Ministri, est finitus. Ortus ex re oblata & principali offerente, scilicet Christo est infinitus, habet tamen effectum finitum, & sæpè nullum, unde multum prodest replicatio Missæ pro inclinanda Divina misericordia.

14. Tres solent numerari utilitates seu fructus Sacrificij legis Gratiæ, qui ex applicatione oriuntur. Primus: ex Universali intentione Ecclesiæ Sacrificium Missæ applicatur toti populo Christi-

ano, & præcipuè Papæ & Principibus Christianis, quo reducitur fructus, quem percipiunt Ministri & adstantes, qui sunt aliquomodo offerentes cum Sacerdote. Secundus, seu medius, ex intentione peculiari Sacerdotis applicatur cui ipse volueris. Hic fructus secundum Gab: à 9. Vinc: verbo, Missæ correspondet Christo D. principali offerenti & ex facultate ab eodem concessa est applicabilis alijs. Et defacto Sacerdos tenetur hunc fructum applicare illi, qui v.g. elemosynam dedit. Gab: l. c.

Tertius, cedit ipsi Sacerdoti. Secundum nonnullos potest Sacerdos fructum sibi proveniente alteri applicare, non tamen potest pro eo elemosynam accipere, ut determinavit Alexander VII. damnando propositionem suam. Ob eandem rationem Laicus suam Missæ partem potest alteri applicare, v.g. animabus purgatorij.

19. Vestes Sacerdotales pro celebrando sunt: Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola & Casula. Stola servit

potest pro manipulo & e converso. Vnde
Iacobus & alij. Imò stola teruire potest
pro cingulo. Vestes Sacerdotales debent
esse benedictæ sub p mortali.

Qui tamen extra necessitatem non ad-
hibet cingulum benedictum, non est da-
mnandus peccati mortalis ob parvita-
tem materiz. Si cingulum fractum, po-
test necti, si altera pars non sufficiat. Sa-
80 Marchantius.

16. Melius est non celebrare (nisi ali-
às Festum sit sollemnissimum) quam cele-
brare sine ministro. Licet tamen cele-
brare sine ministro v. g. die Festo, pro-
dando viatico, vel dum adest similis ne-
cessitas, sed nunquam licet mulieri, et-
iam deficiente viro, ministrum agere, &
stante necessitate satius est casere mini-
stro, ut probat Bonac.

17. Si Missa, dici sit de feris, potest
tunc dici alia votiva, aut de defunctis.
Patet ex usu timoratorum. Imò si Fe-
stum non sit duplex, potest ex causa ra-
tionabili dici Missa Votiva, aut de defun-
ctis. Quod procedit de Sacerdote in par-

riculari. Nam Conventualis Missa, debet esse Missa diei. Sic præcipitur cap: Cùm creatura, de celebratione Missarum.

18. Circa Cõmunionem hæc advertenda. 1mò. Sumptâ Hostiâ, non statim spuat. Si oportet, tunc in loco honesto. 2dò. non statim comedatur, si fiat, non peccatur. Nam c. si manè de Consecrat. Dist: 2. est abrogatum. 3tiò. Hostia leniter sumatur, anterioribus dentibus teratur, non totaliter conteratur. Per os non volvatur, sed linguâ mollescat, ne aliqua pars dentibus adhæreat. Si plura petis, v. 2, Sent: Mor: de Saeris.

DISTINCTIO VII.

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ,

*Definitio, Institutio, Necessitas hujus
Sacramenti.*

1. **P**OENitentia ut in præsentî. Est Sa-
cramentum in actibus pœnitentiæ & ab-
sol-

solvens
modus
missio
Sacra
ptism
Po
mus d
patet
2.
sto D
Etior
rum
quor
14.
Fi
ut p
cess
tiam
3
men
cess
tim
Pœ
mu
Co

solventis confisens, à Christo D. institutum per modum iudicij emendativi ad peccatorum remissionem. Vel etiam secundum Mosic: Sacramentam remissionis peccatorum post Baptismum commissorum.

Pœnitentia verò ut virtus, est quâ dolemus de peccato, prout est offensa Dei. Ex quo patet Pœnitentiam dupliciter sumi.

2. Sacramentum Pœnitentiæ à Christo D. institutum, quando post Resurrectionem dixit: Accipite Spiritam S. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Trid: sess: 14. C. I.

Finis institutionis hujus Sacramenti, ut peccator, qui per peccatum à Deo recesserat, per gratiam in pristinam amicitiam redeat.

3. Supposito peccato mortali, Sacramentum Pœnitentiæ, est necessarium necessitate mediij ad salutem æternam, saltem in voto, dum abest copia Confessarij.

Adverte. Quando per Sacramentum Pœnitentiæ in voto susceptum justificamur, requiritur dolor perfectus, seu Contritio,

4. Non requiritur autem hoc votum, seu desiderium esse explicitum, sed sufficit implicitum, inclusum in generali proposito servandi omnia præcepta Dei. Fernandez p. 3. c. 6. §. 1. ex S. Th.

*Materia hujus Sacramenti in
communis.*

5. Materia remota hujus Sacramenti sunt peccata commissa post Baptismum. Hæc: alia est necessaria, alia, voluntaria, seu sufficiens. Mortalia non confessæ sunt materia necessaria. Venialia: Materia voluntaria.

6. Peccatum actuale ante Baptismum commissum non est materia hujus Sacramenti. Nam tale peccatum est commissum extra Ecclesiam, & sic non debet judicari ab Ecclesia.

7. Materia Proxima, seu partes materiales hujus Sacramenti sunt tres actus poenitentis, scilicet cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. Primi duo sunt Essentiales, nec sine illis potest confici hoc Sacramentum. Tertius est pars integralis.

De Contritione, & Attritione.

8. Contritio est dolor de peccato assumptus propter Deum summè dilectum, cum proposito confitendi & satisfaciendi.

9. Attritio est, dolor de peccatis assumptus propter penas inferni, vel propter deformitatem peccati, cum proposito confitendi & satisfaciendi. Per illas particulas, propter penas inferni, &c. non designatur, quod finis attritionis sit pœnar inferni, &c. alias attritio esset actus vitiosus, poneret enim ultimum finem in creatura. Sed designatur, pœnas inferni &c. esse motivum & excitativum attritionis: finis enim debet esse Deus. Et in hoc attritio convenit cum contritione, differt autem in motivo quòd Attritio fit propter pœnas inferni &c. Contritio vero propter Deum summè dilectum.

Sunt & alia motiva supernaturalia, ob quæ detestari possumus peccatum, sc. amissio gratiæ & gloriæ: sed hæc reducibilia ad præfata.

10. Contritio vocatur dolor perfectus.

Attri-

Attritio, imperfectus. Quia per illam sine Sacramento in re suscepto, justificatur homo: per hanc vero extra Sacramentum non justificatur homo. ideo Theologi dicunt, attritum recipiendo Sacramentum Pœnitentiæ, fieri contritum.

11. Tenemur conteri non solum in periculo & articulo mortis, sed etiam aliquando in vita, sc. quando diu in mortali persistimus, v g per annum. Nam Deus graviter punit eos, qui differunt Pœnitentiã. Vnde Mai 15, dicitur: *Omnes in cede corruetis, propterea quod vocavi, & non respondistis.*

12. Item tenemur conteri in casu magni mali in Repub: Quia sicut tenemur pro tali malo avertendo DEUM orare, ita obligamur comparare media, ut exaudiamur: medium autem est esse in gratia.

13. Item tenemur conteri, quando exercendus actus exigens hominem in gratia, v. g. quando administranda Sacramenta, vel quando suscipienda Sacramenta vivorum, Sacramentum tamen Eucha-

Eucharistia licet possit distribui præmissa contritione, non tamen suscipi, nisi præmissa Confessione. Trid: sess: 13. c. 7.

Puto tamen in præfatis casibus sufficere Contritionem virtuales inclusam in actu Amoris Dei super omnia.

Necessitas Confessionis.

14. Confessio est legitima coram Sacerdote peccatorum declaratio, S. Raym: apud Armillam, v. Confessio.

15. Præceptum Confessionis obligat, 1° in articulo, & periculo mortis. 2° de, quando sumenda Eucharistia, & sumus in mortali. 3° de, semel in anno. Quod præceptum consuetudine alligatur tempori, scilicet circa Pascha, ait Mosc: 2. p. Tyroc: artis Pœnit: de Confessione annuali.

16. Præceptum Confessionis annuæ obligat, dum ad annos discretionis pertingimus, & habemus conscientiam peccati mortalis. Fernandez p. 2. c. 8. § 3: allegans communem.

Nonnulli docent pueros post septennium

nium hoc præcepto obligari, quando usus rationis in eis elucet, non autem antea, etsi rationis usum habeant: nam hoc est per accidens, ad quod Ecclesia non respicit.

Hoc certius, pueros in articulo mortis ante septennium constitutos, peccati mortalis confictos obligari ad Confessionem. Si dubium de usu rationis, consequenter de peccato, absolvantur sub conditione. Imò id fieri posse quando pueri continentur extra articulum mortis, docet Diana.

17. Transgressoribus præcepti de facienda Confessione annua, nulla est cætera imposita pœna, sed solum imponenda. Nam in cap: utriusque &c. solum dicitur, ut arceantur ab ingressu Ecclesie & careant Ecclesiastica sepultura, quæ pœna, non est imposita, sed per Iudicem Ecclesiasticum imponenda. In Synodaliibus tamen Constitutionibus solet apponi Excommunicatio latæ vel ferendæ sententiæ.

Conditiones bonæ Confessionis.

St decim sunt conditiones bonæ Confessionis, his contentæ.

Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis.

Atq; frequens, nuda, discreta, libens, verecunda.

Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata.

Fortis & accusans, & sit parere parata.

Simplex, id est, sine admixtione historiarum & aliorum impertinentium.

Pura, id est, bonâ intentione facta v.g. ad placandum DEUM.

Fidelis, id est, vera. Nam si quis ex industria utitur talibus verbis, ut peccata non ad eò curentur à Confessario, peccat.

Frequens. De frequentia Confessionis egimus agendo de necessitate.

Nuda, id est, verbis obscuris non involuta.

Discreta, id est, prudenter facta, ut verbis honestis explicentur peccata, præcipue, carnis.

Libens, id est, voluntaria, non timore pœnæ, &c.

Lachry.

Lachrymabilis, id est, dolorosa.

Fortis, id est, superans timorem mundanum & verecundiam, ne forte aliquid omittatur.

Accelerata, hoc est non dilata, ne subito morte præventi non habeamus spatium poenitendi.

Accusans, id est, sibi imputans, non influentiæ cælesti, vel alteri.

Parere parata. Poenitens enim tenetur satisfactionem acceptare. Item in relinquendis peccatorum occasionibus. Confessario obedire. Aliarum conditionum notitia patet ex terminis.

Integritas.

18. Confessio duobus modis est integra: Materialiter & Formaliter. Est integra materialiter, quando aliquis habet v. g. decem peccata, & omnia confitetur. Integra formaliter, quando rationabili facto examine, confitemur omnia nobis occurrentia. Sufficit esse integram formaliter. DEUS enim non plus exigit, quam possimus. Confessio materiali-

rialiter
formaliter

19.
cessari
re poe
netur
quinto
seu, q
catur
moria
cit m
Bona
bus r
ria,
tur,

2
quo
Alia
spec
stans
eit u
cie

rialiter integra, dicitur integra physicè,
 formaliter integra, dicitur integra mo-
 raliter.

19. Ad integritatem Confessionis ne-
 cessarium est examen conscientia. Qua-
 re poenitens circa peccata mortalia, te-
 netur tantam inquisitionem præmittere,
 quantum adhiberet in negotio arduo,
 seu, quanta iudicio prudentis Viri judi-
 catur sufficiens ad omnia peccata in me-
 moriam revocanda. Hæc inquisitio suffi-
 cit mediocris, & non requiritur summa,
 Bonac: ex Navarro & alijs. Qui pluri-
 bus negotijs distracti, qui parvæ memo-
 riæ, qui diu non confessi, magis tenen-
 tur, conscientiam examinare.

Circumstantia peccatorum.

20. Circūstantia peccati est accidens
 quoddam actūs humani peccaminosi.
 Alia est speciem mutans, hoc est alterius
 speciei malitiam habens, v. g. circum-
 stantia adulterij addita fornicationi, fa-
 cit ut præter peccatum fornicationis, spe-
 cie distincta malitia inveniatur in eodem
 actu

214 DE POENITENTIA.

actu libidinis. Alia est intra eandem speciem aggravans peccatum. Alia minuens, alia nec aggravans, nec minuens sed impertinens.

21. Clarius explicando: circumstantia speciem mutans, tunc est, quando peccatum secundum unam rationem contrariatur alij virtuti. v.g. dum furatur, peccat contra iustitiam, si verò in Ecclesia, contra religionem.

Circumstantia aggravans tunc est, quando peccato accrescit nova ratio, absque eo, quòd peccans contra distinctam virtutem faciat, v.g. dum furatur 20 florenos, est circumstantia aggravans, eò quòd peccato nova ratio modalis accrescat, scilicet majoritas iniustitiæ. Gãgericus in annotatione in Sũmulam Cajet: v. Confessio. Quod si furans distinctis actibus prædictam quantitatem attingeret, non circumstantia, sed numerus foret in Confessione explicandus.

Numerus Circumstantiarum.

22. Septem sunt circumstantiæ. Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando. Per

Pe
plex.
Per
dalu
Per
ci fac
com
non sa
sacro
Per
menta
Per
fnis.
Per
tia mo
Per
tia tem
dum co
cessario

23.
disting
fess: 14
aliquotie

Per *ly quis*, denotatur peccans, complex, & in quem peccatur.

Per *ly quid*, denotatur damnum & scādalum ex peccato secutum.

Per *ly ubi*, denotatur circumstantia loci sacri. Scias, Sacrilegium in furto committi auferendo sacrum de sacro vel non sacrum de sacro, aut sacrum de non sacro v. dicta in 2. Moral: dist. 60.

Per *ly quibus auxilijs*, denotantur instrumenta peccandi.

Per *ly cur*, denotatur circumstantia finis.

Per *ly quomodo*, denotatur circumstantia modi, v. g. si accepisti alienum vi.

Per *ly quando*, denotatur circumstantia temporis, v. g. festi, sed hæc secundum communem sententiam non est necessario explicanda.

Numerus peccatorum.

23. Numerus peccatorum mortalium distinguitur in confessione explicandus. Trid: sess: 14. Can: 7. Non sufficit dicere aliquoties. Armilla & alij. Quodsi non pos.

possit haberi: exprimat pœnitens numerum verò similem addendo *plùs vel minùs*, quibus verbis satisfit pro aliquibus peccatis, quæ ultra numerum confessum postea veniunt in mentem. *Plùs minusve* extenduntur pro numeri cui adjunguntur, multitudine, quod arbitrio, prudentis relinquitur. Navarrus docuit in numero centum peccatorum *plùs vel minùs* extendi ad decem, & Mose: docet in numero denario extendi ad duo.

24. Distinctio numerica peccatorum colligenda est, vel ex interruptione per notabile tempus: quod autem sit notabile tempus relinquitur iudicio prudentis, vel ex interruptione per mutationem animi, vel ex consummatione totali actûs. Sunt enim in actibus humanis nonnulli, qui habent certum terminum, in quo consummantur, una v.g. copula maris & fœminæ, unum homicidium, hæc autem consummatio actûs, ita distinguit peccatum, ut licet immediate post aliud sequatur, plura sint peccata. Et sic: qui per noctem cum amasia dormit

mivit

mivit
explic

25.
volunta
imposita
eum an

Ten
re culp
juxta p

cap. 8.
magis

positio

26.
sunt in

oratio,

Jeju
pœnali

tiones.

Ora
spiritu

auditio
Elec
pera n

mivit, tenetur numerum copularum, explicare.

Satisfactio.

25. Satisfactio Sacramentalis est passio voluntaria pœnae pro peccato, à Confessario imposita ad placandum Deum cum proposito eum amplius non offendendi.

Tenetur autem Confessarius imponere culpis proportionatam satisfactionem juxta prudens arbitrium. Trid: Sess: 14. cap. 8. Dixi, iuxta prudens arbitrium. Nam magis attendenda præsens pœnitentis dispositio, quàm culpæ præteritæ gravitas.

26. Opera externa, quæ imponi possunt in satisfactionem, sunt jejunium, oratio, & eleemosyna.

Jejunium comprehendit omnia opera pœnalia carnis, quales sunt mortificationes.

Oratio comprehendit omnia opera spiritualia, v.g. celebrationes Missarum, auditiones, & his similia.

Eleemosyna comprehendit omnia opera misericordiæ.

implens poenitentiam in mortali, satisfacit præcepto Confessarij, nec peccat mortaliter sic implendo. De la Cruz & Filliucius, relati in 2. Mor: dist: 63.

Absolutio.

27. Absolutio à Censuris præmittatur absolutiõni à peccatis. Si non constat incurrisse Censuram: præmittatur ad cautelam. *Si teneri aliquo vinculo.*

28. Scias: suspensionem non afficere, nisi Clericos. Quare si absolutio fertur in non Clericum, dicatur. *Si teneri aliquo vinculo. Excommunicationis & Interdicti &c.* omittendo particulam, *suspensionis.*

19. Absolutio à peccatis est hæc. *Ego te absolvo à peccatis tuis. In Nomine Patris & Filij, & Spiritus S.*

30. In his tantum consistit Essentialiter absolutio à peccatis: *Absolvo te ita communiter D D. Ly tamen à peccatis tuis non omittatur. Idem de invocazione SS. Trinitatis.*

31. Sensus verborum: *Ego absolvo te à peccatis tuis, hic est: ego tibi confero gratiam, quan-*

quant
Sic es
cedat

Qu
Excom
Ordin
bus ap
Mor:

D

32.
menti
sed ha

33.
potest
guber
rigen

Ali
dinari
ber P
legata
Talen

34

quantum est ex se, remissionem peccatorum. Sic enim forma verificatur, licet quis accedat contritus & justificatus.

Quæ servanda sunt in absolutione ab Excommunicatione, non tam pertinet ad Ordinandos, quam ad pro Confessionibus approbandos. v. tamen dicta in 2. Mor: dist: 64.

De Ministro hujus Sacramenti.

32. Solus Sacerdos est Minister Sacramenti Poenitentiae: non tamen omnis, sed habens Jurisdictionem in hoc foro.

33. Jurisdictio, ut nunc accipitur, est potestas, quæ habetur in alios, ad ipsos gubernandos ac in regnum cœlorum dirigendos.

Alia est ordinaria, alia delegata. Ordinaria habetur ex vi officij. Talem habet Papa, Episcopus, Parochus, &c. Delegata, datur ab habente ordinariam, Talem habent Regulares.

De Reservatis.

34. Casus reservati alij sunt Papales, alij

alij Episcopales, alij reservati Prælati Regularium, pro suis subditis. Papales, alij reservati in Bulla Cœnæ Domini, alij in alijs Bullis & decretis.

Episcopales reservati sunt triplicis generis. quidam de jure. quidam de consuetudine generali, hoc est, qui in omnibus Episcopatibus communiter reservantur, quidam de consuetudine particulari, sc. hujus vel illius Episcopatus. Sed hæc magis ad Confessarios.

Conditiones Ministri Pœnitentia.

35. Cõditiones Ministri Pœnitentiæ, quinque numerantur.

Potestas.

36. Potestas, alia est Ordinis, alia jurisdictionis. Potestas Ordinis habetur ex Sacerdotio. Jurisdictionis, ex officio Pastoris, vel etiam ex commissione proprii Pastoris.

Scientia.

37. Confessarius tantâ debet pollere scientiâ, ut valeat de statu Pœnitentis judicare & discernere mortalia à venialibus.

bus.
stanti
aggra
bonor
an pe
nexar
tenen
faltin
larita
ria in
cont

38
do se
mod
guen
incit

39
ut si
Con
Item

4

bus. 2dò. ut valeat cognoscere circumstantias speciem mutantés, & notabiliter aggravâtes. 3tio quib⁹, annexa restitutio bonorum corporis, famæ & honoris. 4to, an peccatum reservatum, an habens annexam Excommunicationem &c. & sic tenetur scire casus reservados, censuras, saltem communiôres, & idem de irregularitatibus 5to. quæ dispositio necessaria in pœnitente. tandem, quæ remedia contra peccata.

Prudentia.

38. Scire debet Confessarius quomodo se gerere debeat erga pœnitentem, modò enim suaviter, modò severè & arguendo, modò instruendo, modò ad alia incitando.

Bonitas.

39. Ad bonitatem Confessarij pertinet ut sit in gratia, aliàs exercendo officium Confessarij, sacrilegium committeret. Item, ne sit aliquâ censurâ innodatus.

Sigillum.

40. Sacerdos frangens sigillum, Confess.

fectionis, triplex peccatum committit. Detractionis, infamando proximum Infidelitatis, non servando secretum. Sacriligij, faciendo contra reverentiam hujus Sacramenti. Gonet in Manuali Thomist: de Sacr: Pœn:

Docet tamen Mose: in Exam: approbit: 7. q. 10. nullam esse Censuram aut pœnam defacto præter peccatum mortale. undè primò est pœna depositionis ferendæ. 2. Cogendus est talis Sacerdos, ut perpetuò ignominiosè peregrinetur, quæ, ut refert Opatovius de Pœn: disp: 13. q. 11. mutata est in reclusionem perpetuam, in monasterio. Sextam conditionem, ponit Mose: sc: fortitudinem, quam explicat 3. p. Tyroc: c. 4.

De Clavibus Ecclesiæ.

41. Clavis Ecclesiæ non aliud est quam potestas ligandi & solvendi, quâ index Ecclesiasticus dignos recipere, & indignos excludere debet à regno calorum. S. Th: q. 17. suppl: art: 2.

42. Dux sunt claves in Ecclesia, una

Scienn

DE PŒNITENTIA, 223

Scientiæ, quæ non consistit in habitu scientiæ, sed in authoritate iudicandi de dignitate aut indignitate pœnitenti. 2da. Potestatis, quæ consistit in authoritate pronuntiandi, vel non pronuntiandi sententiam, absolutionis. ex S. Th: l. c. a. 3.

Effectus Pœnitentiæ,

43. Ex Thomistis P. Labat tres numerat effectus Pœnitentiæ. 1. gratia remissiva mortalium quò reducitur remissio pœnæ æternæ, remanente tamen reatu pœnæ temporalis; non tamen semper, si sit fervida contritio pœnitentis. 2. remissio venialium. 3. recuperatio virtutum, & meritum mortificatorum.

Bonac: addit irrevocabilitatem peccatorum & obligationem Sigilli. Sed has Labat revocaret ad remissionem peccatorum.

De Indulgentiâ.

44. Indulgentia est remissio pœnæ temporalis pro peccatis actualibus debite, extra sacramentum facta, ex thesauro Ecclesiastici dispensatione.

Dicitur: *extra Sacramentum*, ad differentiam remissionis Sacramentalis, hæc enim fit per divinam liberalitatem, facta verò per indulgentiam, fit cum quadam compensatione, per quam de thesauro Ecclesiæ solvitur. Sam: de Lub: v. *Indulgentia*.

Nomine *thesauri* veniunt merita Christi D. Item intercessionibus & satisfactionibus Sanctorum. Hæ satisfactiones SS. debent superare peccata quondam à SS. facta.

Tantum autem mentionem feci meritorum Christi D. Nam actiones Sanctorum quatenus meritorie non ingrediuntur thesaurum Ecclesiæ ut docet P. M. Labat in fine trac: de Pœn: cum ut tales etiam ultra condignum præmientur à DEO.

45. Indulgentia distinguitur à suffragio. Suffragium enim fit pro alio auctoritate privatâ, applicando suam satisfactionem, vel applicando ut satisfaciatur. Indulgentia verò fit auctoritate publicâ Nam dispensare Theaurum Ecclesiæ

fit
cesser

46
à Jub
Jubil
& co

47
dittio
Opat
notat

48
gentia
expro
qui e

49
Jubi
num
Jejun

6. C
T
imm
ut f
Mas
idec

siæ non convenit nisi Papæ, & cui concesserit.

46. Indulgentia plenaria distinguitur à Jubilæo sed accidentaliter, inquantum Jubilæum addit potestatem à reservatis, & commutandi vota sed non omnia.

47. Plena verò plenior & plenissima distinctione nominis tantum gaudent. Opat. d. 4. q. 3. Et exaggerationem denotant.

De Jubilæo.

48. Jubilæus seu Jubilæum est Indulgentia plenaria, cum aliis gratis in Brevis expressis; auctoritate Apostolica concessa, his qui conditiones impleverint.

49. Conditiones ad consequendum Jubilæum regulariter seu ordinariè sex numerantur. 1. Processio. 2. Oratio. 3. Jejunium. 4. Eleemosyna. 5. Confessio. 6. Communio.

Tractatus Sacramenti Pœnit. annecti immediatè solet tractatus de Censuris ut facit Dignissimus P. Innocentius Le Masson Carthusianus. N. P. Labat & alij idèò sit.

DISTINCTIO VIII. DE CENSURIS.

1. Censura est pœna Ecclesiastica huius vel illius Ecclesie boni privans Juxta Canonistas tres sunt Censuræ. Excommunicatio. Suspendio. Interdictum. His addit M. Soto, & communiter Theologi, ait De La Cruz in præsentia, irregularitatem, non in tota latitudine sed ut habet rationem pœnæ.

De Excommunicatione.

2. Excommunicatio est censura Ecclesiastica, quâ homo Christianus communibus fidelium boni privatur. Fernandez p. 2. suæ Theologiæ c. 9. secutus Cardinalem Tolerum.

3. Excommunicatio alia major, alia minor. Major definitur à De La Cruz. Est censura Ecclesiastica privans externâ communicatione fidelium, tam in civilibus quàm in divinis, & communibus orationibus & suffragiis.

Minor: Est censura Ecclesiastica privans privâ Sacramentum receptione, 4.

4. Communia fidelium bona quibus excomm: major privat, sunt tria. Exterior conversatio, quæ in mutuo colloquio & convictu consistit. Sacramentorum participatio. Orationes & suffragia Ecclesiæ.

Effectus Excomm: Majoris.

5. In his quæ sequenti versu continentur, prohibetur conversatio seu participatio cum excommunicato.

Os, Orare, Vale, Communio, Mensa negatur.

Per ly Os denotatur conversatio quovis modo v. g. verbo, signo, scripto. Per ly Orare denotatur, simul interesse divinis. Per ly Vale denotatur salutatio, honoris exhibitio. Per ly Communio denotatur contractus civilis. Per ly Mensa denotatur una mensa, unus lectus, non tamen unum cubiculum, si habitent ut alieni habitatores. Innoc: apud Fernandez de Excomm: § 12. Hac ergo prohibentur cum excommunicatis non toleratis: aliàs incurritur excommunicatio minor.

6. Sunt autem excommunicati non tolerati, notorij Clericorum percussores. Ita nominatim denuntiati, hoc est, per sententiam iudicis declarati incurrisse excommunicationem.

Nullitas Excomm: Minoris.

7. Calus quibus licet conversari cum excomm: non tolerato sequentibus continentur.

Vtile. Lex Humile. Res ignorata. Necessè.

Per *Vtile* intelligitur omnis rationabilis & sufficiens utilitas temporalis & spiritualis. Licet enim conversari cum excommunicato non tolerato, dando ei victum, consilium, imò & hæc recipere ab eo, etsi aliqua verba misceantur urbanitatis causa.

Per *ly Lex* intelligitur lex Matrimonij. Nam conjugibus concessa ad invicem conversatio, licet unus sit excommunicatus non toleratus.

Per *Humile*, intelliguntur subjecti, v.g. filij, servi, familiares, pupilli. Quid per *ly res ignorata & necessè* denotetur, ex terminis patet.

De Suspensione.

8. Suspensio est censura Ecclesiastica privans usu Ecclesiastici officij vel beneficij Pro officio intellige tam Officium Ordinis quàm jurisdictionis. Pro beneficio intellige, tam beneficia curata quàm simplicia, atque etiam Dignitates & Canonicatus.

9. Tribus modis fit suspensio, seu ut alij loquuntur tres sunt species suspensionis. Prima ab officio tantum. 2. à beneficio tantum. 3. ab utroq;

De Interdicto.

10. Interdictum est censura Ecclesiastica privans aliquorum sacramentorum ministrati-
one & receptione, divinis officijs etiam audien-
dis, sepulturâ Ecclesiasticâ & ingressu Ecclesie.
v. Sententias Morales. l. 3. d. 18.

11. Triplex est interdictum. Locale. Personale. Locale & Personale simul. Termini sunt clari.

Cessatio à divinis.

12. Cessatio reducitur ad interdictum est simplex prohibitio, quâ Ministri Ecclesie
pro-

prohibentur persolvere divina officia, ministrare aliqua Sacramenta, & sepelire laicos in loco sacro. Gab. à S. Vinc. v. Cessatio.

13. Differt ab interdicto, quia cessatio non est censura ut docet Opatovius: cum non ponatur in pœnam, sed in signum gravissimi mœroris ab Ecclesia concepti propter gravissimam injuriam. v. g. si Clerus in se vel in suis bonis supra modum gravatur.

Alias differentias v. in Sent: Mor L. 3. d. 19. Item ibidem & d. 18. v. alia in particulari.

De Irregularitate.

14. Irregularitas est impedimentum in re Canonico introductum ad suscipiendos aut exercendos Ecclesiasticos Ordines.

15. Alia est ex defectu, alia ex delicto. seu: alia est sine culpa, alia ex culpa. seu: alia est ob indecentiam, alia quæ etiam est ex culpa. Seu alia est pura inhabilitas, alia etiam pœna.

16. Irregularitas ex defectu est multiplex, Ex defectu corporis. Ex defectu

animæ, qualiter sunt irregulares illiciti. Ex defectu Sacramenti, qualis est irregularitas bigamiæ, in qua deficit representatio Christi juncti Matrimonio cum una sponsa Virgine Ecclesia. Ex defectu lenitatis, qualis est ex homicidio aut mutilatione. Sic dividit De La Cruz.

Ad irregularitatem ex defectu corporis reducitur ex defectu natalium, originis, bonæ famæ &c. v. dicta in Sent: & alibi.

17. Irregularitas ex delicto etiam provenit ex multiplici capite: Ex delicto causante infamiam. Inducente pœnitentiæ publicam. Ex iteratione baptismi. indebita Ordinum susceptione. Exercitio Ordinum tempore Censuræ. Exercitio Ordinis qui non habetur. Ex delicto hæresis. Tandem ex homicidio vel mutilatione injusta. Sic dividit Lezana irregularitatem ex delicto.

DISTIN-

DISTINCTIO IX.
DE SACRAMENTO EXTRE-
MÆ VUNCTIONIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur Extrema Vnctio, quia ultimò eà ungitur homo. Primò ungitur in Baptismo. 2. In Confirmatione. 3. In Sacerdotali ordinatione. Tandem in Extrema Vnctione.

Definitio. Institutio. Necessitas.

2. Extrema Vnctio est Vnctio hominis infirmi, à Sacerdote in determinatis partibus corpori facta, Oleo per Episcopum consecrato sub prescripta verborum forma, ad salutem animæ, ac etiam corpori, si expedit, divinitus ordinata.

3. Hoc Sacramentum Christus D. instituit, & S. Jacobus promulgavit.

Probabile est, esse institutum unà cum Sacramento Pœnitentiæ, cum sit hujus consummativum. Gonet in Manuali Thomist; §. 1. De extrema Vnct:

Et

Et sic quando Christus D. Marci 6. misit Apostolos, Oleo ungere infirmos, hoc Sacramentum potius insinuavit, & non instituit. Nam Apostoli nondum Sacerdotes hanc Vnctionem, etiam non baptizatis conferebant.

4. De necessitate hujus Sacramenti, idem dic, ac de necessitate Confirmationis.

Materia, Forma, Minister.

Materia remota hujus Sacramenti est oleum olivarum simplex ab Episcopo benedictum: Proxima verò est Vnctio.

Forma: *Per istam Sanctam Vnctionem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid deliquisti per visum, In Nomine Patris &c.*

Eadem forma in omnibus unctionibus repetitur, mutato partium ungentium nomine.

Nec per tot unctiones & formas hoc Sacramentum multiplicatur. Quia hæc partiales unctiones & formæ ordinantur ad unum finem, sc: ad tollendas reliquias peccatorum, quæ ex sensibus oriuntur.

5. Minister hujus Sacramenti, est proprius Pastor, vel alius Sacerdos de illius licentia.

Subjeſtum.

6. Homo fidelis lethaliter infirmus, est capax hujus Vnctionis. *Infirmatur quis ex vobis &c.* Jacob. 5. Non tamen expectandum extremum periculum. Ministretur ergo hæc Sacra Vnctio infirmis de quorum vita timetur, præ senio deficientibus, amegribus, lucida intervalla habentibus, & devotionem ad hoc Sacramentum tempore lucidi intervalli ostendentibus. Infirmis in phrenesim lapsis, si dum erant sanæ mentis, illud petierunt, nec Sacramenti irreverentia timetur. Imò secundum Samuelem de Lublino, & Armillam, licet antea non petijissent; modò sint personæ, bonæ vitæ secûs, si vita sit notoriè mala.

Cæcis à nativitate, surdis &c. mutilatis: in partibus vicinis ministretur, quia licet exterius per hæc non peccaverint, peccare tamen potuerunt per po-

ten-

tentias interiores illis correspondentes.
Ex vulnere morituris.

7. Hoc Sacramentum negari debet a
sanis, conflictum, mare procellosum
ingredientibus, ad mortem damnatis,
mulieribus in partu existentibus, nisi ex
morbo in periculo mortis versentur, a-
mentibus a nativitate, pueris rationis
usu carentibus, peccatoribus obstinatis,
mortuis: de quibus si dubitetur, detur
sub conditione.

Partes Ungendæ.

8. Necessario ungenti sunt quinque
sensus, tanquam quinque peccandi radi-
ces. Aliquæ particulares Ecclesiæ etiam
pedes propter gressum, & renes propter
concupiscibilis ardorem ungent. Sed
renum unctio in mulieribus pudoris gra-
tiâ omittitur.

9. Observes: Sacerdotes non in pal-
ma, ubi Chrismate sunt uncti, sed in ex-
teriori manûs parte, vel infra palmam
ungi debere: licet absolutè nihil referat
in palmis ungi.

10. An vero inter partes ungendas necessario sit servandus ordo, negandum est. Sed quod utrumque organum sensus ex præcepto sit ungendum, tenet Bonac: in præl: punc: 5. ex Naldo, ubi viget consuetudo.

11. In casu necessitatis, unum oculum, aurem, manum, narrem, & os, veloter sine forma Crucis ungere sufficit, & unam formam dicere. *Per istam Vnctionem, & suam pijsimam misericordiam indulgeat Tibi Deus, quidquid peccasti per visum, auditum, gustum, odoratum & tactum.*

Iteratio.

12. In una infirmitate, in qua infirmus non nisi semel appropinquat morti, non debet hæc sacra Vnctio iterari. Sed si post Vnctionem in periculo mortis factam, à quo infirmus liberatur, elapso aliquo tempore arbitrio prudentis Viri, in aliud periculum incidat, etsi plene non convaluerit, potest iterum ungi.

Effectus.

13. Extremæ Vnctionis tres præsertim
nu.

numerantur effectus. 1. est gratia tollens reliquias peccatorum: quæ sunt debilitas ad resistendum diaboli tentationibus, debilitas ad sustinenda mala, proclivitas ad malum. Hic effectus est primarius. 2. Est remissio peccatorum. 3. Sanitas corporis, quando expedit.

Præter hos sunt & alij, sc: diminutio pœnæ pro peccatis debitæ, protestatio decedentis, quòd in fide moriatur, spiritualis animæ hilaritas, devotionis excitatio, robur contra dæmonis insidias, tandem diabolicæ potestatis arctatio.

Sed hi ultimi quatuor ad primum producuntur.

DISTINCTIO X.

DE SACR: ORDINIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur Ordo, quia per illud in certo dignitatis Ecclesiasticæ gradu debitè collocamur.

Definitio, Institutio, Necessitas.

2. Ordo, est signaculum quoddam Ecclesiæ,

sie, per quod spiritualis potestas traditur Ordinato. Mgr: in 4. dist: 24.

3. Institutus à Christo D. in ultima Cœna dicente: *Hoc facite in meam commemorationem.* Et licet tunc præcipuè institutum Sacerdotium, attamen & alij Ordines instituti, utpotè eminenter in Sacerdotio contenti, & ad hoc ordinati.

4. Est autem Ordo principaliter institutus ad communem Ecclesiæ utilitatem, & ad aliorum salutem, in quos spiritualis potestas exercenda. Est necessarius simpliciter toti Ecclesiæ & non cuiuslibet in particulari.

Materia, Forma, Minister.

5. Materia remota ordinis est res quæ Ordinando traditur. Proxima, est talis rei traditio. Forma, sunt verba ab Episcopo modo imperativo prolata, cum facultatis, quæ confertur, expressione.

6. Solus Episcopus est Ordinarius Sacramenti Ordinis Minister.

Conditiones.

7. 1. Confirmatio. 2. Prima tonsura.

pa. 3.
Moru
proba
tur, e
ta: bo
suppo
confe
gentia
dum,
9.
norib
Subdi
serve
10
nes S
non
cto,
confe
Festiv
atur
Sed p
ri po
11
mni
vel c

ra. 3. *Ætas legitima* 4. *Intentio.* 5. *Morum probitas testimonialibus comprobata* 6. *Dimissoria, si alibi ordinatur, etiam pro prima tonsura.* 7. *Vitæ bonitas, hoc est, esse in gratia, & sic supposito mortali peccato, necessaria confessione vel saltem contritio pro exigentia casuum. Nam si communicandum, necessaria confessio.* 8. *Scientia:*
 9. *Temporum interstitia. Et sic Minoribus initiatus per annum expectet Subdiaconatum, & eadem interstitia serventur inter alios Ordines.*

10. *Tempus. Conferantur ergo Ordines Sabbathis quatuor Temporum, nec non Sabbatho *Sisientes*, & Sabbatho sancto, tempore *Missæ*. Minores tamen conferri possunt diebus Dominicis & Festivis, dummodò Episcopus non videatur tenere generalem ordinationem. Sed prima Tonsura quolibet die conferri potest.*

11. *Locus. Qui in ordinatione solemnè est Ecclesia. In privata, sacellum, vel capella.*

12. Titulus. Hic triplex est. Beneficij. Patrimonij. Paupertatis seu Professionis in Religione approbata. &c.

13. Carere impedimentis de quibus mox.

Ætas.

8. Pro tribus Minorib⁹, septem completi. Pro Acolythatu, duodecim completi. Pro Subdiaconatu vigesimus secundus, pro Diaconatu vigesimus tertius, pro Sacerdotio vigesimus quintus inchoati. Pro Episcopatu trigesimus completus. In defectu ætatis ad sacros Ordines solus Papa dispensat.

Si ultimus dies ætatis sit inchoatus potest quis ordinari. Quia in favorabilibus dies inchoatus, habetur pro completo, *l. quæ ætate ff. de testam.*

Scientia.

9. Prima Tonsura non detur, nisi scienti rudimenta fidei, & nisi legere & scribere scienti. Item nisi intendat mundo renuntiare, Trid: sess: 23. c. 4. quoad omnes partes,

Mino-

M
lingu
l. c.
non s
ofiana
In
nenti
nem
struc
decore
bus, c
munis
ge di
manu
Sac
Scienc
lutem
nistr
Mo
fert C
dispe
hono
a. 4.
men.

Minores non dentur ei, qui saltem
linguam latinam non intelligit. Trid:
l. c. 11. & addit. *Nemo is initiatur, quem
non scientia spes maioribus Ordinibus dignum
ostendat.*

In Subdiaconos & Diaconos non ordi-
nentur, qui literis & ijs, quæ ad Ordine-
nem exercendum pertinent, non sunt in-
structi. Trid: 13. & addit. *Sciant maximè
decere, si saltem diebus Dominicis & solemni-
bus, cum altari ministraverint, sacram Com-
munionem perceperint.* Per literas, intelli-
ge divinas, quas v. g. *Cathechismus Ro-
manus, & similes libri continent.*

Sacerdotium denegetur non habenti
scientiam, quâ populus necessaria ad sa-
lutem doceatur, eiq; Sacramenta admi-
nistretur. Trid: l. c. cap: 14.

Mortaliter peccat qui indigno con-
fert Ordines, quia infideliter dona DEI
dispensat. Ecclesiæ detrimentum facit,
honorique Divino. S. Th: in suppl: q: 36.
a. 4. Hæc conditio ab alijs vocatur *Exa-
men.*

10. Prohibentur promoveri ad Ordines. 1mo. ignoti. 2do. bigami. 3^{io}. nephothi. 4to. corpore vitiati. 5to. de thoro illegitimo nati. 6to. servi. 7mo. ad ratiocinia obligati ante factam rationem, v.g. tutores. 8vo homicidæ, quævis justè occidant, v.g. carnifex, se vel alium mutilans. 9no. hermaphroditi, etiamsi sexus virilis prævaleat, præcipuè, si res notoria. 10. omnes alij irregulares,

Numerus Ordinum.

11. Septem sunt Ordines. Ostiariatus. Exorcistatus. Lectoratus. Acolythatus. Subdiaconatus. Diaconatus, Presbyteratus.

Hi unum efficiunt Sacramentum Ordinis. Vnum inquam perfectione finis, cum omnes ad unum finem ordinentur. sc: ad conficiendam Eucharistiam.

Omnes ratione Sacramenti gaudent cum omnes secundum S. Th: in 4. d. 24. q. 1. a. 2. q. 2. in O. characterè imprimant.

12. Isti Ordines differunt inter se: alij enim

enim
& n
lis in
cri,
tang
tate
Dro
M
illis
ann
Diva
i
Dia
Osti
Acco
i
go n
Ord
cum
ad
I
do,
S. T
Sup

enim sunt Majores & Sacri, alij Minores, & non Sacri. Majores, quia majora illis incumbunt ministeria, & dicuntur Sacri, quia habentes tales Ordines possunt tangere res sacras. Obligantur ad castitatem & ad officium Divinum, unde sunt D^{no} specialiter mancipati.

Minores verò dicuntur, quia minora illis incumbunt ministeria, nec habent annexa, votum castitatis & Officium Divinum.

13. Majores sunt: Subdiaconatus, Diaconatus, Presbyteratus, Minores, Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, Acolythatus.

Prima tonsura.

14. Prima tonsura non est, nisi, largo modo, Ordo, sed solùm dispositio ad Ordines. Multò minùs Cantoratus, cùm non habeat specialem respectum ad Eucharistiam.

Imò nec Episcopatus est propriè Ordo, sed Ordinis eminentia & extensio. S. Th. in 4. d: 24. q. 3. art: 2. in O. & in Suppl: q. 40. a. 5. Vide dicta in 4. Sent:

Thomist: d. 51. Idem docetur de Papatu, à fortiori, nec Archiepiscopus, Primatus, Metropolitanus, Patriarchatus, Cardinalatus, est Ordo.

15. Definitur Tonsura: Est professio quaedam vite spiritualis, per quam homo numeratur in Clerum, & fit capax beneficij Ecclesiastici, aliorumq; privilegiorum.

16. Dicitur, Prima Tonsura, quia ante omnes Ordines primò conferri solet. Qui illam suscipit, appellatur Clericus.

17. Sic confertur: Tondentur capilli in summitate capitis admodum Coronæ, quæ significat perfectionem vitæ, & quilibet dum tondetur, dicit: *Deus pars hereditatis meæ, & calicis mei, tu es qui restitues hereditatem meam mihi.* Cath: Rom.

18. Tondentur capilli ad significandum, quòd sicut capilli, qui sunt pars corporis supervacanea, ita anima Clerici debet contemnere res externas & esse vacua curis humanis. Cath: Rom: de Sacr: Ord.

19. S. Petrus dicitur primam tonsuram

rām
rona
Cath

2
dina
&
ad

fix,
diti
aut
ad
Ecc
cym
scop
erac

2
tus
fia
pro
ma
tion
img

rām primò instituisse in memoriam Coronæ spinæ impositæ Capiti Christi: Cath: Rom: ibid.

Ostiaratus.

20. Est spiritualis potestas, per quam ordinatus in Ostiarium, potest dignos recipere, & indignos, ab introitu templi repellere, ad Eucharistia Sacramentum recipiendum.

Ejus materia remota, claves Ecclesiæ, proxima, earum ab Episcopo traditio, cum quibus ab Archidiacono, aut ab alio vicem gerente deducitur, ad claudendam & aperiendam januam Ecclesiæ. Aliqui pro materia addunt cymbalum. Forma verò: verba Episcopi, in quorum prolatione & clavium traditione character imprimitur.

Lectoratus.

21. Est spiritualis potestas, quæ ordinatus in Lectorem potest prophetiis in Ecclesia legere. Ejus materia remota liber prophetiarum, proxima, traditio. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur.

Exorcistatus.

22. Est spiritualis potestas, quâ ordinatus in Exorcistam potest demonem expellere, ne quempiam ab Eucharistia sumptione impediat. Ejus materia remota liber exorcismorum. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur.

Acolythatus.

23. Est spiritualis potestas, quâ ordinatus in Acolythum potest ad altare urceolos cum vino & aqua, ac candelas deferre. Ejus materia remota saltem unus urceolus, & candelabum cum candela extincta. Proxima horum traditio. Forma, verba Episcopi. Character imprimitur in traditione urceoli secundum S. Th: in Supple 3. p. 9. 38. art: 5. ad 6. cum iste actus sit principalior, & immediatius ad Eucharistiam ordinatus: fit enim præparatio materiæ. In candelabri traditione, utpote actu secundario, character potius extenditur quàm imprimitur. Et licet

Aco-

Acolythus à candelabri ministerio denominetur, non idcò fit quia principatius sed notius.

Subdiaconatus.

24. Est spirituali potestas quâ ordinatus in Subdiaconum potest calicem cum pane & vino ad conficiendam à Sacerdote Eucharistiam præparare. Ejus materia calix vacuus cum patena vacua. Proxima, horum ab Episcopo traditio. Formâ, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character exprimitur.

Opatovius de Sacr: Ord: præter assignatam materiam proximam, assignat traditionem libri Epistolarum. Sed Gab: à S. Vinc: hanc dicit esse complementum & partem integram ad significandum actum secundarium.

*Hæc servantur in collatione
Subdiaconatus.*

25. Primò examinatur quoad scientiam & alia requisita. 2. datur illi titulus, vel beneficij vel Patrimonij, ut habeat unde vivat. Si verò ante ordinationem

fecerit pactum de non petendo, vel restituendo postquam ordinatus fuerit, id quod illi pro titulo datum, peccat graviter, utpotè in gravi materia decipiens Episcopum & incurrit suspensionem. v. De La Cruz de susp: n. 15. Si durante suspensione exercet Ordinem susceptum, incurrit irregularitatem à solo Papa dispensabilem. Si casus occultus, Episcopus dispensat. Nav: in Men: c. 27. Tertio paratur cum alba, cingulo & manipulo. Quorum significatio in sequentibus explicabitur. Hæc alijs ordinibus sacris applicanda.

Diaconatus.

26. Est spiritalis potestas quæ ordinatus in Diaconum potest Evangelium solemniter in Ecclesia canere. Materia remota liber Evangeliorum, proxima ejusdem traditionis: Excepto Sacerdotio, sufficit materiam tradere per Archidiaconum: Sæ v. Orden: 6. Forma sunt verba Episcopi in quorum prolatione, & materia traditione character imprimitur,

Operat

Opat: de Sacr: Ord: disp: 1. q. 4. præter traditionem libri Evangeliorum assignat pro materia proxima manuum impositionem. Sed Gab: à S. Vinc: pro perfectione & complemento.

Tempore tamen Apostolorum materia erat manuum impositio, & modo est apud Græcos. Unde ad similes difficultates dicendum est materiam à Christo D. in genere: in specie verò ab Ecclesia determinatam. v. Gonet in Manuali Theologiarum de Saer: Ord: c. 2.

Presbyteratus.

27. Presbyter ex Græco idem dicitur quod Senior, non tantum spectando ætatem sed & morum gravitatem, prudentiam & doctrinam.

Attendendo rem, Presbyter est qui habet potestatem conficiendi corpus & sanguinem Christi D. Quia Presbyteratus debetur: Spiritualis potestas quæ Ordinatus in Presbyterum, corpus & sanguinem Christi D. conficit. Ejus materia revocata est calix cum vino & patena cum hostia. Proxima horum

traditio. Forma. Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo. Missasq; celebrandi in Nomine Domini In hujus prolatione & materia traditione character imprimitur.

28. Institutus à Christo D. in ultima cœna, panem & vinum in corpus & sanguinem convertente. Et tunc instituti alij Ordines, utpote in Sacerdotio eminenter contenti, non recurrendo ad alias difficultates quando instituti.

Officia Ordinum.

29. Officium Ostiarij est januam Ecclesie aperire & claudere. 2. cymbalum tempore Sacrificij pulsare. 3. excludere ab Ecclesia indignos. Tales sunt infideles, hæretici, excommunicati, interdicti. 4. admittere dignos. 5. Missæ assistere, ne quis propius quàm par est ad altare accedat. 6. cohibere strepitus, clamores, & alia, quæ celebrâtem turbant, &c.

Officium Lectoris.

30. Est prophetias in Ecclesia legere. Catechismus Rom: dicit, etiam lectiones ex novo testamento annuntiare: sed
hic

hic actus secundarius. Nam materia hujus Ordinis est liber Prophetiarum.

Refertur ab Opat: Lectorem aliquando legisse Evangelium supra pulpitum: quod intellige extra Missam & dum nocturnum officium peragitur.

Adverte. Dum dicitur, officium Lectoris esse præd care, intellige recitativè legendo publicè Prophetarum libros.

2. Officium Lectoris est Catechumenos fidei rudimenta docere.

Cave, ne in Minoribus existens, panes & novos fructus benedicas: hoc enim Lectori jam non committitur.

Officium Exorcista.

31. Est Nomen Domini super energumenos, hoc est, ab immundis spiritibus obsessos, invocare &c.

Officium Acolythi.

32. Est cereos deportare, dum Evangelium legitur, offerturq; sacrificium. 2do. Subdiacono urceolos cum vino & aqua ad Eucharistiam conficiendam præparare.

Officium Subdiaconi.

33. Est, 1. Panem & vinum in sacris
 vasis, Diacono, ut Sacerdoti offerat,
 præparare ac ministrare. 2. Epistolam
 in Missa solenni cantare. 3. Palas & Cor-
 poralia abluere. 4. Crucem in Procef-
 sionibus deferre, &c.

Officium Diaconi.

34. Est, Episcopum sequi concionan-
 tem. 2. Ministrare ad altare. 3. Solen-
 niter baptizare ex commissione Parochi,
 sed in necessitate. 4. prædicare, saltem
 per modum catechizantis. 5. in Missa
 solenni Evangelium cantare, & in Ma-
 turo Homiliam recitare, &c.

Officium Sacerdotis.

35. Est, 1. offerre Missæ Sacrificium,
 quâ ratione dicitur, sacra faciens. Huc
 revocatur preces pro populo ad DEUM
 fundere, & esse Mediatorem inter DE-
 um & hominem. 2. benedicere quâ ra-
 tione dicitur sacras. 3. præesse, quâ ra-
 tione dicitur præsul, vel etiam sacer Dux
 inter personas consecratas, 4. prædica-

rè, quâ ratione dicitur, sacra docens. 5.
 Sacramenta conficere & ministrare, quâ
 ratione Sacerdos, dicitur, sacra dans.
 Unde in Pontificali hæc assignantur.
 Offerre, benedicere, præesse, baptiza-
 re (quo revoca alia Sacramenta) & præ-
 dicare.

Plura de his videbis apud Opatovium
 de Sacram: Ordinis.

36. Secundum aliquos, ait Gab: à S.
 Vinc: v. Ordo, officium Diaconi & Sub-
 diaconi præstari possunt ab existente in
 Minoribus, sine stola tamen & manipu-
 lo, aliàs esset irregularitas ex delicto.
 Qui verò nullis ordinibus initiatus, præ-
 fata officia nullo modo exercere valet,
 refert idem Ductor.

Onera Sacrorum Ordinum.

37. Qui in sacris Ordinibus constitutus
 et speciali obligatione tenentur ad casti-
 tatem, suntque sacrilegi per violationem
 ejusdem. Præterea tenentur sub p: mor-
 tali ad dicendas horas canonicas.

38. Occasione hujus, scias quatuor
 esse

esse genera Personarum obligatarum ad horas Canonicas. In Sacris Ordinibus constituti, Beneficiati, Professi choro ad dicti & Moniales.

Effectus Ordinum.

39. Duo præsertim numerantur, scilicet augmentum gratiæ & character.

Ritus Ordinum.

40. Hi sunt: 1. Ordines non conferantur post prandium. 2. Sacri non dentur sine Missa. 3. dentur in Ecclesia Episcopali nisi aliter Episcopus ordinaverit. 4. cum debitis vestibus. Minoribus iniuncti: si cum superpellico accedant. In Subdiaconum ordinandus, cum amictu, alba, cingulo, manipulo & Dalmatica accedat. In Diaconum præter hæc, cum stola. In Sacerdotem cum his, insuper cum casula, omissa Dalmatica, accedat.

Significatio vestium in Sacris constitutorum.

41. Amictus significat velum, quo Christi facies in domo Caiphæ velata fuit à Ministris dicentibus: prophetiza nobis Christo, qui se percussit, Alba

Alba significat vestem albam, quâ Herodes Regem gloriæ Christum induit irrisoriè.

Cingulum quo alba comprimitur significat primum ligamen, quo Judæi, Christum comprehendentes ligarunt.

Manipulus significat secundum ligamen, quo Christus D. flagellandus, ad columnam ligatus fuit.

Stola significat tertium ligamen Christi, quo, ad crucifigendum ductus, ligatus fuit.

Casula seu *Planeta*, significat purpuram quâ Christus ducendus in montem Calvarie crucifigendus, in domo Pilati indutus fuit. Vel etiam Crucem, quæ in humeros ejus imposita fuit. P. M. Camillus in Cæremoniali Missalis O. N.

Alia significatio ex S. Thoma:

42. *Amictus* significat fortitudinem ad divina. *Alba*: puritatem. *Cingulum*: re-pressionem carnis.

Subdiaconus habet *Manipulum* in sinistra quasi sudarium ad extergendum vul-
tum

tum, quo significatur exterior minima-
rum culparum (significat etiam *mani-
pulus* fructum bonorum operum.)

Diacono additur *Stola* significans ap-
plicationem ad ministerium in ipsis Sa-
cramentis.

Dalmatica vestis larga significat lar-
gam Sacramenti dispensationem. Ipse e-
nim sanguinem dispensat (sed hoc jam
non est in usu) in dispensatione autem
largitas requiritur.

Stola in utroque humero Sacerdotis,
plenam potestatem dispensandi Sacramenta.

Casula: Charitatem, quia conficit Sa-
cramentum charitatis sc: Eucharistia.
Ira S. Th: in supplem: 3. p. 9. 40. a. 7.
excepta utraque parenthesi.

Significatio vestium Episcopaliū

43. Episcopis adduntur novem orna-
menta super Sacerdotes, quæ sunt *caliga,
sandalia, succinctorium, tunica, dalmatica,
mitra, chirotheca, annulus, baculus*, quia no-
vem sunt quæ ipsi supra Sacerdotes pos-
sunt, sc: Clericos ordinare, Virgines benedi-

edere, Basilicas dedicare, Clericos deponere, Synodos celebrare, Chrisma conficere, vestes & vasa consecrare.

Per *caligas* significatur rectitudo gressuum.

Per *sandalia*, quæ pedes tegunt, contemptus terrenorum.

Per *succinctorium* quo stola ligatur eum alba, amor honestatis.

Per *tunicam* perseverantia, quia Joseph dicitur tunicam talarem habuisse, quasi descendentem usque ad talos, per quos significatur extremitas vitæ.

Per *Dalmaticum* largitas in operibus misericordiz.

Per *Chirothecas* cautela. Per *Mittam* scientia utriusque testamenti, unde & duo cornua habet.

Per *baculum* cura pastoralis, quæ debet colligere vagos, quos significat curvitas in capite baculi, sustentare infirmos, quod ipse stipes signat baculi. Sed pungere lentos, quod significat stimulus in pede baculi, unde versus.

Collige, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta:

Per

Per anulum Sacramenta fidei, quæ Ecclesia desponsatur Christo. Episcopi enim sunt in Ecclesia loco Christi.

Sed ulterius.

Archiepiscopi pallium habent, signum privilegiatæ potestatis, significat enim torquem auream quam solebant legitime certantes accipere. Hæc in terminis loco cit: sub conficere chrisma, includitur confirmare.

DISTINCTIO XI.

DE MATRIMONIO

DEFINITIO & INSTITVTIO.

1. **P**reambula Matrimonij sunt Sponsalia, quæ sunt *mutua futurarum nuptiarum promissio*. S. Th: in Suppl: q. 43.
- a. 1. Matrimonium verò secundum rationem contractus naturalis consideratum est *legitima coniunctio maris & femine in usum cõiugij, individuam vitæ cõsuetudinem retinens*, Labat de Matrim: dub: 1. § 2.

Sed in ratione Sacramenti consideratum, est *nova legis Sacramentum à Christo*

D.

D. institutum causativum gratia unitiva. N.
P. Salazar.

Gratia enim quæ in hoc Sacramento datur, significatur per modum vinculi & conjunctionis & ordinatur ad mutuam supportationem. Item, ad honestam procreationem & educationem prolis. Mosc: in Exam: approb: tit: 1. q. 5. Nec solum in hoc Sacramento significatur gratia conjungens conjuges adinvicem, sed etiam significatur minus principaliter unio Verbi cum humanitate, & conjunctio Christi cum Ecclesia.

2. Juxta varietatem temporum est varietate institutum matrimonium. In statu innocentiae, est institutum in officium naturæ, ad propagandam speciem humanam. In statu naturæ lapsæ, ultra hoc, in remedium concupiscentiæ. In lege Gratiæ à Christo D. in ratione Sacramenti. S. Th: in Suppl: q. 42. a. 2. Institutum inquam, sive Joan: 2. in Nuptijs. vel Matth: 19. dicendo: *Quod Deus conjunxit homo non separet.*

Differentia inter Sponsalia & Matrimonium,
Diffe-

3. Differunt in hoc, quod Matrimonium sit indissolubile, & non possit contrahi, nisi post annos pubertatis utriusq;. Sponsalia vero multis casibus solvuntur, & statim post septennium contrahi possunt.

Materia & Forma.

4. Materia remota, sunt ipsi contrahentes, vel corpora ipsorum.

Utriusque conjugis consensus mutuo per verba, vel per nutus, expressus, est materia proxima, & forma hujus Sacramenti, sub diversa tamen ratione. Quatenus enim consensus conjugum habet rationem traditionis, est materia, quatenus habet rationem acceptationis, est forma. Sumitur ex D. Th. in Suppl. q. 42. a. 1. ad 1. & 2.

Et sic verba Sacerdotis. *Ego vos coniungo*, non sunt forma hujus Sacramenti. Horum verborum non est sensus, *Ego vos coniungo*, alias non conjunctos, sed confirmo, & benedico vestram conjunctionem, vel, *ego vos conjungo in facie Ecclesie*, ut pro veris conjugibus coram hominibus
sitis

litis.

5.
sunt i
ponan
Floren
Sacerd
eiden
non fu
quod

6.
tum.
scean
Sacram
paretu

7.
servat
concu
quij u

8.
unitiv.

litis. De la Cruz, de Matrim: q. 1. n. 1.

Minister.

5. Minister Essentialis Matrimonij, sunt ipsi contrahentes: cum ipsi tantum ponant formam, ut patet ex Concil: Florent: in Decreto Unionis Armenorum, Sacerdos enim tantum est Minister accidentalis, alias Matrimonia clandestina non fuissent valida ante Concilium Trid: quod est contra Sess: 24. c. 1.

Bona Matrimonij.

6. Sunt. Fides, proles, Sacramentum. Fides, ne cum alijs conjuges miscantur. Proles, ut Christianè educetur, Sacramentum, ut Matrimonium non separetur.

Finis Matrimonij.

7. Est. 1. propagatio speciei, & conservatio individuorum. 2. remedium concupiscentiæ. 3. commoditas obsequij utriusque ad invicem.

Effectus.

8. Sacramenti Matrimonij, est Gratia unitiva, hoc est, gratia sanctificans,

ut importat mutuam concordiam, decentem usum Matrimonij moderando carnis concupiscentiam, familiae prudentem gubernationem, Christianam proles educationem, rerum domesticarum diligentem curam, dispositionem, & fidelem dispensationem: Mosc: 2^a p. Tyroc: artis Pœnit: §. 4. n. 25.

Banna.

9. Antequam Matrimonium contrahatur, ser à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter Missarum solennia, publicè denuntietur, inter quos Matrimonium contrahendum. Trid: Sess: 24. cap: 1.

Hac faciant conjuges, ut rectè suscipiant hoc Sacramentum.

10. 1. Careant impedimento, præcipuè dirimente. 2. Careant peccato mortali, aliàs peccarent mortaliter sacrilegè. 3. Confiteantur & communificent. Sed hoc consilium. 4. devotè & reverenter accedant. 5. habeant rectam intentionem, & non contrahant libidinis causa.

*In celebratione Matrimonij hæc
facienda.*

11. 1. Contrahant in facie Eccle-
siaz. 2. coram proprio Parocho, vel
alio Sacerdote de Parochi seu Ordinã-
rij licentia, 3. adsint saltem duo testes.
4. interroget Parochus contrahentes,
an velint contrahere Matrimonium de
presenti, & notificetur de illorum mu-
tuo consensu. 5. Parochus dicat hæc:
Ego vos coniungo in Matrimonium, In No-
mine Patri, &c.

Post Matrimonium;

12. Parochus in libro ad hoc depu-
tato nomina Conjugum, testium, diem,
& locum contracti Matrimonij descri-
bat, & librum apud se diligenter cu-
stodiat.

Impedimenta impediencia tantum.

13. Impedimenta Matrimonij dupli-
cia sunt: alia tantum impediunt, nè li-
cite contrahatur Matrimonium, validum
tamen est. Alia, contractum dirimunt,
tanquam invalidum.

14. Impedimenta tantum impedientia sunt quinque: votum, interdictum, sponsalia, catechismus, & crimen.

15. Crimen est multiplex, quo commissio, non licet ducere uxorem. 1. occisio uxoris adulteræ propria auctoritate facta. 2. Presbytericidium, per iudicem declaratum. 3. Matrimonium cum Moniali scienter contractum. 4. susceptio proprii filij in Baptismo aut Confirmatione malo animo, ut scilicet contrahat cognationem cum propria uxore. 5. publica pœnitentia. Sed hæc, jam non est in usu. 6. raptus alienæ sponsæ. Sed hoc, post Trid: est etiam dirimens secundum dicenda in sequentibus. 7. incestus cum propria affine, vel etiam cum consanguinea. Sed hoc secundum negat D. Th: & alij apud de la Cruz, q. 4. n. 1. de Mat. Hoc impedimentum criminis, juxta Sanchez, Ledesma, & alios apud Bonac: de Matr: qu: 3. punct: 14. n. 212 non inducit mortale, etsi dispensatio non peratur.

16. Si quis dispensationem desiderat
adeat

adeat Episcopum, qui in omnibus tantum impedientibus impedimentis dispensat, excepto voto castitatis perpetuae & Religionis. Candelabrum aureum de Matr: n. 110 ex D. Antonino & Palud:

17. Nomine voti intelligitur votum simplex Religionis aut castitatis, vel votum non nubendi.

18. Nomine Interdicti venit prohibitio, qua certo anni tempore interdicitur Matrimonium ab Ecclesia. Item si ab Ordinario loci, aut Curato interdicitur contrahere Matrimonium, donec constet non esse impedimentum, aut aliam ob causam.

19. Tempus Interdicti incipit à media nocte præcedente primam Dominicam Adventus, usq; ad Festum Epiphaniæ, & à media nocte ante Feriam quartam Cinerum usq; ad Dominicam in Albis inclusivè. Trid: sess 24. c. 10.

Interdicitur autem hoc tempore solennitas nuptiarum, v. g. accipere benedictionem in Ecclesia, aut convivium solenniter celebrare, & contra faciens

M

pec.

peccat mortaliter, quia in re gravi transgreditur præceptum Ecclesiæ. Bonac: l. cit: n. 4. cum alijs Doctoribus.

Non interduntur hoc tempore sponsalia Item, non prohibetur contractus Matrimonij & consummatio atq; Banorum publicatio: dùm modò nullæ adhibeantur nuptiales solennitates. Item, non prohibetur privatim traducere tempore Interdicti sponsam in domum sponsi.

20. Impedimentum sponsaliorum, ut dum quis contraxit cum aliqua de futuro, non potest cum alia contrahere de presenti.

21. Impedimentum Catechismi est, dum quis susceptor fuit in Catechismo tantum & non in Baptismo & Confirmatione, v. g. tenendo baptizandum, & respondendo ejus nomine Ministro interroganti, an credat, an renunciet diabolo? &c.

Impedimenta dirimentia.

22. Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultus disparitas, vñ, ordo, ligamen, honestas,

Si sis
Si Pa
Rapta
Hac f

23
re cu
gnete

Q
elle

Qual

Q
natura

E
vicen
tratio

gis

occid

traha

ter co

Si sis affinis, si forte coire nequibus,
 Si parochi, & duplici desit presentia testiu,
 Raptaq; sit mulier, nec parti reddita tuae.
 Hac faciendâ vetant connubia, facta retractâ.

Error Persona.

23. Tunc est, si quis putat contrahe-
 re cum Catharina, & contrahit cum A-
 gnere, &c.

Conditio.

Quando liber ducit servam, putans
 esse liberam, & è contra.

Votum Solenne.

Quale communiter est Religiosorum.

Cognatio.

Quæ est triplex, spiritualis, legalis &
 naturalis.

Crimen.

Est quadruplex. 1. Si adulteri sibi in-
 vicem promiserunt de Matrimonio con-
 trahendo, post mortem alterius conju-
 gis. 2. Si vir & fœmina convenerunt ad
 occidendum conjugem, ut inter se con-
 trahant, & defacto occidunt: oritur in-
 ter eos impedimentum dirimens etiam

nullo præmissio adulterio. 3. Si unus conjugum occidat alterum conjugem animo contrahendi Matrimonium, etiam eo nesciente, cum quo intendit contrahere, dummodò interveniat adulterium cognitum ab ipsis adulteris. 4. Si adulteri contraxerunt vivente innocente, dummodò uterq; adulter sciat alterum conjugem esse superstitem. Et sufficit adulterium subsequutum, ut docet Armilla v. Matrimonium. n. 33. & Bonac. de Matr: q. 3. punct: 6. n. 8.

Cæcus disparitas.

Ut si fidelis contrahat cum infidelis, id est, cum non baptizata.

Vis.

Quando quis cogitur ad contrahendum Matrimonium per metum v. g. mortis, vel notabilis verberationis: etsi tunc interiorius consentiat. Nam alias hoc impedimentum non esset juris Ecclesiastici, sed naturalis: cum defectus consensus, seu intentionis, ex se verum contractum destruat. Scias: in femina minor metus requiritur.

Ordo

v. g. S
byteri

Id est
confu
traher
oris.

Ex
quis c
nalite
sangu
ipse a
Hæc
prim

Id
carna
bent
dunt
affini
trimo
quid

Ordo sacer.

v. g. Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus.

Ligamen.

Id est, qui Matrimonio rato licet non consummato junctus est, non potest contrahere cum alia, nisi post mortem prioris.

Publica honestas.

Ex Sponsalibus de futuro oritur, ut si quis despondeat puellam, licet eam carnaliter non cognoverit, nullus ex consanguinitate ejus potest eam ducere; nec ipse aliquam de consanguinitate sponsa. Hæc propinquitas tantum extenditur ad primum gradum.

Affinitas.

Id est, cognatio quædam ex copula carnali procedens. Quando enim duo habent copulam, tunc consanguinei redduntur illis affines. Consurgit autem affinitas non solum ex copula licita Matrimonij, sed etiam ex copula illicita. Et quidem ex copula licita ad quartum gra-

M 3

dam,

dum, ex illicita ad secundum gradum
inclusivè.

Impotentia coeundi.

Matrimonium clandestinum.

Hoc est, in absentia Parochi, & duo-
rum testium contractum, est illicitum,
& novo jure Tridentini, nullum.

Raptus.

Inter raptorem & raptam, quamdiu
rapta est in potestate raptoris, non po-
test esse Matrimonium. Et raptor, auxi-
liantes, consulentes, faventes, excom-
municantur, manent perpetuò infames.
Quòd si sint Clerici de proprio gradu
decidant & tenetur raptor, raptam de-
center arbitrio Judicis dotare, sive eam
in uxorem ducat cessante raptu & liber-
tati restituendo, sive non. Trid: sess. 24.
cap: 6.

Nòta, raptum tunc propriè committi,
quando mulier vi rapitur ad Matrimo-
nium, non verò si rapiatur ob aliam
causam, etiamsi rapiatur causa libidi-
nis, Sanchez. Et declaravit Sacra Con-
gre.

gregatio, quam insinuat Summa Diana,
v. *Impedimenta Matrimonij* n. 22.

Et hæc de 5. Opusculis Sententiarum
Sacrarum in memoriam 5. vulnerum
Christi Crucifixi. Pro Honore SSmæ
V. Matris DEI MARIE & omnium
Sanctorum.

SUPPLEMENTUM.

Distinctionis nonæ de extremo judi-
cio. Opusculi 1, quod explicat Sym-
bolum Apostolorum. Vbi de Signis
precedentibus finem mundi. Et de
Antichristo.

De Signis.

S. Hieronymus relatus à S. Th: in
Supplemento 3. partis q. 73. a. 1. pō-
nit 15. signa. Primo die omnia ma-
ria exaltabuntur 15. cubitis supra mon-
tes. Secundo die, prosternentur ita
profundè ut videri non valeant. Ter-
tio die, in statum redigentur antiquum.
Quarto. Bellæ & omnia animalia quæ
moventur in aquis, congregabuntur.

per modum contentionis invicem mugientes. Quinto. Omnia volatilia cœli congregabuntur in campis invicem plorantia, non gustantia, nec bibentia. Sexto. Flumina ignea surgent ab occasu solis contra faciem firmamenti, usque ad ortum solis fluentia. Septimo. Omnia sidera & fixa spargent ex se comas sicut cometæ. Octavo. Erit magnus terræ motus, ut omnia animalia prosternantur. Nono. Omnes lapides magni & parvi dividantur in quatuor partes, unaquæque aliam collidentes. Decimo die. Omnes plantæ fluent sanguineum rorem. Undecimo. Omnes montes & colles ac ædificia in pulverem redigentur. Duodecimo. Omnia animalia venient de desertis & montibus mugientia, nihilque gustantia. Decimotertio. Omnia sepulchra aperientur. Decimoquarto. Omnes homines de habitacionibus recedent non intelligentes neque loquentes. Tandem decimoquinto die. Omnes morientur & resurgent cum mortuis diu defunctis. **Addit S.**
Th:

Th:
 asser
 vix
 com

1
 Dan
 com
 c. 7

2
 mira
 dais
 har
 ven
 chri
 surg

3
 Sign
 fron
 plen
 chri
 iden

4
 Vno

Th: S. Hieronymum hæc referre & non
asserere. Quæ enim tunc præcedent,
vix sciri potest, exceptis quæ scriptura
commemorat.

De Antichristo.

1. Hic nascetur Babylone de tribu
Dan: ita sentit B. Albertus Magnus in
compendio veritatis Theologicæ l. 7.
c. 7.

2. Primò veniet cum benignitate &
miraculorum operatione, & tunc à Ju-
dæis suscipietur, qui ei specialiter ad-
hærebunt, ad quorum conversionem
venient Enoch & Elias, & tunc Anti-
christus in apertam persecutionem con-
surget. ita idem B. Doctor loco cit: c. 10.

3. Faciet imaginem suam adorari.
Signabit sequaces in manu dextra & in
frontibus. Sicut in Christo D. omnis
plenitudo sanctitatis fuit, ita in Anti-
christo omnis plenitudo iniquitatis. ita
idem B. Doctor loco cit: c. 8.

4. Regnabit tribus annis & medio.
Vnde Danjelis es. 11. *tutavit Angelus per*

virens

viventem in aeternum, quod in tempus, sc: unius anni. & tempora. sc: duorum annorum. & dimidium temporu, id est, dimidij anni Glossa hoc spatio dicitur duratura desolatio sub Antichristo. idem B. Doctor c. 13. idem habetur Apocalypsis c. 13. ibi. *Qui similis bestiae, & quis poterit pugnare cum ea? & datum est ei os loquens magna & blasphemias. Et data est ei potestas facere menses quadraginta duos.*

5. Praecursores iudicis erunt Enoch & Elias. Hi praedicabunt diebus mille ducentis sexaginta. Apocalypsis c. 11. id est, tribus annis, sicut ipse Christus praedicavit. *Amicti sacco.* Glossa. *Praedicantes penitentiam & exemplum ostendentes.* idem B. Doctor c. 12.

6. Tandem Antichristus occidet eos in Hierusalem & jacebunt corpora eorum in plateis tribus diebus & tribus noctibus & dimidio, & resurgat & ascendat in caelum in nube. Antichristus vero post mortem eorum regnabit quindecim diebus. idem B. Doctor lo-
to cit.

7. Potestate sua Dominus occidet Antichristum, sicut dicit Glossa super Apocalypsim, sive per se sive per Michaëlem. Occidetur autem in monte Oliveti in papilione in solio suo, in loco circa quem Dominus ascendit in cœlum. Antichristo verò interfecto non statim veniet Dominus ad iudicium, secundum Glossam super Danjelem concedentur quadraginta quinque dies ad refrigerium justorum & pœnitentiam subversorum. Quantum autem sit spatium inter illos quadraginta quinque dies & finem mundi nemo scit. Ministri verò Antichristi post mortem ejus gaudebunt ducentes uxores, & dicentes licet princeps noster mortuus sit, habemus tamen potestatem, pacem & securitatem: & cum talia dixerint, repertinus eis superveniet interitus. Judæi verò tunc convertentur ad fidem, & Sancta Ecclesia usque ad finem mundi pacificata quiescet: quia tunc fraudulentia & luxuria diaboli penitus ubique deficiet, idem. Beatus Doctor c. 14.

Ex

Ex quo patet quindecim signa quæ
ponit S Hieronymus si quid veritatis
habent sequentur Antichristo jam
occiso.

Errata sic corrige.

Distinctionibus, l. dictionibus, f. 17. huius-
tam, l. quintam f. 29. Colonensi, l. Co-
loniensi, f. 31. p. moralis, l. p. more is,
f. 31. Patres, l. partes, f. 54. p. l. 21.
f. 61. rumor, l. tumor, f. 88. definiunt,
l. definiunt. f. 93. Can. l. can:° f. 95.
lucis, l. locis, f. 100. q. 2 l. q. 92. f. 160
intestinis l. in intestinis, f. 117. accom-
modans, l. accommodatij, f. 143. conu-
mativa, l. commutativa. f. 144. homici-
dæ l. homicidæ f. 242. exprimitur l.
imprimitur f. 247. claudastina l. clande-
stina f. 261.

*Cætera benevolus Lector corrigat,
excuset & sanè intelligat, v.g. f. 63.
& 274. n. 5.*

qu
itatis
m

buin-
l. Co-
t. is,
l. 22.
tunt,
95.
f. 119
n. mo-
on u-
omier-
cur h
lande-

igat,
f. 62.

Biblioteka Jagiellońska

stdr0027938

